Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلي مساوت خان دردان

او ښاغلي شېر اغا هېوادمل

ته دې په پښتنه مينه

"ډالۍ"

وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغو پتمنو پښتنو په

نوم چې د خپلې مورنۍ ژبې

"پښتو"

د پرمختګ لپاره له هیڅ

قربانۍ مخ نه اړوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب نوم: پښتو ګرامر

لیکوال: کامران منګل افغان

اوډونګر: مساوت خان دردان

پښتی (ټایټل): مساوت خان دردان

پروف ریډنګ: شېر اغا هېوادمل

نېټه: ۲۰۲۰

شمېر: x

خپرونکی: معماذ خپروندویه ټولنه

د موندلو درک: بیلابیل کتابتونه

ددې کتاب ټول حقوق د کتاب لیکوال سره خوندي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسان د خپل پيداوښت له وخته يعنې کله چې ادم عليه السلام پيدا شو، نو خبرې يې کولای شوې. لوی خدای جله جلاله د ځمکې پر مخ ټول موجودات د ادم عليه السلام مخته راوستل او ورته ويې ويل چې نومونه ورته وټاکه. د دغه نومونو په غوره کولو سره د ژبې لومړنی بنسټ اېښودل شوی دی. ددې نه جوتيږي چې انسان د ژبې سره يو ځای پيدا شوی دی.

د يو اټکل له مخې په ټوله نړۍ کې د ژبو شمېر د اووو زرو په شاوخوا کې دی. په دې ژبو کې يوه ژبه پښتو هم ده چې له اريايي ژبو څخه ګڼل کېږي، يوه بډايه او لرغونې ژبه ده چې عمر يې زرګونو کلونو ته رسيږي، او هر مهال يې ورته ويونکو چوپړ وهلی دی او تر مونږ يې ژوندۍ رارسولې ده. هره ژبه دوې بڼې لري چې يوه يې ګړدودي او بله ليکنۍ بڼه ده. ګړدود د هر سيمې بدل کېدای شي، خو ليکنۍ بڼه يې يوليکدود او ژبدود ته اړمنه ده. ځکه خو ښاغلي کامران منګل افغان صيب په ډېر زيار سره د کره ژبدود کار سر ته د رسولو لپاره ډېر زيار باسلی دی چې موږ ته د کره پښتو په هکله ډېر ګټور مالومات راکړي. د پښتو ژبې کراړه او للمه سيمه به په ښه ډول وځړوبوي. هيله ده چې دا کتاب به په لروبره پښتونخوا کې د دوديزو زدکړو لپاره وکارېږي، نو له زدکړيالانو سره به ښوونکي هم ترينه ګټه ترلاسه کړي. Musawat Khan

(c) ketabton.com: The Digital Library

سريزه

پښتو ژبه، چې له اريايي ژبو څخه ګڼل کیږي، يوه بډايه او لرغوني ژبه ده چې د منځته راتلو مخينه يې زرګونو کلونو ته رسیږي، او هر مهال يې ورته ويونکو چوپړ وهلی دی او تر مونږ يې ژوندۍ رارسولې ده. دا زمونږ د نيکونو د چوپړونو پايله ده چې نن مونږ چې نن مونږ د يوې ژوندۍ ژبې څښتنان يو. د تاريخ په اوږدو کې پښتو له ځلېدا او ځوړرتيا سره د وخت واکمنو مخ کړې ده، خو له ښه مرغه د ژمنو پښتنو د هڅو او بلهاريو له لامله پښتو خپل ټينګاو او پايښت وساته او نن د ژونديو ژبو په ليکه کې خپله ځلا نورو ته ښيي، خو دا بهير بيا هم له ستونزو او ننګونو خالي نه دی، بلکې پر وړاندې يې ډېرې نادودې اوس هم شته چې د هڅو او زيار له کولو پرته يې هوارول ستونزمن دي. د کره پښتو د زدکړې په پار د بېګانو زده کړه او په ليکنه کې يې په بشپړه توګه کارول هغه څه دي چې نن يې ارزښت ټولو ته جوت دی او هغوی چې دې برخې ته يې پام نه دی کړی، نن يې په ليکنو کې له ورايه ناسمې جوتیږي او د ليکنو نيمګړتياوې يې ټولو ته بربنبي. د دې کتاب لوستل به له لوستونکو سره مرسته وکړي، چې د ليکدود او ژبدود يا ګرامر پر ارزښت او کاروني وپوهيږي او په ليکدوديزو توپيرونو يې ځانونه پوه کړي. يوه کره او معياري

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکنۍ ژبه هغه ده چې د لیکدود او ژبدود (ګرامر) له مخې سمه وي. دا هم د یادونې وړ ده چې لیکدود او ژبدود د ژبې بنسټیزې متې یا ستنې دي او د ژبپوهنې په چوکاټ کې ډېر مهم رول لوبوي. د پښتو ژبې د سمون او خوندیتوب په موخه دغه کتاب لیکل شوی دی او هیله ده چې د لوستونکو ته په ګټه تمام شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

شمېر	سرلیکونه	مخ شمېر
1	ژبه او ارزښت يې (پېژندون)	15
2	د ژبې اړخونه	15-16
3	د پښتو توري او غږونه (د پښتو توري یا الفبېڅې، توري او بیلګې، د 'ه' ډولونه، د پښتو ژبې ځانګړي توري، د پارسی او پښتو ګډ توري، د عربی او پښتو ګډ توري)	17
4	د غږ ډولونه * خپلواک غږ * بیواک غږ * غبرګ غږ * د IPA له مخې نړیوال غږونه	19
5	ګړپوهنه * ګړ * (خپلواک ګړ، نیم خپلواک ګړ، ناخپلواک ګړ) * (تاړی، وروستاړی، مختاړی)	21
6	د ویيونو (لغتونو) ډولونه	35

(c) ketabton.com: The Digital Library

	* ترښت (ترښتی نوم، ترښتی کړ، ترښتی ستاینوم، ترښتی کړول) * بیلښت (اشتقاق)	
7	د وېنا مهمې برخې	41
8	نوم * د نوم ډولونه (ټولنوم، ځانګړنوم، ذات نوم، مانا نوم)	41
9	کړ * د کړ پېژندون * د کړ ډولونه * متعدي کړ (سیده مفعول،ناسیده مفعول) * (لازمي کړ، چارکړ، مرستیال کړ) * ناخبرۍ وجه (ارماني تېرمهال، شرطي تېرمهال، ټینګاري تېرمهال، تواني تېرمهال، ګوماني تېرمهال، سپارښتي تېرمهال، اړوتي یا شرطي، تواني) * د ناخبرۍ وجې حالتونه په نابشپړ اوسمهال کې	43

(c) ketabton.com: The Digital Library

	(سپاربښتي، ټینګاري، دعایي او غوښتني، امري او جریان، ارماني) * د ناخبري وجې حالتونه په بشپړ اوسمهال کې (اړوتي یا شرطي، تواني، سپاربښتي، ټینګاري، امري، ارماني)	
10	ستاینوم د ستاینوم ډولونه [برستاینوم، لرستاینوم، بېواک غبرونه، بېلبښتي ستاینومونه (له کړونو رغېدلي، له نومونو رغېدلي)] د ستاینومونو درجې	58
11	نومځري [پیاوړي ځاني نومځري، کمزوري ځاني نومځري، د تول یا څښتنوالي نومځري، مفعولي نومځري (ناسیده مفعولي نومځرى) پوښتنومځري، د نغوتې/اشارې نومځري، اړیکنومځري]	68
12	کړول (ستاینومیز کړولونه، مهالي کړولونه، ځایي کړولونه، د څرنګوالي کړولونه، د	76

(c) ketabton.com: The Digital Library

	اندازي کړولونه، د نفي کړولونه، د لامل کړولونه، د شونتيا کړولونه)	
13	اړيکوييکی (تړ اړيکوييکي، رابطه اړيکوييکې، همکار يا بشپړاند اړيکوييکي)	78
14	سربل او وستربل	82
15	نرينه او ښځينه نومونه پېژندل د نرينه او ښځينه نومونو يوګړی او ډېر ګړی	84-88
16	ژبنی سمون	93
17	د پښتو يېکاني	95
18	نرمه "ی"	95
19	اوږده "ې"	99
20	څرګنده "ي"	104
21	ښځينه "ۍ"	107
22	همزواله "ئ"	111
23	لومړۍ کيسه	115
24	دويمه کيسه	117
25	يو واو (و) که دوه واوونه (وو)؟	120
26	ېځ، يز او ييز وروستاړي	121
27	مهالونه	123

(c) ketabton.com: The Digital Library

28	نابشپړ اوسمهال * د نابشپړ اوسمهال جوړښت جاري اوسمهال	126 129
29	ساده بشپړ تېرمهال * د ساده بشپړ تېرمهال جوړښت * د متعدي کړونو اوړون * د لازمي کړونو اوړون * ځینې لازمي کړونه * د چار کړ اوړون * ځینې چار کړونه	130
30	نابشپړ تېرمهال * ځینې لازمي کړونه * ځینې چار کړونه	139
31	نژدې بشپړ تېرمهال * د نژدې بشپړ تېرمهال جوړښت * ځینې چار کړونه * لیرې بشپړتېرمهال * جوړښت * د لازمي کړونو جوړښت * ځینې چار کړونه	144 150
32	روږدني (اعتیاري) نابشپړ تېرمهال * جوړښت	155

(c) ketabton.com: The Digital Library

	* ځينې لازمي کړونه * ځينې چار کړونه	
33	ساده بشپړ راتلونکی مهال نژدې بشپړ راتلونکی مهال نابشپړ راتلونکی مهال	158 161 164
34	بېچار غبر	171
35	ناسيده وينا * د راتلونکو مهالونو بڼې نه بدلېږي * فرضي او شرطي مهالونه نه بدلېږي	177
36	د پښتو ژبدوديز پېرونه * کړند پېر * اوښتی يا مغيره پېر ا. لومړی حالت: تولپېر ب. دويم حالت: سربلپېر ج. دريېم حالت: بلنپېر د. څلورم حالت: تېرمهال ر. مفعول پېر	182
37	غونډله او ډولونه يې * د غونډلې پېژندون ا. ستاينوم غونډله ب. کړولغونډله	192

(c) ketabton.com: The Digital Library

38	مهم لیکدودیز توپیرونه [زدکړه/زده کړه، یوازې/یواځې، کلیځه/ کالیځه، پیل/پېل، ښیي/ښایي، اوس/وس، زه/ځه، پرخه/پرښه، پښه/پخه، پر او په توپیر، (* د 'پر' د کارونې حالتونه * د 'په' د کارونې حالتونه) په کې/پکې، په خپله/پخپله، له خوا/لخوا، همداسې/هم داسې، که نه/ کنه]	198
39	تړ وییونه او ارزښت یې په لیکنه کې	212
	د تمرین ځوابونه	226
40	وییپانګه	240
41	اخځلیکونه	244

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبه او ارزښت یې

پېژندون:

ژبه په رښتینې بڼه یوه ټولنیزه، کلتوري ښکارنده (پدیده) ده او په ټولیزه توګه د ټولنې د غړو ترمنځ د هر ډول اړیکو وسیله بلل کیږي، که هغه اړیکې په اشاروي توګه دي او یا د نښو له لارې. ژبه په ورته ډول د یو لړ ویزو او اوریزو سېمبولونو یوه ټولګه بلل کیږي چې هر یو یې زموږ د ذهني انځور استازیتوب کوي.

د ژبې اړخونه:

هره ژبه یوه ګړنۍ او یوه لیکنۍ بڼه لري. ګړنۍ ژبه ډېر بېلابېل ډولونه لري چې ګړدودونه یا لهجې ورته ویلای شو. یاده ژبه په ورځني او کورني ژوند کې د ټولنیزو خلکو په منځ کې کارول کیږي. ګړنۍ ژبه، څنګه چې یې له نومه جوتیږي، د ګړېدو (غږېدو) یا خبرې کولو پر مهال کارېږي. د هرې لیرې سیمې ګړنۍ ژبه وینګیز (تلفظي) او لږ شان ګرامري توپیر لري، لکه موږ چې وایو، هر کیلومتر ژبه کې بدلون راځي. په لیکنۍ یا کتابي ژبه کې ګړنۍ یا ګړدودیزه بڼه نه کارول کیږي، له استوزو (مسېجونو او چټونو) پرته، چې هلته یې ځینې وګړي کاروي. ادبي/کره ژبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا اکثر لیکنۍ یا کتابي ژبه وي. نوموړې ژبه د ژبپوهنې پر بنسټ منځ ته راځي او د ټولو ویونکو/ لوستونکو لپاره یو ډول وي.

کره ژبه له دوو اړینو برخو څخه جوړه ده، چې یوه یې معیاري لیکدود او ژبدود. ادبي/کره ژبه د ښوونځیو، د کتابتونو، د رسنیو، د ادارو، د دوترونو، د اقتصاد، ټکنولوژۍ، ساینسپوهنې، درملپوهنې ژبه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو توري او غږونه

د پښتو توري یا الفبېڅې:

ا ب پ ت ټ ن ڼ ث ه ح خ ج چ څ ځ ع غ ف ق ص ض
ګ ک م ل و ر ړ ز ژ ږ د ډ ذ س ش ښ ط ظ ی ي ې ۍ ئ

توري او بېلګې:

توری	بېلګه	توری	بېلګه	توری	بېلګه
ا	اس	ځ	ځای	ژ	ژبه
ب	بیزو	ع	علم	ږ	ږلۍ
پ	پانه	غ	غر	د	دلته
ت	تور	ف	فکر	ډ	ډول
ټ	ټول	ق	قران	ذ	ذکر
ن	نس	ص	صحیح	س	سیند
ڼ	منه	ض	ضمیر	ش	شپه
ث	ثواب	ګ	ګل	ښ	ښایسته
ه	مینه	ک	کور	ط	طریقه
ھ	هیله	م	مور	ظ	ظالم
ح	حل	ل	لار	نرمه ی	سړی
خ	خور	و	ورور	څرګنده ي	ژوي
ج	جانان	ر	ریبځ	اوږده ي	چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چ	چیرته	ړ	ړوند	ښځینه ی	نړۍ
څ	څانګه	ز	زړه	همزواله ئ	راځئ

ه او و په پښتو کې د درېيو غږونو لپاره د توري په توګه کارېږي:

د "ه" ډولونه:

زور: مينه، دلته،هيله داسې نور

زورکی: زه، لېوه، تره (کاکا)

بېواکه هې: هيله، هېواد، بهر

د "و" ډولونه:

لنډ واو (u): موږ، لور (ښځينه اولاد)، کوږ

اوږد واو (o): مور،کور، لور (درېبلو اله)

بېواک واو (w): ور، ژوند، نوی

د پښتو ژبې ځانګړي توري:

ټ، څ، ځ، ډ، ړ، ږ، ښ، ڼ، ې، ۍ،

د پارسۍ او پښتو ګډ توري:

پ، چ، ژ، ګ

د عربۍ او پښتو ګډ توري، چې په پښتو کې د عربۍ وييونو لپاره کارول کېږي:

ا،ض، ط، ظ، ع، ف، ق...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غږ ډولونه

خپلواک غږ:

خپلواک غږونه هغه اوازونه دي چې د دوی د وینګ ادا پر وخت د هوا جریان په خوله کې له هیڅ ډول خنډ سره نه مخامخیږي.

په پښتو کې اووه (۷) خپلواک غږونه دي:

1. زور لکه منه، هیله
2. زورکی لکه زه، اوږه
3. الف لکه ښار، اس
4. اوږد (و) لکه لوی، خور
5. لنډ (و) لکه لوند، موږ
6. اوږده (ې) لکه لاندې، داسې
7. څرګنده (ي) لکه سړي (جمع)، غوړي

زور (a)	زورکی (ə)	اوږد و (o)	لنډ و (u)
ا (aa)	اوږده ې (e)	څرګنده ي (i)	---

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېواک غږ:

بېواک یا کانسوننټ غږونه هغه اوازونه دي چې د دوی د وینګ ادا پر وخت د هوا بهیر له څنډه سره مخیږي.

بېواک غږونه په پښتو کې دا لاندېني دي:

چ/ج/خ/څ/ځ/غ/ه/ګ/ډ/د/ک/م/ن/ڼ/ت/ټ/ل/ب/پ/ی/س/
ش/ښ/بېواک "و"/ ر/ ړ/ ږ/ ژ/ ز/+ح/ف/ث/ق/ص/ض/ذ/ظ/

غبرګ غږ: غبرګ غږونه هغه اوازونه دي چې له دوو خپلواکو غږونو جوړ وي.

جوړښت	بېلګه	وینګ
ی	سړی، نری	ai
ا + ی	ځای، چای	a:i
ۍ/ ئ	ډوډۍ، راشئ	əi
ا+و	کړاو، پړاو	a:u
اوږد و + ی	زوی، لوی	oi
لنډ و+ی	خوی، بوی	ui
ې + و	دېو، غرېو	ew
ي + و	تریو	iw
زور + و	کندو، پلو، یو	aw

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو نړیوال غږیز یا فونیمیک غږونه د IPA له مخې:

ا . . . a	ت . . . t	د . . . d	م . . m	ی . . ai
ب . . b	ټ . . . ʈ	ډ . . . ɖ	ي ...j	ۍ . . əi
پ . . p	خ . . . x	ر . . . r	ې . . . e	ئ . . əi
ښ ... ç	ن . . . n	ړ ... ɻ	بېواک و . . . . w	
غ . . . ɣ	ڼ . . . ɳ	ز . . . z	زور . . . . a	
ک . . . k	ج .. ʤ	ژ . . . ʒ	زورکی ....ə	
ګ . . g	چ . . . ʧ	ږ . . . ʝ	اوږد واو . . . . o	
هـ . . . h	څ . . ʦ	س . . s	لنډ واو . . . . u	
ل . . . l	ځ . ʥ	ش ...ʃ	کله چې موږ ع ف ق ث ص ض ذ ط ظ	
			په ای پي کې ليکل غواړو، نو د پښتو د تلفظ له مخې به يې ليکو. ,s, s, d z,t,z,z	

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګړپوهنه

ګړ:

ګړ د يوې ژبې تر ټولو کوچنی مانيز توکی يا عنصر دی چې له دوو يا ډېرو فونيمونو يا غږونو جوړ وي.
په ټوليز ډول ګړونه په درې ډلو وېشل کېږي، چې يو ډول يې خپلواک، بل يې ناخپلواک او بل يې نيم خپلواک ګړ دی.

خپلواک ګړ:

دا ډول ګړونه ازاد وي او په غونډله (جمله) کې يواځې او له يوې ځانګړې مانا سره راتلای شي لکه کتاب، هلک، غر او داسې نور.

نيم خپلواک ګړ:

هغه ګړ ته ويل کېږي چې په جمله کې خپلواک وي، خو ژبدوديزه(ګرامري) دنده يا وظيفه يې د ازادو ګړونو په ملتيا څرګندېږي.

په نيمو ازادو ګړونو کې راځي:

وييکي (ادات/ پارټيکلونه):

د ملکيت يا تول وييکي => "د"

د نفي وييکی=> "نه" او "مه"

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړیکوییکی: او، چې، که، ځکه، خو، بلکې، نو . . . .

سربلونه او وستربلونه:

۱. سربل => په، پر له، تر . . . .

۲. وستربل => کې، سره، لاندې، باندې، پورې، څخه . . .

ناخپلواک ګړ:

هغه ګړ دی چې خپلواکو ګړونو پورې تړل کېږي او د هغوی مانا بدلوي یا یو ډول ګرامري بدلون ورکوي. ناخپلواک ګړونه که چېرې یواځې په غونډله کې راشي، نو کومه ځانګړې مانا نه ورکوي.

د روښانولو لپاره یوه بېلګه:

هلکان: دغه نوم له یو خپلواک ګړ "هلک" او له یو ناخپلواک ګړ "ان" رغېدلی چې د هلک ډېرګړی (جمع) څرګندوي.

تاړی:

څنګه چې یې له نوم جوتېږي، یو تړلی یا ناخپلواک ګړ دی چې نومونو پسې تړل کېږي او یو نوې مانا لرونکی ویی پنځوي. تاړی د نوم څرنګوالی، نوږی (جنس) او عدد ټاکي. تاړي په ټولیز ډول په درې ډلو وېشل کېږي او هغه مختاړي، وروستاړي صرفي تاړی/ ځایناستي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروستاړی:

دا هغه تاړی دی چې له یوې کلیمې ســــره په پای کې نښلـــول کیږي او ریښـیز لغت له نوې مانا سره راوړي. ځینې وروستاړي چې یو کړ پســـې وتړل شـــي، نو یا یې فاعلي او یا یې نومیزه (اسمي) بڼه ټاکي. که ځینې وروستاړي نومونو پسې وتړل شي، نو ستاینومونه ترې جوړوي.

لاندېني فاعلي وروستاړي دي او په کړنه دلالت کوي.

ونی: ننوونی (چنهونی)، سپینوونی (چاکو ډوله اله، چې له مېوو او سابو پوستکی لیرې کوي).

ونکی/ وونکی – ونکې/ وونکې: شنونکی، لیدونکی، ښوونکی، کوونکی (چې په پـایی کې یې اوږده "ې" وي، بیـا یې ښځینه بڼه څرګندوي)

ګر (ه): بریدګر، کروندګر، کوډګر

اند (ه): انځوراند (عکاس)، سپړاند

وال (ه): ولسوال، وسله وال، مینه وال

دوی (ه): ساتندوی، څارندوی (پولیس)

لاندېني وروستاړي د کړ نومیزه (اسمي) بڼه ټاکي:

نه/ ونه: کارونه (استعمال)، غوښتنه، ټولونه او داسې نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

نګ: وینګ،ترنګ، ګړنګ، ننګ، غورځنګ

او: تړاو، لګاو، رغاو، پړاو

لاندېني وروستاړي له ستاینومونو څخه نومونه جوړوي:

تیا: پراختیا، چوپتیا . . .

توب: بریالیتوب، ماشومتوب . . .

والی: ستروالی، سپینوالی، یووالی . . .

والي: ولسوالي، ښاروالي . . .

ي: خوشالي، خوښي، هوښیاري . . .

لاندېني وروستاړي له نومونو څخه ستیانومونه جوړوي:

من/ منه: دغه ورستاړی د "لرلو" مانا ورکوي لکه هیله من، اغېزمن، ستونزمن... که "ه" ورزیات شي، نو بیا یې ښځینه بڼه څرګندوي یانې هیله منه، اغېزمنه

ناک / ناکه: دغه وروستاړی د " کولو یا اغېز پرېښودو" مانا ورکوي لکه اغېزناک (اغېز لرونکی)، غوسه ناک، خطرناک . . که "ه" ورزیات شي، نو بیا یې ښځینه بڼه څرګندوي.

یز / ییز / یزه/ ییزه: دغه وروستاړی اړوندتوب ښیي لکه ټولنیز (د ټولنې اړوند)، سوله ییز، اړخیز، مانیز، . . که "ه" ورزیات

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، نو بيا يې ښځينه بڼه څرګندوي.
يي: دغه وروستاړی اړوندتوب ښيي لکه برېښنايي، هوسايي، نشيي (نشه يي) . . .

ور / وره: دغه وروستاړی د " لرل" يا " ترې جوړول" مانا ورکوي لکه:
* زورور (له زور + ور = زور لرونکی)
* سپکور (له سپک + ور = ډېره انرژي لرونکی)
ين / ينه: دغه وروستاړی هم لکه ور د " لرل" يا ترې "جوړېدل" مانا ورکوي لکه:
* زرين (زر+ ين = طلايي)
* لرګين (لرګی+ ين = چې لرګي پکې کارول شـــوي وي يا له لرګيو جوړ وي)

ځانګړي وروستاړي:
دغه وروستاړي کومې ځانګړې ډلې پورې اړه نه لري، خو واړه نومونه جوړوي:
ښت: خوځښت، پښت، زړښت، اورښت . .. .
نګ: ننګ، غورځنګ، وينګ .. .
او: نياو (انصاف)، ټينګاو (مقاومت)، رغاو (رغېدنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وی: په کړنه دلالت کوي لکه درناوی، سپیناوی او داسې نور

مختاړی:
دا هغه تاړی دی چې له کلیمې سره په پیل کې نښلول کیږي او ریښنیز نوم له نوې مانا سره راوړي. ځینې مختاړي، د وروستاړو غوندې، چې یو کړ پسې وتړل شي، نو بیا یې فاعلي او یا یې نومیزه (اسمي) بڼه ټاکي. که ځینې مختاړي نومونو پسې وتړل شي، نو ستاینومونه ترې جوړوي.

۱) لاندېني مختاړي ترښتي (ترکیبي) ستاینومونه جوړوي:
بې: مختاړی + نوم لکه بېشمېره، بېسده . . . .
هم: مختاړی + نوم لکه همغږی، هممهال . . . .
یو: عدد + نوم لکه یولاسی، یوموټی . . . .
ګڼ: ستاینوم + نوم لکه ګڼشمېر، ګڼرنګه . . . .
نېک: ستاینوم + نوم لکه نېکمرغه، نېکمل . . . . . .
بد: ستاینوم + نوم لکه بدمرغه، بدرنګه . . . .
بډ: ستاینوم + نوم لکه بډګوند (مخالف حزب) . . . . .
کم: ستاینوم + نوم لکه کمزوری، کممنګی (کم عمره)....
خوا: نوم + ستاینوم: خوابدی، خواشینی ....
لاندېني مختاړي کړونو پسې تړل کیږي او مانا یې بدلوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرې: پرې کول، پرېښودل، پرېوتل . . .

تېر: تېروتل، تېراېستل . . .

تمرین:

په لاندېنیو وییونو کې وروستاړي / مختاړي په نښه کړئ او ورسره ولیکئ، چې دلته د مخکېني لوست پر بنسټ دا تاړي کوم رول لوبوي. لومړی یو ستاسو لپاره حل شوی:

ناسم: دلته نا مختاړی دی او د سم بڼه / مخالفه مانا ورکوي او یو ستاینوم دی.

بېکاره	نرۍ	شنونکی	کروندګر	ناسمي
تېروتنه	هیلمن	مانیز	پیاوړتیا	ګډود
سړي	خوشالۍ	ولسواله	کوچنیوالی	پلټاند
سړیتوب	خاورین			

(c) ketabton.com: The Digital Library

صرفي تاړی:

صرفي تاړی هغه تاړی دی چې وییونو پسې نښلول کېږي چې یوه ځانګړې ژبدودیزه (ګرامري) بڼه خپله کړي. هغه کس، شمېر، مهال، او جنس کېدای شي. دوی د وروستاړو او مختاړو غوندې د نوم مانا **نه** بدلوي.

یوه ډله د کړ اوړون (فعلي ګردان) پایونه دي چې کس ځرګندوي: م/ ې/ ي/ و/ ئ

زه: (م) لکه زه کوم، زه ژاړم/ خاندم
ته: (ې) لکه ته کوې، ته ژاړې/ خاندې
هغه: (ي) لکه هغه کوي، هغه ژاړي/ خاندي
موږ: (و) لکه موږ کوو، موږ ژاړو/ خاندو
تاسو: (ئ) لکه تاسو کوئ، تاسو ژاړئ/ خاندئ
هغوي: (ي) لکه هغوي کوي، هغوي ژاړي/ خاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تېرمهال کړ اوړون پايونه چې شمېر او نوړی څرګندوي: ی/ ې/ ه / ي/ ل

ی:
له کړ (فعل) سره په تېرمهال کې د مفعول یا فاعل برابرونې لپاره چې نرينه يوګړې وي لکه:
" ما کار کړی دی" => کار نرينه يوګړی دی، نو "کړی" او "دی" په نرمه ی راځي.

ې:
دا هم د نرمې ی غونډې له کړ (فعل) سره په تېرمهال کې د مفعول يا فاعل برابرونې لپاره راځي چې هم ښځينه يوګړی او ډېرګړی(جمع) وي لکه:
" ما ليکنه کړې ده" => ليکنه ښځينه يوګړی دی، نو "کړې" په ې راځي.
"ما ليکنې کړې دي" => ليکنې ډېرګړی دی، نو دا "کړې" هم په اوږده ې راځي او يوازې "دي" په څرګنده ي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ي:

دا هم له کړ سره په تېرمهال کې د مفعول يا فاعل برابرونې لپاره راځي چې نرينه ډېرګړى وي لکه:

" ما کارونه کړي دي" => کارونه نرينه ډېر ګړي دي، نو "کړي " او "دي" په "ي" راځي.

يادونه: مرستيال کړ په جمع کې دواړو جسنونو لپاره يو شان پاتېږي – يانې 'دي'.

ل:

له کړ (فعل) سره په تېرمهال کې د مفعول يا فاعل برابرونې لپاره راځي چې نرينه ډېرګړى وي لکه:

" ما کارونه وکړل" "کارونه" نرينه ډېرګړي دى، نو "وکړل" په "ل" راځي.

و:

ياد تاړى په پښتو کې يو صرفي تاړى دى چې په بېلابېلو حالتونو کې د کړ تر ستې مخته راځي او هغه توصيفوي.

په ټوليز ډول، دغه تاړى د کړنې بشپړتيا يا مطلقيت ښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه تاړی اکثر په هغو کړونو (فعلونو) کې کارېږي چې لېږند یا نالېږند (متعدي & لازمي) وي لکه نیول، کول، خوړل، ویل، لیدل، لمبېدل او داسې نور.
که چېرې یو کړ له یو ستاینوم یا کړول (قید) منځ ته راغلی وي لکه سړول، خفه کول، پورته کول او ورته، بیا د کړ تر ستهې مخته و تاړی نه راځي. په لنډو ټکو، اکثر د هغو کړونو په مخ کې راځي چې خپلواک وي او ترکیبي کړونه نه وي.

د اوسمهال په دې لاندېنیو حالتونو لپاره:
لومړی: شرطي جملې په "که" اړیکوییکي په مرسته
که دغه وکړې، بیا درسره مرسته کوم.
کله چې دې راته وویل، نو غوښتنه به دې ومنم.

دویم:په پوښتنو کې کله چې باید کړنې یو ځل او په بشپړ ډول ترسره شي:
زه دغه کار وکړم؟
هغه څه درته ووایي؟
دریېم: تر مرستیال کړ (فعل) "باید" وروسته
هغه باید داسې خبرې ونه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته باید دغه پوستې هغه ته ولیږې.
څلورم: یو کس ته د امر لپاره
دغه تار ونیسه!
ژر ولمبېږه!

پنځم: ګوابښ ورکول
که دغه کار دې وکړ، نو بیا دې له دندې ګوښه کوي.

شپږم: په ساده بشپړ راتلونکي مهال کې تر "به" مرستیال کړ وروسته
زه به دغه ویډیو وګورم.
هغه به پر دې یو څه ولیکي.

د تېرمهال په دې لاندېنیو حالتونو کې:
اووم: ساده بشپړ تېرمهال کې چې کله یوه کړنه یا عمل په بشپړ ډول یا مطلق ترسره شوی وي:
هغې د ننګیال خبرې پورې وخندل.
مورې یو څو پوښتنې ترې وکړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: په پوښتنو کې کله چې باید کړنې يو ځل او په بشپړ ډول ترسره شي:

هغه څه وکړل؟

ما څه درته وويل؟

نهم: تر "غوښتل" (کړ) وروسته، يا په بله وينا، کله چې يوه غوښتنه څرګندول غواړو

زه غواړم چې له تا سره ووينم.

هغه غواړي چې ډوډۍ وخوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ویيونو (لغتونو) ډولونه

ترښت (ترکیب):

ترښتي يا ترلي ويیونه هغه ويیونه دي چې له دوو يا ډېرو خپلواکو ګړونو (مورفيمونو) جوړ وي او يوه نوې مانا پنځوي. په پښتو کې ترلي ويیونه پر ترښتي نومونو، ستاينومونو (صفتوتو)، کړونو (فعلونو) او ترښتي کړولونو وېشل کېږي.

ترښتي نوم:

هغه نوم دی چې له دوو يا ډېرو بېلو ماناوو لرونکو ګړونو جوړ وي او له وحدت سره يې نوې مانا لرونکی نوم رامنځته کوي.

۱) نوم + نوم: پيشپړانګ، لاسګاډی، برېښناليک، ليکدود، ښوونځی، ځانمرګی، ګلپاڼه ...

۲) ستاينوم + نوم: سورګل، سپينغر، رنګينتاټال (بوډۍ ټال)...

۳) نوم + نوم + نوم: کتابپلورنځی

يادونه: ټول ترښــتي نومونه يوځای ليکل کېږي، دا چې د يو شي مفهوم ترې اخيســـتل کېږي لکه د ليکدود يا ځانمرګی پر ځای ليکدود او ځان مرګی ليکل ناسمه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترښتي کړ:

هغه کړ دی چې له دوو یا ډېرو بېلو ماناوو لرونکو ګړونو جوړ وي او له وحدت سره یې نوې مانا لرونکی کړ رامنځته کیږي.

۱) سربل + کړ: پرېښودل، پرېکول، کېناستل . . .

۲) کړول + کړ: تېرباسل، تېروتل . . .

۳) نوم + مرستیال کړ 'کېدل': جنګېدل، ژړېدل

۴) ستاینوم + مرستیال کړ 'کېدل': سړېدل، تودېدل

۵) ترښتي کړونه د مرستیال کړونو کول په مرسته

نوم + کول: فکر کول، پرېکړه کول...

ستاینوم + کول: خوشالول، خفه کول...

ترښتي ستاینوم:

هغه ستاینوم دی چې له دوو یا ډېرو بېلو ماناوو لرونکو ګړونو جوړ وي او له وحدت سره یې نوې مانا لرونکی ستاینوم رامنځته کیږي.

۱) نوم + ستاینوم:

خوابدی، خواخوږی = خوا (نوم) + بد / خوږ (ستاینوم)

۲) نوم + کړ:

جنګځپلی، زیارکښ (ځپل او کښل کړونه دي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳) ستاینوم + نوم:

پړمخ، بدمرغه، نېکمرغه، سپینسترګی، کمزوری ...

۴) کړول + نوم:

نیمژبی، نیمګړی، ډېرپېښنی ...

ترښتي کړول:

هغه کړول دی چې له دوو یا ډېرو بېلو ماناوو لرونکو ګړونو جوړ وي او له وحدت سره یې نوې مانا لرونکی کړول رامنځته کیږي.

۱) نوم + سربل / وستربل:

مخکې، شاته (مخ نوم دی، کې وستربل او همدارنګه شا نوم او (ته) وستربل دی)

۲) سربل + نوم + وستربل:

په تېزۍ سره، په چټکۍ سره . . .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلښت (اشتقاق):

بېلښتي وییونه هغه وییونه دي چې له یو خپلواک ګړ، کوم چې هممهال د ویي (لفظ) رېښه بلل کېږي، او یو یا ډېرو ناخپلواکو ګړونو رغېدلي وي او یوه نوې مانا پنځوي. خپلواک ګړ په یوه غونډله (جمله) کې یواځې (تنها) او له خپلې ځانګړې مانا سره راتلای شي، خو ناخپلواک ګړ یواځې نه شي راتلای، که راشي، کومه مانا نه ورکوي. له همدې کبله ناخپلواک ګړونه خپلواکو ګړونو پسې تړل کېږي او یو نوې مانا لرونکي ویی رامنځته کوي.

یوه بېلګه د رڼاوي لپاره:

۱) ناسم: "سم" خپلواک ګړ دی او ځانګړې مانا لري او "نا" یو ناخپلواک ګړ دی چې یواځې نه شي کارېدای او د "سم" مانا بدلوي.

۲) کروندګر: "کرونده" خپلواک ګړ دی او "ګر" ناخپلواک او په ګډه نوی ویی رامنځته کوي.

ناخپلواک ګړونه په دوو ډلو وېشل کېږي، چې یوه یې مختاړی دي او بله وروستاړی. مختاړي تر یو ویي مخکې راځي لکه په لومړنۍ بېلګه (ناسم) کې "نا" او وروستاړي د ویي په پای کې راځي لکه پهدویمه بېلګه (کروندګر) کې دا ګر.

د ځینو تاړو (مخ او وروستاړي) په مرسته نومونه جوړېږي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځينو په مرسته کېږونه (فعلونه) او ستاينومونه.

د مختاړو بېلګې:

بې: بېشمېره، بېکچه، بېخونده او داسې نور

هم: همغږی، هممهال، همزولی او داسې نور

نا: ناسم، ناخوښ، ناولی او داسې نور

غير: غير مستقيم، غير قانوني

د وروستاړو بېلګې:

ونکی: شنونکی، ښوونکی، خوښوونکی او داسې نور

يادونه: ونکې په ي يې بيا ښځينه بڼه ښيي

ګر: بريدګر، کروندګر، زرګر او داسې نور

يادونه: ګره په' ه ' يې بيا ښځينه بڼه ښيي

اند: انځوراند، بهاند، حپاند او داسې نور

يادونه: انده په ه يې بيا ښځينه بڼه ښيي

وال: ولسوال، مينوال، وسلوال او داسې نور

يادونه: واله په ه يې بيا ښځينه بڼه ښيي

دوی: ساتندوی، مننددوی، بولندوی (قوماندان) او داسې نور

يادونه: دويه په ه يې بيا ښځينه بڼه ښيي

نه/ونه: بندېدنه، نمانځنه، غوښتنه او داسې نور

تيا: پراختيا، چوپتيا، پياوړتيا او داسې نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

توب: بریالیتوب، ماشومتوب، لېونتوب او داسې نور

تون: پوهنتون، مړستون (قبر)، ننداړتون (نمایشګا) او داسې نور

غالی: لوبغالی (سټېډیم)، اورغالی (د اور بلوولو ځای)

یادونه: د دې اړوند سپړنیز معلومات په مخکېني څپرکي کې درښودل شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وینا مهمې برخې

نوم:

نوم هغه کلیمه ده، چې یو وګړی، ځای، شیز او احساس نوموي.

وګړی: اتل، ننګیال، ځلاند . . .

ځای: امریکا، لندن، کابل ، اسیا، ټاپو . . .

شیز: تیږه، منه، بکس، کټ . . .

احساس: ډار، خندا، غوسه، ویاړ . . .

یادونه: ترښتي او بېلښتي نومونه په تېر څپرکي کې راغلي.

د نوم ډولونه:

۱) ټولنوم (Common Noun):

د نومونو ډلې یا ټولۍ (کاتېګورۍ) تشریح کوي.

۲) ځانګړنوم (Proper Noun):

د نومونو په ټولیو (کاتیګوریو) کې ځانګړې بېلګه نوموي.

د رڼاوي لپاره لاندېنۍ بېلګې وګورئ.

ټولنوم . . . . ځانګړنوم

انسان . . . . سړی، ښځه، هلک، جینی

مېوه . . . . منه، هندوانه، کېلا

ژوی . . . . اوښ، غوا، سپی

څپرکی . . . . اوړی، ژمی، پسرلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

میاشت . . . . غبرګولی، لیندۍ، وری

۳) ذات نوم (Concrete Noun):

د هغه څه نوم دی چې سړی یې یا لیدلای، لمسولای، اورېدلای او یا بویولای شي لکه:

انسان، ژوی، ځای، څوکۍ، او نور هغه څه چې جسمې بڼه لري

۴) مانا نوم (Abstract Noun):

د هغه څه نوم چې سړی یې نه لیدلای، لمسولای، اورېدلای او نه بویولای شي. په لنډه، ناجسمي شیان لکه:

مینه، ویاړ، وخت، سوله

تمرین:

لاندېني نومونه د نوم ډولونو په کومه کاتېګورۍ کې راځي؟

لومړی یو ستاسو لپاره حل شوی دی.

۱) منی: هم ځانګړ نوم دی او هم مانا نوم دی

۲) کتاب: ____________________

۳) اندېښنه: ____________________

۴) پکتیا: ____________________

۵) ولسوالي: ____________________

۶) نارنګ ولسوالي: ____________________

۷) رڼا: ____________________

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړ:

د کړ پېژندون:

هغه ویی دی چې کړنه او پېښــــه څرګندوي. کړ ته مهالویی هم ویل کېږي، دا چې له مهالونو سره اړول کېږي.

بېلګې: کول، راوړل، وهل، لمبېدل، رسېدل، خوړل، څښل او داسې نور

د کړ ډولونه:

۱) لېږند کړ (Transitive Verb) :

هغه کړ دی، چې تل په غونډله یا جمله کې له یو مفعول سره راوړل کېږي. هغه مفعول یو نوم، نومځری (ضمیر) یا یو عبارت کېدای شي. کړونه لکه خوړل، نیول، وهل، څښل لېږند کړونه دي.

بېلګې:

۱) زه اوبه څښم. (دلته کړ څښم دی او مفعول یې اوبه دی)

۲) هغه کبان نیسي. (دلته کړ نیسي دی او مفعول یې کبان دی.

۳) احمد زه ووهلم. (دلته کړ ووهلم دی او مفعول یې زه دی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴) زه ډېرې خبرې نه شم کولای. (دلته کړ " نه شم کولای" دی او ډېرې خبرې مفعول دی.)

د مفعول اخيستو تر څنګ د لېږند کړ بله ځانګړنه دا ده چې ځينې ځاني نومځري (زه، ته او ښځينه هغه) پر ما، تا او هغې بدليږي، کله چې د کړند/فاعل يا د مفعول په توګه په غونډله کې راشي

په اوسمهال کې زه او ته پر ما او تا بدليږي کله چې د يو "مفعول" په توګه راشي.

لومړۍ بېلګه: زما پلار ما نه وهي. (دلته ما د وهل مغعول دی)

دويمه بېلګه: هغه جينۍ تا نه ويني. (دلته تا د ليدل مفهوم دی)

په تېرمهال کې بيا ما، تا او هغې (ښځينه) د کړند په توګه کارېږي، نه د مغعول په توګه.

که لومړۍ بېلګه راواخلو او ساده بشپړ تېرمهال ته يې واړوو، نو داسې راځي 'زما پلار زه ووهلم'. دلته يانې ما پر زه بدل شوی دی.

لومړۍ بېلګه: ما هغه ونه ليده. (دلته ما د ليدل کړند دی او مفعول يې هغه دی)

دويمه بېلګه: تا زه ولې وواهلم؟ (دلته تا د وهل کړند دی او مفعول يې زه دی.)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريېمه بېلګه: هغې ته ونه ليدې. (دلته هغې د ليدل کړند دی او مفعول يې ته دی)
يادونه: په تېرمهال کې ځاني نومځري (زه، ته، هغه، موږ، تاسو، هغوی) د ليږند کړ معفعول ګرځي او په اوسمهال کې کړند مفعول دوه ډوله دی چې دواړه له ليږند کړ سره په جمله کې راوړل کيږي.

۱) سيده مفعول (Direct Object)
۲) ناسيده مفعول (Indirect Object)

سيده مفعول هغه دی چې ار کړ (اصلي مفعول) يې په مستقيمه توګه اغېزمنوي. په پورتنيو بېلګو کې مفعولونه سيده دي.
که لومړنۍ بېلګه (زه اوبه څښم) د شننې لپاره بيا راواخلو، نو اوبه سيده مفعول او څښل ار يا ټوليز کړ دی.
ناسيده مفعول هغه دی چې په جمله کې له سيده مفعول سره اړيکه لري. ځينې ژبپوهان يې د سيده مفعول ترلاسونی (ريسيپيېنټ) بولي، ځکه سيده مفعول ته رسيږي.
ځينې ليږند کړونه هم له سيده او هم له ناسيده مفعول سره راوړل کيږي.
ورکول، ښودل، پېرودل، کول او نور هغه کړونه، چې په "ول" پای ته رسيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې:

۱) هغه ماته یوه ډالۍ راکړه. (دلته ' ماته' ناسیده مفعول دی او 'یوه ډالۍ سیده مفعول دی؛ او راکړه، چې د ورکولو پرمهالي بڼه ده، ارکړ دی).

۲) احمد ملګري ته د خپل ټولګي انځو وښود. (دلته ' خپل' "ملګري ته " ناسیده مفعول دی او "د خپل ټولګي انځور" سیده مفعول)

۲) نالېږند کړ (Intransitive):

هغه کړ دی چې بې له کوم مفعول کارول کېږي، لکه ژړېدل، خندېدل، ولاړېدل، وېرېدل او نور هغه کړونه چې په بېدل یا کېدل پای ته رسېږي. ځینې کم بیا په بدل نه پایېږي لکه ژړل،ختل، خندل

بېلګې:

۱) زه ژاړم.

۲) هغه پر هره خبره خاندي.

۳) ننګیال سخت وډار شو.

۴) هغه له ونې وغورځېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه څنګه چې مخکې یادونه وشوه، نالېږند کړونه **اکثر** په "ېدل" پای مومي او معتدي کړونه په "ول". په لومړني انځور کې د دواړو بېلګې کتلای شئ:

لا زمي	لېږند
خوښېدل	خوښول
خوږېدل	خوږول
لړزېدل	لړزول
خبرېدل	خبرول
سوځېدل	سوځول
ګډېدل	ګډول
ډېرېدل	ډېرول
ځورېدل	ځورول

ځینې نالېږند کړونه دي چې له ستاینومونو څخه یې ریښه اخېستې وي، ډېري ناکره کارول کېږي.

ناکره	کره
سپک کېږي	سپکېږي
مین کېږي	مینېږي
زوړ کېږي	زړېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلک کیږي	کلکیږي

۳) چار کړ:

دا هغه کړ دی چې د نالیږند کړ په څیر کوم مفعول نه اخلي، خو د لیږند کړ غوندې یې کړند (فاعل) په اوښتي اکر (مغیره حالت) کې راځي، یانې که چیرې کړند یو نوم وي بیا زور پر "ې" اوړي، "ی" او "ي" پر "ئ"، او که کړند یې نومځری وي، بیا زه/ ته/ هغه (ښځینه) پر ما/تا/هغې اوړي.

د چارکړ بېلګې:

ویل، ژړل، خندل، لمبل

لکه: ما/تا/هغې ..... ولمبل، وویل، وخندل او داسې نور

یا ښځینه + ې + چارکړ لکه: نجیبې وخندل/وویل .... دلته نجیبه پر نجیبې اوښتی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرستيال کړ:

مرستيال کړ هغه کړ دی چې په يوه غونډله کې تل د يو ار کړ (اصلي فعل) بدرګه کوي او د دوی ښکارندويي کوي. دوی ارو کړونو ته ګرامري او دنديزه (فنکشنل) مانا ورزياتوي.
دوی په جمله کې يوائې نه شي راتلای. که راشي، نو کومه مانا نه ورکوي.

يوه بېلګه:

ما ډوډۍ خوړلې ده. ← دغه غونډله کې ار کړ "خوړلې" دی او مرستيال کړ "ده" دی.
ما ډوډۍ خوړلې وه. ← وه مرستيال کړ

د پښتو مرستيال کړونه:

به:

۱. راتلونکي مهال ته اشاره کوي او هوډ او پرېکړو لپاره راځي.

بېلګې:

* زه به راشم. (راشم ار کړ دی او به مرستيال کړ)
* زه به ډوډۍ وخورم. (وخورم ار کړ دی)
* زه به خامخا راځم. (راځم ار کړ دی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. په تېرمهال کې هغو کړنو ته اشاره کوي، چې ناشونتیا ښیي.

بېلګې:

* ما به دا کار کړی وای، خو ستړی وم.
* هغه به درغلی وای، خو تا خوابدی کړی و.

۳. یو ګمان یا انګېرنې لپاره راځي.

بېلګې:

* دا ځمکه لنده ده. باران به ورېدلی وي.
* اتل به په کارونو کې بوخت وي، ځکه چې اړیکه کمه نیسي.

ول:

هغه کړ دی چې شتون مانوي. دا له ار کړ سره په تېرمهال او راتلونکي مهال کې مرسته کوي. د تېرمهال په ځینو بڼو کې 'ول' خپل شکل بدلوي.

"ول" (Be) یوازېنی مرستیال کړ دی چې په اوسمهال او ساده تېرمهال کې د ار کړ په توګه هم راځي. لکه " زه خوشاله یم" (اوسـمهال) او "زه خوشـاله وم" (تېر مهال) ← ار کړ هغه کړ دی چې په غونډله کې یواځې راتلای شي او یوه مانا هم ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېرمهال کې د "ول" اوړون:

وم، وې، و، وه، وو، وئ، وو (ول)

بېلګې:

* هغه نه و راغلی. (راغلی ارکړ دی او و مرستیال کړ)
* هغوی هلته تللي وو. (تللي ارکړ دی او وو مرستیال کړ)

په ارماني، شرطي، توصیفي یا هم (فرضي) او ګوماني تېرمهال کې "ول" خپله بڼه پر "وای" یا پر "وي" بدلوي. "وي" یوازې ګماني تېرمهال کې راځي.

بېلګې:

* کاش زه هلته وای. (ارماني)
* که زه راغلی وای، ښه به وای. (شرطي)
* هغه به درغلی وي، خو تا به نه وي لیدلی. (ګوماني)

باید:

فرض، پیاوړی وړاندیځ او پیاوړې سپارښتنه څرګندوي.

* زه باید دغه کار وکړم. (فرض)
* ته باید راغلی وای. (فرض)
* ته باید ډېر درس ووایې، ګنې ناکامیږې. (پیاوړی وړاندیځ)
* ته باید دغه فلم وګورې. ډېر خوند کوي.(پیاوړي سپارښتنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

شول:

په دې مرستیال کړ موږ یو توان یا یوه پېښه څرګندوو او کله نا کله په بشپړتېرمهال کې د "کېدل" پر ځای راځي.

توان په اوسمهال کې:

* زه دغه کار کولای شم.
* هغه لوړ ټوپونه اچولای شي.

جوړښت: کړ+ای + د شول اوړون په اوسمهال کې (شم/ شې / شي/ شو/ شئ/ شي)

توان په تېرمهال کې:

* ما دغه کار کولای شو.
* هغه لوړ ټوپونه اچولای شول.

جوړښت: کړ + ای + د شول اوړون په نابشپړ تېرمهال کې (شو/ شول/ شوه/ شوې).

شول په اوسمهال کې پېښه نه شي څرګندولای. هغه د "کېدل" په مرسته کېږي، لکه:

" یو څه بد پېښېږي". (پېښ + کېدل)

په تېرمهال کې بیا شول پېښه څرګندولای شي.

* پرون یوه چاودنه وشوه.
* نن سهار ډېر باران وشو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شول په بشپړ تېرمهال کې د "کېدل" پر ځای راځي.
هغو نالېږند کړونو لپاره چې رېښې يې له ستاينومونو يا له ځينو نومونو اخيستې وي لکه:
سړېدل، خفه کېدل، پخېدل، ډارېدل، زړېدل او داسې نور
* هغه وډار شو.
* هغوی ډېر خفه شول.
* اوبې سړې شوې.
جوړښت: نوم / ستاينوم + د شول اوړون په بشپړ تېرمهال کې.
يادونه :
که لا زمي کړ له بل ويي رېښه نه وي اخيستې لکه:
لمبېدل، غورځېدل او داسې نور بيا د شول کومه بڼه نه پکې راځي لکه
* هغه ولمبېده. (سم) هغه لامبو شو. (ناسم)
* زه وغورځېدم. (سم) زه غورځېد شوم (ناسم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدل:

يوازې په بېچاره(مجهول) جمله کې د مرستيال کړ په توګه کارول کيږي . بېچاره جمله هغه ده چې فاعل پکې سم ځرګند نه وي.

جمله کې د مرستيال کړ په توګه:

* هره ورځ انسانان وژل کيږي.
* بريالی کېدل ګرانه نه ده، که کوښښ وکړې.

وي:

ياد کړ په بېلابېلو حالتونو کې کارېږي:

د شونتيا (امکان) ځرګندولو لپاره:

بېلګه

که چېرې باران وي، نو بيا ښا رته نه شو تللای.

که داسې وي، نو بيا سمه ده.

که چېرې هغه د رياضي استاد وي، نو د دې سوال حلول اسان کار دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یو شرط څرګندولو لپاره:

بېلګه:

که احمد دغه کار کړی وي، نو اړیکې ورسره پرې کړه.

د ګومان څرګندولو لپاره:

بېلګه:

دا ځمکه ډېره لنده ده. ښایي پرون شپه ډېر باران ورېدلی وي.

دا ور خلاص دی. هسې نه چې غله راغلي وي.

د تېنګار څرګندولو لپاره:

بېلګه:

دا دې همدلته وي. مه یې لیرې کوه.

که غریب وي او که خان وي، خو باید وستایل شي.

که هغه هلته هم وي، خو ته به مېلې ته راځې.

د پېرزوینې او هیلې څرګندولو لپاره:

بېلګه:

ژوندی دې وي افغانستان!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولو دې دغه لويه خوشالي مبارک وي!
دا به د خوښۍ وړ خبر وي چې زموږ جرګه ومني. (هيله)
څنګه به نه وي خوشاله چې خدای هر څه ورکړي دي.

د يو وړاندېځ څرګندولو لپاره:
بلېلګه:
دا به ښه وي چې ته پخپله ورشې او دا خبره ورسريه سپينه کړې.

هغه کړنې چې په راتلونکي تر يو ټاکلي يا اټکل شوي وخت پورې بشپړې شي:
بېلګه:
ته چې رارسېږې، ما به دغه کار ختم کړی وي.

طبعي حقايق لپاره:
بېلګه:
اوسپنې په غرونو کې وي.
دلته په اوړي کې ګرمي کمه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا لچۍ نه ده. د لچۍ پاڼې تر دې لویې وي.
مرګ حق دی، که څوک خوښ وي او که ناخوښ.

تمرین:

په لاندېنیو غونډلو کې ار کړ او مرستیال کړ په نښه کړئ او دواړو لپاره دوه بېل رنګونه د اسانتیا لپاره وکاروئ.

۱. زه کور ته ځم.
۲. ما لږه ډوډۍ وخوړه.
۳. ما هغه ته وویل چې دلته راشي.
۴. زه ستړی یم، ځکه چې ډېر کار مې کړی دی.
۵. زما ملګري دغه کتاب په یوه اوونۍ کې ولوست.
۶. زه به دغه کار ترسره کړم.
۷. احمد کولای شول چې راشي.
۸. هغه خوشاله و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاينوم

دا هغه کليمه ده چې د نومونو اکر او ځرنګوالی تشريحوي لکه:

ښکلی، کوچنی، نری، ستر، لوی، سور، تور، ناسم، او داسې نور. ستاينوم د " څنګه دی/ده/دي؟" پوښتنه ځوابوي.

په پښتو کې ستاينوم د نوم له نوږي (جنس) او شمېر (عدد) سره برابرېږي.

بېلګه:

* احمد يو هلک دی. ← که دغه غونډلې ته ستاينوم "ښکلی" ورزيات کړو، نو بيا داسې راځي.

" احمد يو ښکلی هلک دی".

دلته هلک نرينه يوګړی دی، نو ښکلی په نرمه "ی" ليکل کيږي. که د يوې جينۍ خبره وکړو، بيا ښکلی پر ښکلې بدلیږي لکه:

" موسکا يوه ښکلې جينۍ ده".

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ستاینوم ډولونه:

د موقیعت له مخې دوه ډوله دی.

۱. برستاینوم - تر نوم مخکې راځي:

* یوه ښکلې ښځه راغله. (ښکلې تر نوم مخکې راغلی)
* دا سور ګاډی زما دی.

۲. لرستاینوم - تر نوم وروسته راځي:

* دغه سړی رښتینی دی. (رښتینی تر سړي وروسته راغلی)
* هغه ګاډی سور دی. (سور تر ګاډي وروسته راغلی)

د نوږي (جنس) اوشمیر نوم (عدد) له مخې د ځینو ستاینومونو اوړون.

۱. د هغو ستاینومونو نرینه بڼه چې په یو بېواک غږ پای ته رسیږي، په یو او ډېرګړي (مفرد+جمع) کې یو ډول پاتې کېږي یا په بله وینا، نه بدلیږي. خو ښځینه بڼه یې په دواړو حالتونو کې (یو اوډېرګړی) کې بدلیږي.

د سکالو رڼاوي (وضاحت) لپاره یوه بېلګه، چې ځنګه په بېواک غږ پای ته رسېدونکې ستاینومونه د نرینه بڼې لپاره نه بدلیږي او ښځینه لپاره بدلیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرمول:

نرینه یوګړی: ار (اصلي) حالت

نرینه ډېرګړی: ار حالت

ښځینه یوګړی: ار حالت + ه

ښځینه ډېرګړی: ار حالت + ې

که "سم" د بېلګې په توګه راواخلو:

نرینه یوګړی: سم (لکه: سم ځواب)

نرینه ډېرګړی: سم (لکه: سم ځوابونه)

ښځینه یوګړی: سمه (لکه: سمه خبره)

ښځینه ډېرګړی: سمې (لکه: سمې خبرې)

دوې معلومې استثناوې:

۱. شین: (نرینه ډېرګړی پر شنه بدلیږي)

۲. تریخ: (نرینه ډېرګړی په تراخه بدلیږي)

نورې بېلګې:

نرینه یو	نرینه ډېر	ښځینه یو	ښځینه ډېر
ستر	ستر	ستره	سترې
خوبڅ	خوبڅ	خوبڅه	خوبڅې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوړ	لوړ	لوړه	لوړې
تور	تور	توره	تورې
کلک	کلک	کلکه	کلکې
وینښ	وینښ	وینښه	وینښې

۲: په زورکي (چې یوازېنی خپلواک غږ دی) پای ته رسېدونکي ستاینومونه هم په نرینه یو او ډېرګړي کې یو شان پاتې کېږي، لکه:

ښه، ویده، سپېره، تېره داسې نور

نرینه یوګړی: ښه / ویده / سپېره (په پښتونخوا کې ۀ)

نرینه ډېرګړی: ښه / ویده / سپېره (په پښتونخوا کې ۀ)

ښځینه یوګړی: ښه / ویده / سپېره

ښځینه ډېرګړی: ښې / ویدې/ سپېرې

که چېرې په هغه ستاینوم کې، چې په بېواک غږ پای ته رسېدلی وي، تر بېواک غږ مخکې اوږد یا لنډ "واو" راغلی وي، نو په هغوی کې د یوې ډلې نرینه ډېرګړی (مذکر جمع) بدلېږي او بله ډله یې بیا پورتنۍ (لومړۍ قاعدې) پورې اړه لري. د هغې ډلې، چې نرینه ډېرګړی یې بدلېږي، "و" پکې پر "ا" اوړي او په پای کې یې زورکی "ه" راځي. که د "خوږ (شرین) بېلګه راواخلو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"ړ" یو بېواک غږ دی او تر "ړ" مخکې اوږد و راغلی. دلته که د خوړ نرینه جمع لیکل وغواړو، نو خواړه راځي. دلته و پر "ا" اوښتی او په پای کې یې زورکی راغلی. ستاینومونه دا لاندېني دي.

ښځینه ډېر	ښځینه یو	نرینه ډېر	نرینه یو
زړې	زړه	زاړه	زوړ
وړې	وړه	واړه	ووړ
لندې	لنده	لانده	لوند
کږې	کږه	کاږه	کوږ
مړې	مړه	ماړه	موړ
سړې	سړه	ساړه	سوړ
رڼې	رڼه	راڼه	روڼ
ړندې	ړنده	ړانده	ړوند
کڼې	کڼه	کاڼه	کوڼ
پخې	پخه	پاخه	پوخ
خورې	خوره	خواره	خور
پرتې	پرته	پراته	پروت
درنې	درنه	درانه	درون
درندې	درنده	درانده	دروند

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ورته ستاینومونه، چې داسې نه اړول کیږي سور (رنګ) او تود (ګرم) دي.

نرینه یو	نرینه ډېر	ښځینه یو	ښځینه ډېر
سور	سره	سره	سرې
تود	تاوده	توده	تودې

دویمه ډله چې لومړنۍ قاعدې پورې اړه لري، یانې نرینه یو او ډېروګړی یې یو شان پاتې کیږي.

نرینه یو	نرینه ډېر	ښځینه یو	ښځینه ډېر
تور	تور	توره	تورې
لوی	لوی	لویه	لویې
ډوب	ډوب	ډوبه	ډوبې
جوړ	جوړ	جوړه	جوړې
روغ	روغ	روغه	روغې
سمسور	سمسور	سمسوره	سمسورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيلښتي ستاينومونه:

۱. له کړونو رغېدلي:

* دردوونکی (له دردول)
* خواشينوونکی (له خواشينول)
* زړه وړونکی (له زړه وړلو څخه)
*ځلېدونکی (له ځلېدلو حخه)

۲. له نومونو رغېدلي:

* ستونزمن (ستونزه + من وروستاړی)
* مانيز: (مانا + يز وروستاړی)
* بېخونده: (بې مختاړی + خوند) او داسې نور

يادونه: له نومونو رغېدلي ستاينومونه نور د مختاړو او وروستاړو په برخه کې وګورئ.

د ستاينومونو درجې:

* تولېز (عادي) ستاينوم ← يوازې ستاينوم

لکه: " دا ښه هلک دی".

* پرتليز ستاينوم ← تر...... لا / ډېر + ستاينوم

لکه: " دی تر تا لا ښه دی".

* تفصيلي ستاينوم ← خورا / تر ټولو + ستاينوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: " دا تر ټولو / خورا ښه فلم دی".

تمرین:

په لا ندېنیو غونډلو کې ستاینوم ه ننبه کړئ.

یادونه:

"په یوه غونډله کې تر یو ډېر ستاینومونه راتلای شي".

۱. دا ډېر ګلالی ماشوم دی.
۲. سپینغر د وطن یو هسک غر دی.
۳. دا یوه ښکلې جینۍ ده.
۴. دغه یو ستونزمن کار دی.
۵. دومره زړه راښکونکې سندره ما تر اوسه نه وه اورېدلې.
۶. هغه تل بېسوله خبرې کوي.
۷. خالد یو غوسناک هلک دی.
۸. الله (ج) ترهر څه ځواکمن دی.
۹. د ده زوی زښت نیازبین دی.
۱۰. احمد شا بابا یو زړور پاچا و.
۱۱. پرون ترغاک (طوفان) یوه نرۍ ونه ماته کړه.
۱۲. موږ په یو سولییز او پرمختللي هېواد کې ژوند کول غواړو.
۱۳. مږ هم پښتون دی او پړ هم.
۱۴. ژوندی دې وي افغانستان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتو کې نابدلېدونکي ستاينومونه (صفتونه):

نابدلېدونکی ستاينوم هغه دی چې د نورو ستاينومونو په څېر د نوم له نوړي (جنس) او شمېر سره نه برابرېږي. په لنډه وينا، د دوی بڼه نه بدلېږي.

ياد ستاينومونه په پښتو کې هغه دي چې يا په زور "ه"، په څرګنده يې "ي" او يا په "الف" پايېږي.

د زور بېلګې: تکړه، ښايسته، تازه، خفه...

يوه بېلګه د رڼاوي لپاره:

* يو تکړه هلک
* يوه تکړه جينۍ
* ډېر تکړه هلکان
* ډېرې تکړه نجونې

د څرګندې "ي" بېلګې: شمالي، ډولي، برېښنايي، نشيي...

يوه بېلګه د رڼاوې لپاره:

يو ډولي هلک

يوه ډولي جينۍ

ډېر ډولي هلکان

ډېرې ډولي نجونې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الف بېلګې: بېړا، هوسا، سفا

یوه بېلګه د رڼاوي لپاره:

یو هوسا ځای.

ډېر هوسا ځایونه.

یوه هوسا سیمه.

ډېرې هوسا سیمې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومځری:

نومځری هغه کلمه ده چې د نومونو استازیتوب کوي، که هغه د انسانانو، ژویو یا شیانو وي. دغه کلیمه په غونډله کې د نوم د تکرار مخه نیسي.

۱. پیاوړی ځاني نومځری: په جمله کې کړند څرګندوي:

* لومړی تن یوګړی: زه / زما
* دویم تن یوګړی: ته / تا
* دریم تن یوګړی نرینه: هغه / دی
* دریم تن یوګړی ښځینه: هغه / دا
* لومړی تن ډېرګړی: موږ
* دویم تن ډېرګړی: تاسو
* دریم تن ډېرګړی: هغوی / دوی

۲. کمزوری ځاني نومځری:

یوګړی	ډېرګړی
مې	مو
دې	مو
یې	یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مې کور دی	(دا زما کور دی)
دا مو کورونه دي	(دا زموږ کورونه دي)
دا دې کور دی؟	(دا ستا کور دی؟)
دا مو کورونه دي؟	(دا ستاسو کورونه دي؟)
دا يې کور دی.	(دا د هغه کور دی)
دا يې کورونه دي.	(دا د هغوی کورونه دي)

يادونه: "دې" په پښتو کې په نورو بېلابېلو حالتونو کې هم کارېږي.
لومړی حالت: د "ته/تا" نومځري استازيتوب کوي
دا کار دې ولې وکړ؟ (يانې "تا" دغه کار ولې وکړ؟)
دا به دې هسې ويلي وي. (يانې "تا" به دا هسې ويلي وي)

دويم حالت: د تولنومځري "ستا" استازيتوب کوي
دا دې ورور دی؟ (يانې دا "ستا" ورور دی؟)
ورور دې رانغی. (يانې "ستا" ورور رانغی)

درېيم حالت: د يوې يادې خبرې/ياد ځيز استازيتوب کوي
په دې کې ګوتې مه وهه. (يانې په يو ياد کار يا خبره)
په دې اړه ستا اند څه دی؟ (د يوې خبرې په اړه اند پوښتل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم حالت: د نغوتې یا اشارې نومځري "دغه" استازیتوب کوي
په دې کور کې یوه بوډۍ اوسېږي. (یانې په دغه کور کې ...)
د دې سیمې نوم څه دی؟ (یانې د دغې سیمې نوم..)

پنځم حالت: د ښځینه نومځري "هغې" په توګه راځي
دې ما ته هېڅ نه دي ویلي. (یانې هغې ما ته هېڅ نه دي ویلي)
ما له نجیبې څه وپوښتل، خو دې ځواب رانکړ. (یانې هغې ځواب رانکړ)

شپږم حالت: د ټینګار لپاره
هغه دې دلته نه راځي. (یانې باید لته رانشي)
دغه کار دې وشي. (یانې باید دغه کار وشي)

اووم حالت: دعایي، غوښتني یا د مبارکۍ په حالتونو کې بېلګې:
اختر دې مبارک شه!
خدای دې تا ژوندی لري!

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د تول یا ځښتنوالي نومځری:

زما، ستا، د هغه،/ دده، د هغې / ددې، زموږ، ستاسې، د هغوی/ د دوی

۴. مفعولي نومځری:

√ **سیده مفعولي نومځری** (Direct Object) :

ځاني نومځری هم د سیده مفعول په توګه کارول کیږي. سیده مفعول هغه دی، چې ار کړ (اصلي مفعول) یې په مستقیمه توګه اغیزمنوي.

بېلګې:

* خوشال زه ووهلم. ← خوشال دلته فاعل دی / زه یو سیده مفعول دی، چې ار کړ "ووهلم" یې په مستقیمه توګه اغیزمنوي.

* هغه موږ وروسته خبر کړو.

هغه او موږ دواړه ځاني نومځري کېدای شي، نو دې ته به ګورو چې کړنه یانې "خبرول" دلته څوک ترسره کوي. دلته هغه فاعل دی، نو ځاني نومځری دی او موږ سیده مفعول، دا چې ار کړ "خبر کړو " یې اغیزمنوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

√ **ناسیده مفعولي نومځری** (Indirect Object):

ماته، تاته، هغه / ده ته، هغې / دې ته، موږ ته، تاسوته، هغوی، دوی ته. چې له ځاني نومځري سره "ته " سربل وي، نو ناسیده مفعولي نومځری ترې جوړوي.

ناسیده مفعول په غونډله کې له سیده مفعول سره اړیکه لري. ځینې ژبپوهان یې د سیده مفعول ترلاسونی بولي، ځکه چې ناسیده مفعول ته رسیږي.

بیلګه:

* هغه ما ته یو کتاب راکړ ← "هغه" یو ځاني نومځری دی او "ماته" ناسیده مفعول. په دغه جمله کې یو کتاب سیده مفعول دی چې ناسیده مفعول "ماته" رسیږي.

۵. پوښتنومځری: څوک، چا، کوم

درې واړه هم ځاني نومځري او هم سیده مفعولي نومځري کېدای شي. همدارنګه ناسیده مفعولي هم کېدای شي، که " ته" سربل ورزیات شي.

بیلګې:

* څوک راغی؟ ← دلته "څوک" کړند دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

* څوک يې وواژه؟ ← دلته "څوک" سيده مفعول دی.
* چا دغه کار وکړ؟ ← "چا" دلته کړند دی.
* هغه چا ته وويل؟ ← " چا ته " دلته ناسيده مفعول دی.

۶. د نغوتي (اشارې) نومځری:

څيزونو، انسانانو، ژويو يا ځايونو ته نغوته کوي.

دغه (دغې)، دغو (همدا)، همدې، دې، همدوی، دوی، همده او داسې نور

يادونه:

د نغوتې نومځري د ځاني نومځرو غوندې په اوښتي اکر (مغيره حالت) کې بدلېږي.هغه بيا د ژبدوديزو پېرونو په څپرکي کې وګورئ.

۷. اړيکنومځری:

چې – دغه نومځری دوې جملې سره تړي.

بېلګه: دا هغه سړی دی چې ما درته ياداوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د "چې" ناسمه کارونه:

په خپلواکو غونډلو کې د "چې" پر ځای د "کوم چې"، "چا / څوک چې"، چېرته چې، او تر څو کارونه ناسمه ده.

د " کوم چې" پر ځای یوازې "چې" کارول:

ناکره: هغه انځور دې په یاد دی کوم چې ما درته ښوولی و.

کره: هغه انځور دې په یاد دی چې ما درته ښوولی و.

د "چا / څوک چې " پر ځای یوازې "چې" کارول:

ناکره: دا هغه سړی دی چا چې ډېر جرمونه کړي دي.

کره: دا هغه سړی دی چې ډېر جرمونه یې کړي دي.

ناکره: رونالډو هغه لوبغاړی دی څوک چې ټوله نړۍ پېژني.

کره: رونالډو هغه لوبغاړی دی چې ټوله نړۍ یې پېژني.

د "چېرته چې" پر ځای یوازې "چې" کارول:

ناکره: لندن هغه ښار دی، چېرته چې د ګنشمېر ملتونو وګړي اوسېږي.

کره: لنده هغه ښار دی چې د ګڼشمېر ملتونو وګړي پکې اوسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د "تر څو" ناسمه کارونه:

ډېر پښتانه د "چې" اړیکوییکي پر ځای "تر څو" لیکي، څه چې ناسمه ده.

دا لاندېنۍ بېلګې وګورئ:
ناسم: موږ باید مبارزه وکړو تر څو خپل حق ترلاسه کړو.
سم: موږ باید مبارزه وکړو چې خپل حق ترلاسه کړو.
ناسم: ته باید ډېر درس ووایې تر څو بریالی شې.
سم: ته باید ډېر درس ووایې چې بریالی شې.

"ترڅو" بلخوا د "تر هغې" په ملتیا د وخت یو ځانګړی پېر (دوره) څرګندوي او هممهال یو شرط هم ښوولای شي. "تر څو" د جملې په دویمه برخه کې راځي، لکه:

- تر څو چې پسرلی راغلی نه وي، تر هغې کلي ته مه راځه. (د وخت پېر)
- تر څو چې تا دغه منفي دریځ نه وي پرېښی، نو تر هغې ته خپلې موخې ته نه شې رسېدای. (شرط)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړول:

هغه کلیمه ده چې په یوه غونډله کې د ځای، مهال او د یوې کړنې یا پېښې څرنګوالي اړوند زیات معلومات ورکوي. کړول د څه ډول، کله، چېرې / چېرته پوښتنو ځواب ورکوي.

کړولونه (قیدونه) په څو ډولونو وېشل کېږي.

√ ستاینومیز کړولونه:

په پښتو کې ستاینومونه د کړولونو په توګه کارېدای شي. هغه مهال بیا یو ستاینوم یو کړ (فعل) نژدې تشریحوي.

* دغه ګاډی ډېر چټک ځي. (چټک یو ستاینوم دی، خو دلته یو کړ "ځي" تشریحوي، نو کړول ترې جوړ شو. که چېرې یې ګاډی تشریحولای، بیا به ستاینوم پاتې کېده، لکه:
" دا یو چټک ګاډی دی".

* زرغونې غلي وخندل. (غلی دلته ستاینوم دی، خو دا چې "خندل" تشریحوي، نو کړول ترې جوړېږي.

√ مهالي کړولونه:

نن، پرون، سبا ته، اوس، وروسته، بیا، همېشه، پخوا، مخکې، کله نا کله، تل ، ناوخته

(c) ketabton.com: The Digital Library

√ **دځای کړولونه:**

هلته، دلته، بر، لر، دېخوا، هاخوا، پورته، ښکته، د باندې، بهر، دننه، مخ ته، شاته، ښئ خوا، کينه خوا، ترڅنګ، په خوا کې، ترمنځ، په منځ کې ...

√ **د څرنګوالي کړولونه:**

ناڅاپه، سخت، ورو ورو، په چټکئ سره، په اسانئ سره، په بېړه، په پام سره، په درناوي، په توګه، په مرسته، او داسې نور ستاينومونه (صفتونه) چې له "په" سره راځي.

√ **د اندازې کړولونه:**

ډېر، لږ، زښت، خواره، پرېمانه، بېخي

√ **د نفې کړولونه:**

هېڅکله، هېچېرې

√ **د لامل کړولونه:**

له کبله، له لامله، يانې

√ **د شونتيا کړولونه:**

ښايي، کېدای شي، ګوندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړيکوييکی

هغه نيم خپلواک ګړ دی چې غونډلې يا د غونډلو برخې سره نښلوي او مفکورې پياوړې کوي.

تړ اړيکوييکی:

هغه اړيکوييکی دی چې يوه بېواکه غونډله له يوې خپلواکې غونډلې سره نښلوي. خپلواکه غونډله (جمله) هغه ده چې يواځې يا ګوښې درېدای شي او کومو اضافي معلوماتو ته اړتيا نه لري، چې له ژبدوديز پلوه يې بشپړه کړي.

بېلګې:

زه ښار ته ځم. ← دا يوه خپلواکه غونډله ده، چې يو فاعل، کړ او مفعول لري. بېواکه غونډله هغه ده، چې خپلواکې غونډلې پسې د زياتو معلوماتو په موخه او ډېری د دمکۍ (کاما) په مرسته نښلول کېږي او يواځې نه شي راتلای. هغه زيات معلومات کېدای شي: مهالي، ځايي، لاملي او اړيکي يا شرطي.

بېلګه: هغه سړی، چې هلته لاړ دی، زما ورور دی.

" هغه سړی زما ورور دی" دلته خپلواکه غونډله ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

او 'چې هلته ولاړ دی' زيات اړيکي معلومات دي چې د 'چې' په مرسته د بېواکې غونډلې په توګه اړيکوييکي په خپلواکې غونډلې پسې تړل شوې.

دا لاندېني د پښتو تړ اړيکوييکي دي:

سره له دې چې	څنګه چې
ان دا چې	چې (اړيکي)
کله چې (مهالي)	بيا (شرطي)
ځکه چې (لاملي)	دا چې (لاملي)
نو (لاملي)	نو ځکه (لاملي)
که	تر څو (مهالي / شرطي)
چېرته چې (شرطي)	که چېرې (شرطي)
بې له دې چې	يو ځل چې (شرطي)
مخکې له دې چې (مهالي)	

بېلګې:

زه ښوونځي ته لاړم، سره له دې چې/ان دا چې ناروغ وم.

ماته زنګ ووهه، کله چې کور ته راغلې.

مخکې له دې چې دربانډې ناوخته شي، ته بايد بيړه وکړې.

هغسې يې وکړه، څنګه چې ما درته ويلي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ډېره غوړه ډوډۍ خوري، نو ځکه یې په وینه کې کلوسترین ډېرېږي.

که چېرې بریالی کېدل غواړې، نو له هرې ماتې څخه یو څه زده کوه.

رابطې اړیکویکی:

هغه اړیکوییکی دی چې وییونه، څو عبارتونه او یا څو خپلواکې غونډلې سره تړي.

لاندېني اړیکوییکي په پښتو کې د رابطې اړیکوییکي دي.

خو، او، بلکې، بیا

* تر "خو" او "بلکې" مخکې یوه دمکۍ (،) راځي لکه:

۱) زه راغلم، خو هغه هلته نه و.

۲) دغه نه، بلکې هغه کتاب یادوم.

۳) هغه ځان ومینځه، بیا یې ډوډۍ وخوړه.

همکار یا بشپړاند اړیکوییکی:

هغه وییکی دی چې له دوو وییکو جوړ وي او په ګډه همکارۍ سره د یوې غونډلې برخې له یوې بلې سره په اړیکه کې راولي.

په بله وینا، دوی تل یوه جوړه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندېني اړیکوییکي په پښتو کې همکار اړیکوییکي دي:

یا ...... یا:

یا ته راشه یا به زه درشم.

نه ..... نه:

نه مې دا خوښېږي، نه مې هغه.

نه یوازې ..... بلکې هم:

نه یوازې ته ګرم یې، بلکي زه هم.

هم .....هم:

هم ته ګرم، هم زه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سربل او وستربل:

سربل او وستربل نیم خپلواک ګړونه دي، چې په ګډه سره په یوه غونډله کې د یو نوم او نومځري بدرګه کوي او له هغوی سره د یوې ځانګړې ژبدودیزې اړیکې په موخه کارول کیږي. دوی په ټولیز ډول یو ځای، لوری، واټن، مهال، پرتله او تول (ملکیت) څرګندولای شي. په پښتو کې سربل تر یو نوم یا نومځري مخته راځي. سربلونو کې راځي: پر، په، له او تر. وستربل تر یو نوم یا نمځري وروسته راځي او په خپلواکه توګه لکه سربل نه شي کارېدای. په وستربلونو کې راځي:

کې، سره، لپاره، باندې، لاندې، مخکې، او داسې نور.

لاندېنی یوون ځای څرګندوي:

سربل	وستربل	بېلګه
په	کې	زه په کور کې یم.
پر	سر	هغه د بام پر سر ولاړه ده.
پر	باندې	کتاب پر مېز باندې کیږده.
تر	لاندې	بکس تر مېز لاندې پروت دی.
له	سره	د غر له سره ټول ښار لیدل کیږي.
تر	شا	فابریکه د ودانۍ تر شا ده.
تر	منځ	هلک د دوو ښځو ترمنځ ولاړ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لانديني يوون لوری څرګندوي:

سربل	وستربل	بېلګه
له	څخه	هغه له کابل څخه راغی.
تر	پورې	ما تر ښار پورې ورسوه.

لانديني يوون مهال څرګندوي:

سربل	وستربل	بېلګه
له/تر	وروسته	هغه تر غرمې وروسته راځي.
له/تر	مخکې	زه تر اختر مخکې راځم.
تر	پورې	احمد تر سبا پورې هلته پاتېږي.

لانديني يوون اړيکه څرګندوي:

سربل	وستربل	بېلګه
له	سره	زه له هغه سره کور ته ځم.

لانديني يوون پار څرګندوي:

سربل	وستربل	بېلګه
د	لپاره	پاځون د هغه لپاره هر څه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرينه او ښځينه نومونه پېژندل:

دا چې په پښتو کې ستاينوم، کړ او کړول د نوم له جنس سره برابرېږي ، نو اړينه ده چې د نومونو جنس وپېژنو.

√ ښځينه نومونه څنګه پېژندل کېږي:

* په زور پايېدونکي نومونه: منه، مرسته، هيله او داسې نور

يادونه: که په نوم کې تر زور مخکې ب راغلی وي، نو هغه نرينه وي. يانې په 'به' وروستاړي نومونه نرينه وي او هغه په پښتو کې ډېر کم دي لکه:

لاربه = لارښود

اوښبه = پر اوښ سپور سړی

کوربه = په انګرېزۍ کې چې هاسټ ورته وايي

لرګبه = د لرګيو ماتوونکی

* په ي پايېدونکي بېلښتي نومونه: خوشالي، ناروغي، ولسوالي او داسې نور. چې بېلښتي نومونه نه وي او په ي پايېدلي وي نو اکثر نرينه وي او هغه په شمېر کې لږ دي لکه ښکاري، نايي، قاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

* په ې پایېدونکي فاعلي نومونه: زده کوونکې، ښوونکې او نور

* په الف پایېدونکي نومونه: رڼا، ښکلا، دنیا، مانا او داسې نور

یادونه:

* په " الف" پایېدلی نوم که د یوې خپلوۍ نوم وي لکه کاکا، ماما، لالا او بابا، نو هغه نرینه وي.

* په اوږد "و" پایېدونکي نومونه :

سکالو، ښارو، بیزو، راډیو او داسې نور

* په "ۍ" پایېدونکي نومونه:

ډوډۍ، نڼۍ، زارۍ، لونګۍ، نرۍ او داسې نور

* ترښتي او بېلښتي (ترکیبي او اشتقاقي) نومونه په تیا، یا ، واله ، ګره، منه تاړو.

چوپتیا، بریا، وسلواله، انځورګره، ډګرمنه او داسې نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

√ نرینه نومونه څنګه پېژندل کیږي:

* په ی پایېدونکي نومونه: سړی، ننګیالی، پسرلی، منګی، اوړی او داسې نور

نرینه فاعلې نومونه: زده کوونکی، ښوونکی، خرڅوونکی ...

* په زورکي پایېدونکي نومونه: لېوه، زړه، تره، کارغه، پسه او داسې نور

← **یوه استثنا:** "اوبه" ښځینه جنس لري.

*په لنډ و پایېدونکي نومونه: الو، لیږو، ماښو، پاړو

* تړښتي او بېلښتي نومونه په تګ، ښت، نګ، وی، وال، ګر، توب **تاړو:** پرمختګ، خوځښت، ننګ، غورځنګ، درناوی، رڼاوی، برياليتوب، ماشوموتوب، وسله وال، انځورګر، ډګرمن...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغو نومونو نوږی یا جنس څنګه معلوموو چې دا پورتنۍ ځانګړنې نه لري یا په نورو ټکو، چې په ا/ ه/ و/ ی/ ي/ ې نه وي پايېدلي. هغه نومونه چې شمېرل کېږي، د هغوی نوږی د "يو" یا "يوه" شمېرنوم په مرسته معلوملای شئ. که "يو" ورسره جوړ وي، نو نوم نرينه دی او که "يوه" ورسره جوړ وي، بيا ښځينه دی.

نرينه نومونه:

يو توپ، يوکټ، يوغر، يوکال، يوهلک او داسې نور

ښځينه نومونه:

يوه بړستن، يوه ورځ، يوه لوښت، يوه مېرمن، يوه لمن ....

هغه نومونه چې نه شمېرل کېږي، د هغوی نوږی (جنس) د لږ/ ډېر/ زيات/ کم (د انداز کړولونو) په مرسته معلومولېږي.

که لږ / ډېر / زيات/ کم ورسره سمون خوري، بيا نو نوم نرينه جنس لري او که لږې/ ډېرې/ زياتې/ کمې ورسره جوړ راشي، بيا نوم ښځينه نوږی لري.

نرينه:

لږ/ډېر/کم/زيات + سابه، واښه، تېل، باڼه، خواږه

ښځينه:

لږې/ ډېرې / زياتې / کمې + اوبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نرینه او ښځینه نومونو یو او ډېرګړی

دا چې په پښتو کې ستاینوم، کړ او کړول د نوم له شمېر سره برابرېږي، نو اړینه ده چې د نومونو د مفرد او جمع قاعدې وپېژنو.

* په نرمه "ی" پایېدلي نومونه په "ي" جمع کیږي.

یو سړی – ډېر سړې

یو منګی – ډېر منګي

یو ښاروی – ډېر ښاروي

یادونه:

که چېرې په نرمه "ی" پایېدلي نومونه نسبتي وي لکه د یو ځای اوسېدونکی، نو بیا په "ان" ځیناستي جمع کیږي لکه:

کابلی ← کابلیان، پېښوری ← پېښوریان، امریکایی ← امریکایان ، سواتی ← سواتیان او داسې نور

* په "ي" پایېدلي ښلښتي نومونه په "ۍ" جمع کیږي.

یوه ناروغي – ډېرې ناروغۍ

یوه خوشالي – ډېرې خوشالۍ

یوه سیالي – ډېرې سیالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: که په ځرګنده ي پایېدونکي نرینه نومونه وي، بیا په ان تاړي جمع کیږي:
ښاري - ښاریان
ښکاري - ښکاریان
نایي – نایان

* په "ي" پایېدلي ښځینه نومونه په "ې" جمع کیږي، یانې یو شان پاتې کیږي:
یوه زده کوونکې – ډېرې زده کوونکې
یوه ښوونکې – ډېرې ښوونکې

* په زور "ه" پایېدلي نومونه په "ې" جمع کیږي.
منه – منې
شېبه – شېبې
ونه - ونې

(c) ketabton.com: The Digital Library

* په "ۍ" پايېدلي نومونه هم په "ۍ" جمع کېږي:
ځولۍ – ځولۍ
خوبانۍ – خوبانۍ
ګېډۍ – ګېډۍ

يوازې نجلۍ پر نجونې بدلېږي

* په "الف" پايېدلي نومونه په "وې" جمع کېږي:
مانا – ماناوې
رڼا – رڼاوې
دعا – دعاوې

يادونه: که په "الف" پايېدلي د خپلويو يا رشتو نومونه وي، نو په "ګان" جمع کېږي لکه: ماما ← ماماګان، کاکا ← کاکاګان، لالا ← لالاګان

* په اوږد "و" پايېدلي نومونه په "ګانې" جمع کېږي:
سکالو (موضوع) - سکالوګانې
راډيو - راډيوګانې
بيزو - بيزوګانې
ښارو - ښاروګانې
زانګو – زانګوګانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لنډه واو پايېدلي وييونه په "ګان" تاړي جمع کېږي:
لېږو (بېنډۍ) - لېږوګان
الو - الوګان
ټاپو - ټاپوګان
کدو - کدوګان (خو نن سبا کدوان دود دی - يانې "ګ" پکې غورځېدلی)
* د ژونديو يا ساکښو شيانو نومونه چې په يو بېواک غږ پايېدلي وي په "ان" پای مومي (اکثر) لکه:
هلک – هلکان
ځوان – ځوانان
ليکوال – ليکوالان
يادونه: له ا/زور(ه)/ ې/ي/و پرته ټول غږونه بېواک غږونه دي.
* د ناژونديو او بېسا شيانو نومونه، چې په بېواک غږ پايېدلي وي، په "ونه" پای مومي لکه:
قلم – قلمونه
کور – کورونه
ټوپ – ټوبونه
انځور– انځورونه
تصوير – تصويرونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

* په زورکي پايېدلي نومونه په جمع کې کله "ان" اخلي او کله "ونه":

بېلګه: ٰلېوه ــ ٰلېوان، زړه ــ زړونه، تره ــ ترونه، کارغه ــ کارغان

د ځينو رشتو نومونه بيا بېقاعدې وي لکه:

يوګړی	ډېرګړی	يوګړی	ډېرګړی
مور	ميندې	وررور	وروڼه
لور	لوڼه/لورګانې	زوی	زامن
ترور	ترېندې	خور	خويندې
وراره	ورېرونه	خوريې	خوريونه

ځينې نور بېقاعدې نومونه چې په زورکي پايېږي:

يوګړی	ډېرګړی	يوګړی	ډېرګړی
خر	خره	شکوڼ	شکاڼه
غل	غله	سکور	سکاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبنی سمون:

کله چې یوه ژبه پوروییونه (له بلې ژبې اخیستل شوي ییونه) خپلوي، نو له خپلوګرامري قاعدو سره يې برابروي. پښتو ته چې کوم عربي وییونه رادننه شوي، نو موږ يې له خپلو غږونو او ژبدودیزو قاعدو سره نه برابروو.

لکه په محصلین کې ین د عربي وروستاړی دی. په پښتو کې باید ان وروستاړی ورپسې وتړو، یانې محصلان.

همدارنګه د موضوعات پر ځای موضوعګانې ځکه چې ات د عربي وروستاړی دی.

ورته بېلګې:

پښتو بڼه	عربي بڼه	پښتو بڼه	عربي بڼه
امکانونه	امکانات	شرطونه	شرایط
حالتونه	حالات	قاعدې	قواعد
مضمونونه	مضامین	مطلبونه	مطالب
مقصدونه	مقاصد	مسولان	مسولین
مجرمان	مجرمین	لغتونه	لغات
مبارزان	مبارزین	معلمان	معلمین
نقصاونه	نقصانات	مخالفان	مخالفین

(c) ketabton.com: The Digital Library

حقوق	حقونه	اسباب	سببونه
خيالات	خيالونه	روابط	رابطي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو يېګانې

په پښتو کې پنځه ډوله يېګانې شته چې هره يوه يې د کارونې بېل او ځنګړي ځايونه لري.
په دې څپرکي کې هره "يې" په سپړنيز ډول تشريحيږي.

نرمه "ی" - ay

۱. د ځينو نرينه يوګړيزو (مفرد) نومونو لپاره لکه:
سړی، پسرلی، منګی، زمری، اوړی، لرګی داسې نور

۲. د هغو ستاينومونو لپاره چې د نرينه يوګړيز نومونو لپاره کارول کيږي لکه:

√ بريالی: احمد بريالی دی.
√ ننګيالی: خوشال بابا ننګيالی و.
√ ښکلی: دا يو ښکلی منګی دی.
√ نری: دا سړی نری دی.

۳. د هغه يوګړيز نرينه نومونو لپاره چې له کړونو (فعلونو) څخه منځ ته راشي لکه:

√ زده کوونکی => له زده کولو څخه
√ کارکوونکی => له کار کولو څخه
√ څېړونکی => له څېړلو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

√ خرڅوونکی => له خرڅولو څخه

۴. همدارنګه د کړونو په پای کې، چې کړند یا مفعول پورې اړه لري او هغه نرينه يوګړی (مفرد) وي لکه:

- ما کار کړی دی. ("کړی" تولیز کړ دی او "دی" مرستیال کړ، چې "کار" پورې اړه لري او "کار" نرینه یوګړی دی او مفعول په توګه کارول شوی)

- زه راغلی یم. ("راغلی" عمومي کړ دی، چې "زه" پورې اړه لري او دغه "زه" دلته د فاعل په توګه کارول شوی)

يادونه:

که دغه دویمه غونډله یوې جینۍ ویلې وای، نو بیا به مو د "راغلی" پر ځای "راغلې" لیکل، ځکه چې جینۍ ښځینه وګړی دی. خو ددې اړوند معلومات به تاسو د اوږده "ې" په برخه کې ترلاسه کړئ.

۵. د ځینو عمومي او ډېرو کارېدونکو نرینه نومونو په پای کې راځي لکه: ځای، پای، درناوی، سپیناوی، غبرګاوی، بچی، مخنیوی، لاسنیوی، رڼاوی، زوی، خوی، لوی، بوی، مړی، راتلونکی،وګړی، ژوی، څاروی، اوړی، ژمی، منی، څلی، ښاغلی ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاملرنه:

په لنډو ټکو، نرمه "ی" د هر هغه ويي لپاره راځي، چې نرينه وي او يوګړی وي.

بېلګې:

• هغه سړی یا وګړی، چې له نورو سره مرسته کوي، به تل بريالی وي.

• د هغه خواپورې ښېرکی اوړی دی او د ډېر ساړه له کبله ژمی خوند نه ورکوي.

• زمری داسې یو غښتلی او وېروونکی ژوی دی، چې د ځنګل پاچا يادېږي.

• احمد خپلې مور غره ته لرګيو پسې لېږلی و او ده له ځان سره یو ستر لرګی راوړی دی.

• خوشال بابا داسې یو پياوړی او توريالی جنګيالی و، چې د پښتو په شعرونو کې ډېر يادېږي.

•هغه د مېوو پلورونکی یو رښتينی سړی دی، نو ځکه هر پېرودونکی دده له هټۍ سودا اخلي.

• اتل د نهم ټولګي يو تکړه زده کوونکی دی.

• ما هغه ته یو ليک لېږلی دی، خو ده لا ځواب نه دی راکړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ما دغه کتاب دوې میاشتې مخکې پېرودلی و او اوس مې بشپړ لوستلی دی.
- دا یو ښکلی ځای دی. هر ډول زرغون نیالګی پکی پیدا کیږي.
- په پای کې هر څه ښه کیږي. که ښه نه شول، نو لا پای نه دی.
- درناوی د هغو لپاره نه دی چې وړ یې نه وي، بلکې د هغو لپاره، چې لیاقت یې لري.
- زموږ ښوونکی ډېر پتمن سړی دی. هر څوک یې درناوی کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوږده ''ې''

۱. دغه "يې" د ښځينه نومونو ډېرګري (مونث جمع) لپاره، چې په زور (ه) پای ته رسېدلي وي، راځي لکه:

یوګړی	ډېرګړی
ښځه	ښځې
منه	منې
غوښه	غوښې
بېلګه	بېلګې

۲. د ښځينه نومونو اوښتي پېر (مغيره حالت) لپاره چې سربلونه ورسره وي يا په تېرمهال کې وکارول شي لکه:

بېلګې په توګه:

- ددغه ونې ښاخونه
- د منې اوبه ګټورې دي.
- هغې ښځې ته مو څه وويل.
- دغې ونې ته اوبه ورکړه.
- جميلې وويل چې خوابدې ده.(تېرمهال- جميله پر جميلې اوښتې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د هغو ستاینومونو لپاره چې د ښځینه نومونو د ډېرګړي لپاره کارول کیږي لکه:

ښکلې، ښځې، خوږې مڼې، ژېړې کیلې، سرې غوښې، ښې بېلګې، خوندورې شېبې او داسې نور.

۴. د ځینو هغه ښځینه ستاینومونو لپاره، چې نرینه بڼه یې په نرمه "ی" پایېدلي وي لکه:

نرینه		ښځینه
منلی		منلې
کړېدلی		کړېدلې
ځورېدلی		ځورېدلې
پېښېدونکی		پېښېدونکې
زړه وړونکی		زړه وړونکې
سوځېدونکی		سوځېدونکې

۵. د هغه ښځینه فاعلي نومونو لپاره چې له کړونو منځ ته راشي او نرینه بڼه یې په نرمه ی وي لکه:

- یوه زده کوونکې
- یوه څېړونکې
- یوه ښنونکې
- یوه خرڅوونکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶. همدارنګه د هغه کړونو په پای کې چې کړند (فاعل) یا مفعول پورې اړه لري او هغه ښځینه یوګړی وي لکه:

- ما دغه خبره نه ده کړې.

(دلته "کړې" یو کړ دی، چې په اوږده "ې" لیکل شوی، دا چې "خبره" ښځینه یوګړی دی)

- ګلا لۍ نن ښوونځي ته نه ده راغلې.

(دلته "راغلې" یو کړ دی، چې په اوږده "ې" لیکل شوی، ځکه چې ګلا لۍ ښځینه یوګړی دی)

۷. "دې" نومځري لپاره:

دې یو نومځری یا ضمیر دی، چې یوې کړنې ته اشاره کوي، چې د دویم کس مفرد "ته" لخوا ترسره شوې وي یا پخپله د "ته" استازیتوب کوي.

همدارنګه "دې" ښځینه ځاني نومځری دی، چې په تېرمهال کې کارول کیږي.

سربېره پر دې "دې" د اشارې نومځري په توګه کارول کیږي.

بېلګې:

- دا دې ولې وکړ؟ (یاني تا دا کار ولې وکړ)
- ددې سیمې خلک ښه نه دي. (دلته د اشارې نومځری)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دې ماته وويل، چې دې ته ورشم. (دې ياني کوم ښځينه وګړی)

يادونه:

په عمومي ډول "دې" د "مې" او "يې" په څېر يو کمزوری ځاني نومځری دی.

٨. په ځينو نومونو کې د غږ له مخې:

	کې	چې	کېناستل
هسې	پکې	بېلا بېل	بېل
باندې	پرېښودل	وړاندې	مخکې
لېږل	پېژندل	داسې / همداسې	
پرې	شمېره	ولې(Why)	
بېلتون	بېلول	چېرې/ چېرته	
هېواد	هېرول	يوازې (فقط/ Only)	
خېل	انټرنېټ	يواځې (تنها /Alone)	
ډېر	لاندې	در / ور / راپسې	
اغلې	پېښنه	مېله	
ګنې	بلکې	مېز	
تېز	کېدل	لېرې (ورايه)	

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرش	څلوېښت	شپېته

کېږي / لګېږي / کېدل او نور هغه ویيونه چې په ېږي پای ته رسېږي، لومړۍ (یا) یې اوږده "ې" وي.

بېلګې:

١. تاسو ته له خوښۍ ډکې شپې غواړم.
٢. د نیکریزو په شپه ډېرې ښځې زموږ مېلمنې وې.
٣. هغه ماته په دې اړه یو څو بېلګې راکړې، نو بیا پرې ښه پوه شوم.
۴. د دغې سیمې خلک د اوبو له کمي سره مخامخ دي.
۵. ما ته د هغې کور معلوم دی.
۶. دغې خبرې ته باید د ټولو پام راوګرځول شي.
٧. په بازار کې سمسورې مېوې راغلې دي. لکه: خوږې سرې منې، پخې ژېړلې کیلې، غټې مندتې.
٨. ښایسته خلک هغه وي، چې تل ښکلې او اغېزمنې خبرې کوي.
٩. زموږ کمپنۍ د تېرکال په پرتله ډېرې پاېښتي ګټې وکړې.
١٠. ملاله یوه خواریکښه زده کوونکې ده.
١١. اغلې ملکه د سیاسي چارو شنونکې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲. زه په کابل کې اوسېدل غواړم، دا چې کابل زما د خوښې ځای دی.

څرګنده "ي"

۱. د کړونو په اوړون کې راځي چې په اوسمهال کې وي او کړند / فاعل يې درېيم کس يو/ډېرګړی " هغه او هغوی" وي، لکه:

- هغه کار کوي یا هغوی کار کوي.
- احمد دلته نه راځي.
- د هغه پلار چای څښي.

۲. د ځينو نرينه نومونو ډېرګړي (جمع) په پای کې راځي، چې يو ګړی يې په نرمه "ی" پای ته رسېدلی وي لکه:

يوګړی	ډېرګړی
ملګری	ملګري
سړی	سړي
منګی	منګي
زېری	زېري
مزی	مزي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بچۍ	بچي

۳. د نرينه ستاينومونو ډېرګړي په پای کې:

- زموږ ملګري تل بريالي راځي. (بريالی دلته ستاينوم دی او دا چې ملګري ډېر او نرينه دي، نو "بريالي" ليکلی کېږي)
- زموږ هېوادوال مېړني خلک دي. (مېړنی دلته ستاينوم دی او دا چې هېوادوال ډېر او نرينه دي، نو مېړني ليکلی کېږي)

۴. د نرينه يوګړيز نومونو په اوښتي پېر (مغيره حالت) کې راځي

اصلي اکر	اوښتی اکر
ننګيالی	ننګيالي ته / د ننګيالي
سړی	د سړي / سړي ته
اوسمهال	**تېرمهال**
توريالی هغه وژني	توريالي هغه وواژه
زمری غرڅنۍ خوري	زمري غرڅنۍ وخوړه

۵. له ستاينومونو څخه منځته راوړل شويو نومونو په پای کې:

ستاينوم	نوم
خوشال	خوشالي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښ	خوښي
ناروغ	ناروغي

۶. په ځينو وييونو کې د غږ له مخې:

ليدل	نيول	ليکنه	ليکل	بريدګر	بريد
ځيږ	سوځيږي	لګيږي	کيږي	ليدنه	ليد
مينځل	وينښ	اړين	شمالي	سوېلي	پيشو
خيرن	سوله ييز	شين	ټينګ	هيله	مينه
توپير	سمه ييز	ځير	پير	ډولي	ټپي

بېلګې:

۱. هر څوک ډېر ملګري لرلای شي، خو يو پکې تر ټولو نژدې وي

۲. ما تاته دوه زېري راوړي دي. يو بد دی او بل ښه.

۳. ده ته خدای دوه ښکلي مشومان ورکړي دي.

۴. بريالي خلک تل له نورو سره مرسته کوي.

۵. د هغه بچي ډېر نازولي دي. په مينه يې لوی کړي دي.

۶. توريالي ننګيالي ته وويل چې هلته ورشي.

۷. هغه ژوند بې مانا دی چې خوښي او خوشالي پکې نه وي.

۸. د هغه ناروغي رنځپوهانو نه شوه معلوملای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. تر هغې وروسته هغوی بیا دلته نه دي راغلي.
۱۰. تر ډوډۍ خوړلو مخکې باید هر انسان لاسونه پاک

ښځينه "ۍ"

۱. د ځينو ښځينه نومونو يوګړي لپاره:
دوډۍ / خولګۍ / نرۍ / لړۍ او داسې نور
۲. د هغو نومونو ډيرګړي لپاره چې يوګړی يې يا په "ي" يا په "ۍ" پايېدلی وي لکه:

يوګړی	ډيرګړی
خوشالي	خوشالۍ
ناروغي	ناروغۍ
زاري	زارۍ
نرۍ	نرۍ
لړۍ	لړۍ

- يوه استثنا: نجلۍ په نجونې اوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه د پورتنیو نومونو په اوښتي اکر (مغیره حالت) کې:

اصلي بڼه	اوښتې بڼه
خوشالي	د خوشالۍ شېبې دې په برخه شه.
ناروغي	د دغې ناروغۍ لامل باید معلوم شي.
خوښي	ستا د خوښۍ لپاره زه هر څه کوم.

۳. هغه ستاینومونه چې په "یالی" وروستاړي پای ته رسېږي، د هغوی ښځینه بڼه په ښځینه "ۍ" پای ته رسېږي.

نرینه بڼه	ښځینه بڼه
بریالی	بریالۍ
توریالی	توریالۍ
ننګیالی	ننګیالۍ
بڼیالی	بڼیالۍ (ښایسته)

د هغه ستاینومونو ښځینه بڼه چې له سربلونو او کړولونو لکه لاندې، باندې، پورته، بهر، برنی او داسې نور څخه منځته راغلي وي، یوازې په "ۍ" پای مومي. پورته ځینې بېلګې راغلې هم دي.

نرینه بڼه	ښځینه بڼه	نرینه بڼه	ښځینه بڼه
باندینی	باندینۍ	یوازینی	یوازینۍ
بهرنی	بهرنۍ	لاندینی	لاندینۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورتنی	پورتنی	منځنی	منځنی
دننني	دننني	برنی	برنی
لومړی	لومړی	ننني	ننني

۴. په نورو ښځینه نومونو د غږ له مخې کې:

خولګۍ	خولۍ	ځولۍ/جولۍ	نجلۍ
مرۍ	ګولۍ	ډوډۍ	نړۍ
سیلۍ	ماڼۍ	خوبانۍ/مندته	کیږدۍ
ګیډۍ	غالۍ	هوسۍ/Deer	هیلۍ
سپوږمۍ	مرغۍ	لکۍ	بېنډۍ

- **د نجونو نومونه لکه:**

ګلالۍ، ملالۍ، خوبانۍ، اوږۍ، دورخانۍ، ګلمکۍ داسې نور

- د یو ځای ښځینه اوسېدونکي لکه:

کابلۍ، پېښورۍ، یوسفزۍ، کندهارۍ او داسې نور

یادونه:

لکۍ واله "ۍ"، او همزواله "ئ"، هېڅکله د ویي په منځ یا پیل کې نه راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې:

۱. د کرېکټ د سيالیو لړۍ تر راتلونکې مياشتې وغځېده.
۲. په نړۍ کې ډېر هېوادونه شته چې خلکو ته يې هره ورځ ډوډۍ نه رسېږي.
۳. خدای دې زموږ د ملت ډېرې خوښۍ او خوشالۍ په برخه کړي.
۴. ددغې ناروغۍ لامل نومېږنه ډاکټرانو ته ناشونې برېښي.
۵. اتل هره ورځ سره خولۍ پر سروي.
۶. هغه د ستوني ډاکټر ته لاړ، ځکه چې مرۍ يې خوږېده. ډاکټر ده ته ښې ګولۍ ورکړې.
۷. د غره پر سر مې له جانان سره يوه کېږدۍ جوړه کړه.
۸. ما ډنډ ته يو څو ټوټې وچه ډوډۍ وشړله چې هيلۍ يې وخوري.
۹. ډېرې زارۍ مې ورته وکړې، خو زما خبره يې ونه منله.
۱۰. پر هغه باندې زما ګېډۍ ګېډۍ سلامونه وايه.
۱۱. په پښتو ژبه کې ډېرې خوږې لنډۍ پيدا کېږي.
۱۲. د ميوند ملاله به زموږ په زړونو کې ژوندۍ وي.
۱۳. دومره يوه ښکلې او کوچنۍ نجلۍ ما بل چېرته تر اوسه نه وه ليدلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همزواله "ئ"

دا په کړونو کې راځي، چې کړند / فاعل يې دويم کس ډېرګړی "تاسو" وي او د پوښتنې په بڼه وي، لکه:

- تاسو څه کوئ.
- هلکانو تاسو کله راغلئ؟

چې ډېرو همدارنګه همزواله "ئ" په بوليو / امرونو کې راځي تنو ته وي لکه:

- ماشومانو راځئ، ډوډۍ وخورئ!
- ملګرو دلته راشئ او کېنئ!

يادونه:

همزواله "ئ" هېڅکله د ويي په منځ يا پيل کې نه راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې:

۱. ګرانو هېوادوالو راځئ، چې په ګډه سره خپل هېواد اباد کړو.
۲. ورونو! مهرباني وکړئ، ځوړ مه کوئ او غلي کېنئ!
۳. تاسو چې کله راورسېدئ، نو ماته زنګ ووهئ.
۴. ښوونکي خپلو زده کوونکو ته وويل، "غلي شئ او ښه غوږ ونیسئ".
۵. ټول راشئ او له ما سره په دې کار کې مرسته وکړئ.
۶. احمده، اتله او پاڅونه، تاسو چېرې تللي وئ؟
۷. هلکانو! تاسو ولې دلته بې له پرېښې (اجازې) راغلئ؟ بل ځل ته باید پوښتنه وکړئ او اجازه واخلئ.
۸. پلار: " بچو تاسو لږ دلته راشئ، زه څه درته ویل غواړم".

نرمه "ی" او که اوږده "ې":

- ننګیال یو ډاکټر دی او دده ښځه یوه ښوونکې / ښوونکی ده.
- نن له موږ کره پاتې / پاتی شه.
- اباسینه! ژوندی / ژوندې اوسې.
- ته ولې دلته راغلې / راغلی؟
- اجمل دلته نه دی / دې راغلې / راغلی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ښاغلی / ښاغلې ځلاند په ښوونځي کې یو ښوونکی / ښوونکې دی.
- نجیب یو غښتلی / غښتلې سړې / سړی دی.
- هغه ډېرې خبرې / خبری کړې / کړی دي.
- پسرلې / پسرلی هغه ښېرکی دی / دې، چې ګلان پکې / پکی راشنه کیږي.

نرمه "ی" او که لکۍ واله "ۍ":

- ښوونځی / ښوونځۍ د رڼا کور دی.
- هغه ډېر خواشینی / خواشینۍ شو.
- هغه ډېرخوابدی/خوابدۍ شو، چې کله یې د خواشینی / خواشینۍ خبر ترلاسه کړ.
- ګلالۍ / ګلالی ښکلې نجلۍ / نجلی ده.
- دا یوه سپینه زمرۍ / زمری ده.
- پسرلی / پسرلۍ هغه ښېرکی دی چې ګلان پکې راشنه کیږي.
- ماته لږه پسرلنۍ / پسرلنی مېوه راوړه.
- پورتنی / پورتنۍ کتاب او پورتنی / پورتنۍ کتابچه راکړه.

لکۍ واله "ۍ" او که همزواله "ئ"

- راشئ / راشۍ، چې مړی / مړئ وخورو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- تاسو دلته څه کوئ / کوې؟
- په نړۍ / نړۍ کې ډول ډول پښتونه / نژادونه ژوند کوي.
- زما په بې خبرۍ / خبرۍ کې يې دغه کار وکړ.
- دا ليکنه بايد تاسو ټول ولولئ / ولولې.
- مهرباني وکړئ / وکړې دلته کېنئ / کېنې.
- دده د کور په هره کوټه کې يوه ستره غالۍ / غالۍ پرته ده.
- پر دې وړوکي سړک دومره ستره لارۍ / لارۍ نه شي تللای.
- د هغه لور لکه چې ناروغه ده. ډېره نرۍ / نرۍ برېښي.

ګرانو لوستونکو! په دې درس کې تاسو ته يو تمرين برابروو، چې د ټولو يېګانو سمه کارونه زده کړئ. لاندېني متنونه زما لخوا ژباړل شوې کيسې دي، چې ټولې يېګانې پکې کارول شوې دي. تاسو بايد هڅه وکړئ، چې په نښه شويو وييونو کې سمه بڼه په ګوته کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ کیسه

یو وخت یو هلک و، چې / چي شپون و او د مېږو رمه یې / یي بووله او څارله. یوه ورځ دغه هلک له ډېرو / ډیرو څارلو ستړی / ستړې شو او زړه یې / یي تنګ شو. نو یوه مفکوره یې / یي ذهن ته ورغله، چې / چی راځه، دا کلیوال د یوې / یوي ټوکې په موخه په یو چل وغولوم. ده په لوړ غږ دا چیغې/چیغي وهلې: " اې خلکو مرسته وکړئ / وکړۍ، لېوه راپسې / راپسي دی، لېوه راپسې/ راپسي دی / دئ".

کله چې / چي یې کلیوالو غږ واورېد، نو په بیړه یې هلک ته ورمنډه کړې / کړي. کلیوال چې وروروسېدل / وروورسیدل او له ده یې وپوښتل، چې لېوه چیرته / چېرته دی / دي. دی / دې ختې خټ له خندا ورته شین شو او ورته ویې ویل، چې تاسو ټول وغولېدئ / وغولېدۍ او ما هسې / هسي تېر / تیرايستلئ.

څو ورځې / ورځي وروسته دغه شپون هلک دغه چل بیا تکرار کړ او د مرستې / مرستي غوښتو نارې یې / یي پیل کړې. کله چې کلیوال په چټکۍ / چټکئ سره ورته راورسېدل او ویې لیدل / لېدل، چې دغه هلک دوی / دوئ بیا وغولول، نو ډېر / ډیر ورته په غوسه شول. یو څه وخت وروسته یو لېوه د دغه هلک رمې / رمي ته ورګډ شو او دده پر مېږو یې برید / برېد وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپون هلک له ډاره د کلي / کلی پر لوري منډې وکړې او د مرستې / مرستي چيغې يې ووهلې / ووهلي .
دا ځل يې کليوالو داسې انګېرل، دغه هلک به ورسره بيا د تېرو / تيرو دوو ځلو په څېر يو چل کوي / کوی، نو ورنغلل. کله چې هلک کلي / کلی ته راورسېد او کليوال يې سم خبر کړل، نو د رمې ژغورلو لپاره يې په ګډه ورمنډې کړي / کړې. هغوی / هغوئ چې ورسېدل، نو مېږې ټولې / ټولي مړې / مړی پرتي / پرتې وې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويمه کيسه

يوه ورځ يو ځوان سړی / سړي د ښار په منځ کې / کي ولاړ و او خلکو ته يې ويل، چې / چي دی په هغه سيمه کې / کي تر ټولو ښکلی / ښکلې زړه لري / لری. ډېر خلک ورته راټول شول او د هغه سړي / سړی زړه يې ستايه، ځکه چې بشپړ و. نه پکې / پکي ټکي ول او نه پکې / پکي تېروتنې/ تېروتني برېښېدې. دوی / دوئ ټولو دده اند تاييد کړ او دا يې ومنله، چې دومره ښکلی / ښکلې زړه يې تراوسه چېرته / چيرته نه و ليدلی.

نومړي / نومړی ځوان په دې / دي شېبه / شيبه ډېر / ډير وياړ وښود او ځان يې له ښايه. په ناڅاپي ډول په دې لارغه يو زوړ سړی / سړې په دې خلکو کې/ کي راښکاره شو او دې / دی ځوان سړي / سړی ته يې وويل، " ستاسو د زړه ښايست دومره نه دی / دي لکه زما د زړه. نومړي / نومړی ځوان او هغه نورو خلکو ددغه بوډا سړي زړه ته ځير شول.

هغه، د زوړ سړي زړه، سخت ګړېبده، خو له داغونو ډک و، دا چې ځيني / ځينې ورې / وړي برخې / برخي يې ليرې شوې وې / وي او ځينې / ځيني نورې زړې / زړي تشې په نورو نويو پوښول شوي / شوې وې، خو هغوی / هغوئ سره سمون نه خوړ او ځينې / ځيني ګوټونه يا کونجونه يې شلېدلي / شلېدلی وو. همدا راز يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه ځینې / ځیني دڅې یا وړې کندې درلودې. خلکو په ځیر ځیر ورته کتل او له ځانونو سره یې دا اندل، چې دغه بوډا څنګه داسې انګېرلای شي، چې دده زړه د هغه ځوان سړي تر زړه ډېر ښکلی دی.

زوړ سړي ځواب ورکړ: هو ستاسو زړه روغ او بشپړ ښکاري، خو هېڅکله / هیڅکله به خپل زړه ستا پر زړه ورنکړم. زما د زړه هر داغ د یو انسان لپاره دی، چا ته چې ما مینه / مېنه ورکړې. زه مې / مي له زړه یوه ټوټه راغوڅوم او دوی / دوئ ته یې ورکوم او کله نا کله دوی / دوئ هم ماته د خپلو زړونو ټوټې / ټوټي راکوي، چې زما د زړه دا تشې ډکې / ډکي کړي. خو دا چې سم نه ورسره جوړېږي / جوړیږي، نو ځینې / ځیني څنډې یې ځیږې / ځیږي وي. زه هغه بیا هم ارزوم، ځکه چې ماته هغه مینه رایادوي، چې موږ به له یو بل سره وېشله / ویشله. کله نا کله به مې ځینو ته د زړه ټوټې ورکولې، بې له دې / دي چې دوی یې هم راکړي، نو همدا لامل دی، چې زړه مې / مي لږې / لږي کندې او دڅې هم لري. مینه ورکول کله نا کله ځان په خطر کې د اچولو مانا هم وي.

که څه هم دغه پرهارونه لا تازه دي / دی او خوږېږي / خوږیږي، بیا هم ماته خپله مینه / مېنه رایادوي، چې هغو وګړو سره مې /

(c) ketabton.com: The Digital Library

مي لرله. زه هيله / هيله لرم، چې يوه ورځ به دوی / دوئ بېرته راشي / راشی او زما د زړه ټولې تشې ډکې کړي. زاړه ورپسې / ورپسي زياته کړه، ښه نو اوس پوه شوې / شوی، چې اصلي ښکلا د يو زړه څه ته وايي / وايی؟

هغه ځوان سړی غلی ولاړ و او پر مخ يې اوښکې رابهېدې/ رابهېدي. هغه دې بوډا ته ورنژدې شو او له زړه يې يوه ټوټه راوشکوله او دې بوډا سړي ته يې ورکړه، چې لږ تر لږه يې يوه تشه ورډکه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو واو (و) که دوه واوونه (وو)؟

• هغه کړونه (فعلونه) چې"ول" پای ته رسېږي، لکه کول خوښول، نیول او داسې نور – له هغوی راوتلي فاعلي نومونه په دوو 'و' لیکلی کیږي، لکه:

کوونکی، خوښوونکی، نیوونکی او داسې نور

• هغه کړونه، چې یوازې په "ل" پای ته رسېږي (ویل، شنل لوستل ، او داسې نور) له دوی راوتلي فاعلي نومونه په یو "و" لیکل کیږي لکه:

ویونکی، شنونکی، لوستونکی او داسې نور

تمرین:

سمه بڼه پکې په نښه کړئ.

نیوونکی/نیونکی	ښوونکی/ښونکی
شنوونکی/شنونکی	کوونکی/کونکی
لیږوونکی/لیږونکی	څېړوونکی/څېړونکې
منونکی/منوونکی	هېروونکی/هېرونکی
پلوروونکی/پلورونکی	پېرودوونکی/پېرودونکی
لوستوونکی/لوستونکی	اخیستونکی/اخیستوونکی
ځلوونکی/ځلونکی	کتونکی/کتوونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

يځ، يز او ييز وروستاړي

نومونه لکه لنډيځ، بنديځ، وړانديځ، ختيځ او لوېديځ په "ځ" ليکل کېږي او ډېر خلک يې په "ز" ليکي، څه چې ناسمه ده. په "يز" يا "ييز" يوازې هغه ستاينومونه ليکل کېږي، چې له نومونو رغېدلي وي لکه: تړولنيز (تړولنه + يز)، سوله ييز...
دلته بيا کله "يز" او کله "ييز" کاروو؟
نوم چې په خپلواک غږ (واول) "ه" پای ته رسېدلی وي، نو ستاينوم يې بيا " ييز" ليکل کېږي لکه: سوله ييز، سيمه ييز که نوم په بېواک غږ (کانسونېنټ) پی ته رسېدلی وي، نو بيا يې ستاينوم په "يز" راځي لکه: اړخيز، دوديز، غږيز ...

په دې برخه کې دوه ځانګړي توپيرونه:

نـــوم	ستاينوم
ختيځ (East)	ختيز (Eastern)
لوېديځ (West)	لوېديز (Western)

بېلګې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ددې هېواد په ختيځ کې ګرمي ده او په لوېديځ کې يې ساړه دي.
- ددې هېواد ختيزو سيمو کې ګرمي ده او په لوېديزو سيمو کې ساړه دي.

← ستاينوم سره تل نوم وي، چې د هغه حالت او ځرنګوالی ټاکي.

← سيمې پورتنۍ بېلګه کې نوم دی، چې ستاينوم "ختيز" يې ټاکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهالونه

په دې څپرکي کې تاسو ته د پښتو اړين مهالونه (زمانې) درپېژندل کېږي. خو يوه خبره د يادونې وړ ده چې د پښتو پر مهالونو ژوره او پوره بريالۍ څېړنه او شننه لا نه ده شوې او لا زيات کار ته اړتيا ليدل کېږي، نو له همدې کبله ما دغه تشه تر يو حده پورې ډکه کړې ده. د اوسمهال لپاره دا بسنه کوي چې زده کوونکي د پښتو بېلابېل مهالونه تر يوې اندازې پورې وپېژني او جوړښتونه يې وپېژني او له دې پرته له کړ اوړون سره اشنا شي.

په پښتو کې مهالونه په ټوليز ډول دوې ځانګړنې ښوولای شي چې هغه بشړتيا(مکملتوب) او نابشپړتيا دي.
مهالونه په ټوله کې په درېيو ډلو وېشل کېږي: اوس-، تېر- او راتلونکی مهال.
بشپړ اوس-، تېر- يا راتلونکی مهال يوځلتيا ښيي او نابشپړ .يې بياځلتيا يا تکرار ښيي
يوځلتيا په دې مانا چې کړنې يا پېښې يو ځل شتون مومي او بياځلتيا بلې خوا ته تکرار مومي. په نورو ټکو، کړنې يا پېښې بيا بيا منځته راځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسمهال:

*کله چې زه کار وکړم، نو ستړی شم.

یوځلتیا څرګندوي – کله چې یو کار په یو ځانګړي صورت کې بشپړ کړم، نو ستړی شم.

*کله چې زه کار کوم، نو ستړی کېږم.

بیاځلتیا څرګندوي – هر ځل چې کار کوم، نو ستړی یم.

*دغه ډاکتر ته ځه.

بیاځلتیا ښیي – هر کله چې ډاکتر ته ځم، نو دغه ډاکتر ته دې ورځم یانې سپارښتنه ده.

*دغه ډاکتر ته لاړ شه.

یوځلتیا ښیي – هماغه مهال چې کله ډاکتر ته د تګ هوډ نیسم

تېرمهال:

*تا زما زنګ پورته نه کړ.

یوځلتیا ښیي – ما په یو ځانګړي مهال یو ځل زنګ وهلی دی، خو نه دې ځواب شوی.

*تا زما زنګ نه پورته کاوه.

بیاځلتیا ښیي – ما په یو ځانګړي مهال څو ځله د زنګ وهلو کوښښ کړی، خو هر ځل نه دې ځواب شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

*تا هغه مهال زما خبره ومنله.

يوځلتيا ښيي – ما په يو ځانګړي مهال يوه ځانګړې خبره وکړه چې ومنل شوه.

*تا هغه مهال زما خبره منله.

بياځلتيا ښيي – ما چې به هغه مهال کله کومه خبره هم ورته کوله، نو هر ځل به منل کېده.

راتلونکی:

*زه به اړيکه ونيسم.

يوځلتيا ښيي – زه په يو ځانګړي مهال اړيکه ونيسم

*زه به اړيکه نيسم.

بياځلتيا ښيي – زه به راتلونکي کې بيا بيا اړيکې نيسم

*هغه به بيا داسې ونه کړي.

يوځلتيا ښيي – په يو ځانګړي مهال يا ځای کې به داسې کار هغه ترسره نه کړي. (داسې مفهوم ترې اخيستل کېږي چې دغه کار يې تر اوسه يو ځل کړی دی)

*هغه به بيا داسې نه کوي. بياځلتيا ښيي

هغه به نور په راتلونکي دغه کار نه تکراروي (داسې مفهوم ترې اخيستل کېږي چې دغه کار يې مخکې بيا بيا کاوه)

يادونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوځلتیا یا بشپړ مهالونه په دې جوتېږي چې ډېری (اکثر) د کړ (فعل) سته په 'و' ځایناستي (صرف) پیلېږي.

د مهالونو ډولونه او د دوی جوړښتونه

نابشپړ اوسمهال

۱: د حقایقو لپاره یا هغه څه چې رښتیا وي:

- اوبه په ۱۰۰ (څلزیوس) درجه کې ایشېږي.
- یوه اوونۍ اووه ورځې لري.

۲: هغه کړنې / چارې یا حالات چې له عام ژوند (ورځنی، باقاعده ، تکراري) سره تړلي وي.

- زه هره ورځ ښوونځي ته ځم.
- هغه درې ځله په اوونۍ تکړښت (سپورټ) کوي.
- زه هر ګهیځ په ۷ بجو پاځم.
- زه په یو لوی شرکت کې کار کوم.

۳: هغه مهالوېشونه او نېټې چې نژدې راتلونکي ته اشاره کوي.

- زما الوتنه په درې بجو ده.
- سبا ماسپښین زما اورګاډی رارسېږي.
- اورګاډی په اووو بجو روانېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴: لیدنې یا ملاقتونه په نژدې راتلونکی کې:

- زه سبا له خپل ملګري سره وینم.
- په راتلونکې اوونۍ کې زه له ډاکټر سره یوه لیدنېته لرم.
- ولسمشر په راروانه اوونۍ کې له ټرمپ سره ګوري.

۵: هغه کړنو یا پېښنو لپاره راځي چې په تېرمهال کې پیل شوې وي او په اوسمهال کې دوام لري.

- زه له دوو ګړیو راهیسې تاته انتظار کوم. (انتظار دوې ګړۍ مخکې پیل شوی او تر اوسه دوام لري).
- څلور کاله کېږي چې زه په کابل کې ژوند کوم. (په کابل کې ژوند کول څلور کاله مخکې پیل شوی او لا روان دی).
- یوه ګړۍ کېږي چې باران ورېږي.

یادونه:

د دا ډول کړنو څرګندولو لپاره باید دوه مهالي کړولونو (قیدونو) ورسره وي، یا " له ..... راهیسې" او وخت + کېږي چې".
" له + وخت + راهیسې + د کړ نابشپړ اوسمهالي بڼه یا وخت + کېږي چې + د کړ نابشپړ اوسمهالي بڼه".

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نابشپړ اوسمهال جوړښت:

د کړ (فعل) ستڼه + م/ي/ې/و/ئ/ي تاړي.

کړ ستڼه = له کړ وروستی توری (لام) لیرې کول او پورتني پایونه ورپسې تړل.

زه =>م	لکه	زه کوم
ته =>ې	لکه	ته کوې
هغه =>ي	لکه	هغه کوي
موږ =>و	لکه	موږ کوو
تاسو =>ئ	لکه	تاسو کوئ
هغوی =>ي	لکه	هغوي کوي

د ډیرو کاریدونکو کړونو ستڼې:

کړ	ستڼه		کړ	ستڼه
خوړل	خور-		کول	کو-
ښودل	ښي-		نیول	نیس-
لیدل	وین-		وهل	وهـ-
لیږل	لیږ-		ورکول	ورکو-
منل	من-		کتل	ګور-

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیستل	اخل-		بلل	بول-
ویل	واي-		خندل	خاند-
غورځېدل	غورځېږ-		لمبېدل	لمبېږ-
راتلل	راځ-		تلل	ځ-

جاري نابشپړ اوسمهال

١: هغه کړنې چې سرې یې دمګړۍ کوي او دوام لري، یا هغه پېښې چې دمګړۍ روانې وي.

- زه لګیا یم کار کوم. (همدا شېبه یا دمګړۍ په کار بوخت یم)
- زما مور لګیا ده پخلی کوي. (زما مور همدا ګړۍ په پخلي بوخته ده).
- اوس بازار ته مه ځه، بهر واوره لګیا ده ورېږي. (واوره هغه شېبه، چې ویونکی غږېږي، ورېږي)

یادونه:

که وویل شي " دلته واوره ورېږي یا نه ورېږي"، نو بیا نابشپړ اوسمهال دی او دا مانا ورکوي چې یاد ځای کې واوره په عمومي ډول ورېږي یا نه ورېږي کله چې موسم یخ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړښت:

لګيا + د ول اوسمهالي بڼه + د عمومي کړ نابشپړ اوسمهالي بڼه:

زه لګيا يم کارکوم ← لګيا + يم (د ول اوسمهالي بڼه) + کوم (کول اوسمهالي بڼه)

د ول مرستيال کړ اوسمهالي بڼې ټولو کسانو لپاره:

زه يم – ته يې – هغه دی/ده – موږ يو – تاسو يئ – هغوی دي

ساده بشپړ تېرمهال

۱: هغو کړنو او پېښنو لپاره چې په تېرمهال کې په يو " ټاکلي يا معلوم " وخت بشپړې ترسره شوې وي. د ټاکلي وخت بېلګې:

پرون، مخکې يا وړاندې، اګاهو، تېرکال، تېره اوونۍ، په + شمېره + کال کې لکه په ۱۹۶۰م کال کې، په + شمېره + بجو لکه په ۱۲ بجو او په اکثر هغه ناخپلواکو غونډلو کې چې "کله چې " پکې راغلي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې:

- پرون زه ښار ته لاړم.
- دوه کاله اګاهو مې هغه په پاريس کې وليده.
- ما څو دقيقې مخکې ډوډۍ وخوړه.
- احمد تېره اوونۍ ومړ.
- لومړۍ نړيواله جګړه په ۱۹۱۴م کال کې پيل شوه.
- زه په دوو بجو کور ته راغلم.
- پرون په ښار کې لويه چاودنه وشوه.
- څو ورځې مخکې ډېره ځمکه وښويېده.
- کله چې زنګ راغی، زه ژر راوېښ شوم.

۲: هغه کړنې يا پېښې چې په ټاکلي وخت پرلپسې په تېرمهال کې ترسره شوې وي:

- پرون چې زه کور ته راغلم، لږه دمه مې وکړه، بيا مې ډوډۍ وخوړه او ورپسې مې ولمبل.
- په ۲۰۰۲م کال کې هغه له پوهنتونه فارغ شو، بيا يې واده وکړ څو مياشتې وروسته يې يوه لور وزېږېده. (له پوهنتون او فارغېدل، واده کول او لور زېږېدل ټول په ۲۰۰۲م کال کې شوي دي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳: د وخت هغه پېر یا موده چې په تېرمهال کې پیل شوې وي او په تېرمهال کې پایېدلې هم وي.

- ما په المان کې دوه کاله تېر کړل.
- هغې پنځه کال په جپانۍ ژبه کې زدکړې وکړې.
- موږ دېرش دقیقې په ټلیفون وغږېدو.

د ساده بشپړ تېرمهال جوړښت:

د یاد مهال کړ اوړون اکثر په "و" تاړي پیلېږي لکه وکړ، وښود، ورغی، ورسېده او داسې نور

په هر تېرمهال کې کړ د مفعول له جنس او شمېر سره برابرېږي ، نو د نابشپړ اوسمهال غوندې یې پایونه یو شان نه پاتې کیږي.

د لېږند کړونو اوړون:

که مفعول نرینه یوګړی وي، بیا کړ یا په یو بېواک غږ (لکه وکړ، وښود ، وکوت، وخوړ ....) یا په زورکي (وواهه، ونیوه، ولیکه، ورغاوه....) پای ته رسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې:

- ما کار وکړ.
- ما هغه ته يو ځای وښود.
- ما يو خط وليکه.

(کار، ځای او خط نرينه نومونه دي او مفرد)

← که مفعول نرينه ډېرګړی وي، بيا کړ تل په "**ل**" پايېږي.
لکه: وکړل، وښودل، وکتل، وخوړل ....
بېلګه: ما کارونه وکړل.

← که مفعول ښځينه يوګړی وي، بيا کړ تل په **زور** پايېږي
لکه: وکړه، وښوده، وکتله، وخوړه...
بېلګه: ما يوه ليکنه وکړه.

← که مفعول ښځينه ډېرګړی وي، بيا کړ تل په "**ې**" پايېږي
لکه:
وکړې، وښودې، وکتلې، وخوړې ....
بېلګه: ما څو ليکنې وکړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تر ټولو ډېرو کارېدونکو لېږند کړونو اوړون په ساده بشپړ تېرمهال کې:

نر - یوګړی	نر - ډېرګړی	ښځ - یوګړی	ښځ - ډېرګړی
وخوړ	وخوړل	وخوړه	وخوړې
ونیوه	ونیول	ونیوله	ونیولې
وښود	وښودل	وښوده	وښودې
وواهه	ووهل	ووهله	ووهلې
ولید	ولیدل	ولیدله	ولیدلې
ورکړ	ورکړل	ورکړه	ورکړې
ولېږه	ولېږل	ولېږله	ولېږلې
وکوت	وکتل	وکته	وکتې
ومانه	ومنل	ومنله	ومنلې
وباله	وبلل	وبلله	وبللې
واخیست	واخیستل	واخیسته	واخیستې

ځاني نومځري د مفعول په توکه:

که مفعول "زه" وي، نو بیا د کړ سته پسې م (میم) تړل کیږي، لکه: هغه احمد زه ووهلم.

که مفعول "ته" وي، نو بیا د کړ سته پسې ې تړل کیږي، لکه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

احمد ته ووهلې؟
که مفعول "هغه (نرینه)" وي، نو بیا د کړ سته تل مختلفه وي - یانې کله په زورکي او کله په بېواک غږ، لکه:
احمد هغه وواهه. (ه زورکی)
احمد هغه ونه لید. (د بېواک غږ)
که مفعول "هغه (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ سته پسې ه (زور) تړل کیږي، لکه: احمد هغه ووهله.
(ه په ووهله کې زور دی)
که مفعول "موږ" وي، نو بیا د کړ سته پسې لنډ و تړل کیږي، لکه: احمد موږ ووهلو.
که مفعول "تاسو" وي، نو بیا د کړ سته پسې ئ تړل کیږي، لکه: احمد تاسو ووهلئ.
که مفعول "هغوی (نرینه)" وي، نو بیا د کړ سته پسې ل تړل کیږي، لکه: احمد هغوی ووهل.
که مفعول "هغوی (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ سته پسې ې تړل کیږي، لکه: احمد هغوی ووهلې
یادونه: داسې جملو کې ته او هغوی (شځینه) یو شان اړول کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نالېږند کړونو اوړون:

کس/نومځری	سټه + تاړی		بېلګه
زه:	کړ سټه + م	لکه:	زه وغورځېدم
ته:	کړ سټه + ې	لکه:	ته وغورځېدې
هغه (نرینه):	کړ سټه + زورکی	لکه:	هغه وغورځېد
هغه (ښځینه):	کړ سټه + زور	لکه:	هغه وغورځېده
موږ:	کړ سټه + و	لکه:	موږ وغورځېدو
تاسو:	کړ سټه + ئ	لکه:	تاسو وغورځېدئ
هغوی (نرینه):	کړ سټه + ل	لکه:	وغورځېدل
هغوی (ښځینه):	کړ سټه + ې	لکه:	وغورځېدې
هغوی (نرینه یا ښځینه):	کړ سټه + ل	لکه:	وغورځېدل

ځینې لا زمي کړونه:

راتلل-تلل-وتل-لوېدل-شول-لمبېدل

زه، ته،هغه (ښځینه)، موږ، تاسو، هغوی، هغوی (ښځینه):

زه: راغلم/لاړم/ووتم/ولوېدم/شوم/ولمبېدم

ته: راغلې/لاړې/ووتې/ولوېدې/شوې/ولمبېدې

هغه نر: راغی/لاړ/ووت/ولوېد/شو/ولمبېد

هغه ښځه: راغله/لاړه/ووته/ولوېده/شوه/ولمبېده

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ: راغلو/لاړو/ووتو/ولوېدو/شوو/ولمبېدو

تاسو: راغلئ/لاړئ/ووتئ/ولوېدئ/شوئ/ولمبېدئ

هغوی نر: راغلل/لاړل/ووتل/ولوېدل/شول/ولمبېدل

هغوی ښځه: راغلې/لاړې/ووتې/ولوېدې/شوې/ولمبېدې

د چارکړ اوړون:

چارکړ بدلون نه مومي لکه: خندل، ژړل، ویل ....

بېلګې:

- ما/تا/هغه/هغې/موږ/تاسو/هغوی وخندل.
- ما/تا/هغه/هغې/موږ/تاسو/هغوی وویل.

یادونه:

دا چې چارکړ څه ته وایي، د کړ په برخه کې یې وګورئ!

ځینې چارکړونه:

ما وژړل	ما وخندل	ما ولمبل
تا وژړل	تا وخندل	تا ولمبل
هغه وژړل	هغه وخندل	هغه ولمبل
هغې وژړل	هغې وخندل	هغې ولمبل
موږ وژړل	موږ وخندل	موږ ولمبل
تاسو وژړل	تاسو وخندل	تاسو ولمبل
هغوی وژړل	هغوی وخندل	هغوی ولمبل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډېر کارېدونکو کړونو ستې په ساده بشپړ تېرمهال کې:

کړ	بشپړ تېرمهال ستېه	
کول	وکړ–	
خوړل	وخوړ–	
نیول	ونیو–	
ښودل	وښود–	
وهل	ووهـ –	یوازې " نرینه مفعول " لپاره الف پکې راځي
لیدل	ولید –	
ورکول	ورکړ –	
لېږل	ولېږ –	
کتل	وکت –	یوازې " نرینه مفعول " لپاره وکوت راځي
منل	ومن –	یوازې " نرینه مفعول " لپاره ا ومانه راځي
بلل	وبلل –	یوازې " نرینه مفعول " لپاره وباله راځي
اخیستل	واخیست –	
خندل	وخندل	ټولو لپاره یو شان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويل	وويل	ټولو لپاره يو شان
لمبېدل	ولمبېد –	
غورځېدل	وغورځېد –	
تلل	لاړ –	
راتلل	راغل –	يوازې "هغه" نر لپاره راغی

نابشپړ تېرمهال:

۱: هغه کړنه يا پېښه ښکاره کوي چې په تېرمهال کې روانه وي يا په جريان کې وي.

بېلګې:

- زه لګيا وم ليکنه مې کوله.
- زه لګيا وم په بڼ کې مې کار کاوه.

يادونه:

په نابشپړ تېرمهال کې " لګيا + د ول" تېرمهال لوېدای هم شي، خو د جاري کړنې پېژندو لپاره يې پرېښودل اړين دي. لکه موږ ويلای شو چې " ما ليکنه کوله" د "زه لګيا وم ليکنه مې کوله" پر ځای.

۲: دوې کړنې چې په تېرمهال کې هممهال جاري يا رواني وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- پرون غرمه زه لګيا وم کالي مې اوتو کول او مېرمن مې پخلی کاوه. (داسې هم ويلی شو: " پرون غرمه ما کالي اوتو کول او زما مېرمن پخلی کاوه").

۳: يوه په تېرمهال کې روانه کړنه چې د يوې کړنې لخوا په منځ کې غوڅه شوې وي. هغه هم اکثر په هغو غونډلو کې چې " کله چې " پکې راغلی وي.

زه لګيا وم ډوډۍ مې خوړله، کله چې زما د ملګري زنګ راغی (دلته روانه کړنه ډوډۍ خوړل ده او د نوې کړنې " زنګ راغی" لخوا غوڅه شوې ده.)

يادونه:

په داسې حالتونو کې نوې يا لنډې کړنې په ساده بشپړتېرمهال کې راځي او روانې کړنې په نابشپړ تېرمهال کې راځي.

۴: ورځنۍ چار يا روتين په تېرمهال کې:

- پخوا ما په يوه لويه کمپنۍ کې کار کاوه.

۵: يو وضيعت په تېرمهال کې:

- ما مخکې په دې کار کې ستونزې لرلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تر ټولو ډېر کارېدونکو لېږند کړونو اوړون په نابشپړ تېرمهال کې:

نر - یوګړی	نر - ډېرګړی	ښځ - یوګړی	ښځ - ډېرګړی
کاوه	کول	کوله	کولې
خوړ	خوړل	خوړله	خوړلې
نیو	نیول	نیوله	نیولې
ښود	ښودل	ښودله	ښودلې
واهه	وهل	وهله	وهلې
لیده	لیدل	لیدله	لیدلې
ورکاوه	ورکول	ورکوله	ورکولې
لېږه	لېږل	لېږله	لېږلې
کوت	کتل	کتله	کتلې
مانه	منل	منله	منلې
باله	بلل	بلله	بللې
اخیست	اخیستل	اخیسته	اخیستې

ځاني نومځري د مفعول په توکه:

که مفعول "زه" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې م (میم) تړل کیږي، لکه: هغه احمد زه وهلم.

که مفعول "ته" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ې تړل کیږي، لکه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

احمد ته وهلې؟

که مفعول "هغه (نرینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه تل مختلفه وي - یانې کله په زورکي او کله په بېواک غبر، لکه:

احمد هغه واهه. (ه زورکی)

احمد هغه نه لید. (د بېواک غبر)

که مفعول "هغه (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ه (زور) تړل کیږي، لکه: احمد هغه وهله. (ه په وهله کې زور دی)

که مفعول "موږ" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې لنډ و تړل کیږي، لکه: احمد موږ وهلو.

که مفعول "تاسو" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ئ تړل کیږي، لکه: احمد تاسو وهلئ.

که مفعول "هغوی (نرینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ل تړل کیږي، لکه: احمد هغوی وهل.

که مفعول "هغوی (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ې تړل کیږي، لکه: احمد هغوی وهلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځينې لا زمي کړونه:

راتلل-تلل-وتل-لوېدل-شول-لمبېدل

زه، ته،هغه (ښځينه)، موږ، تاسو، هغوی، هغوی (ښځينه):

زه: راتلم/تلم/وتم/لوېدم/کېدم/لمبېدم

ته: راتلې/تلې/وتې/لوېدې/کېدې/لمبېدې

هغه نر: راته/ته/ووت/لوېده/کېده/لمبېده (پښتونخوا کې په ۀ)

هغه ښځه: راتله/تله/وتله/لوېدله/کېدله/لمبېدله

موږ: راتلو/تلو/وتلو/لوېدو/کېدو/لمبېدو

تاسو: راتلئ/تلئ/وتلئ/لوېدئ/کېدئ/لمبېدئ

هغوی نر: راتلل/تلل/وتل/لوېدل/کېدل/لمبېدل

هغوی ښځه: راتلې/تلې/وتې/لوېدې/کېدې/لمبېدې

ځينې چارکړونه:

ما ويل	ما خندل	ما لمبل
تا ويل	تا خندل	تا لمبل
هغه ويل	هغه خندل	هغه لمبل
هغې ويل	هغې خندل	هغې لمبل
موږ ويل	موږ خندل	موږ لمبل
تاسو ويل	تاسو خندل	تاسو لمبل
هغوی ويل	هغوی خندل	هغوی لمبل

(c) ketabton.com: The Digital Library

نژدې بشپړ تېرمهال:

۱) هغه کړنې چې په تېرمهال کې ترسره شوې وي، خو اغېزې يې په اوسمهال کې ليدل کېږي.

* د نغمې پښه شنه ده، ځکه چې له کټ څخه غورځېدلې ده. (له غورځدو راپدېخوا ډېر وخت نه دی تېر شوی، ځکه خو يې اغېز (شنه پښه) په اوسمهال کې ليدل کېږي.)

* زما خېټه خوږېږي، ځکه چې ډېره ډوډۍ مې خوړلې ده. (ډېر وخت نه کېږي چې ډوډۍ مې وخوړه او د خېټې خوږ يې په اوسمهال کې ليدل کېږي)

۲) هغه کړنې چې د وخت په هغه دوران کې ترسره شوې وي چې لا ختم نه وي :

* په دې اوونۍ کې هغه دوه ځله سينما ته تللې ده. (اوونۍ لا تېره نه ده)

* سږ کال ډېر باران شوی دی. (کال لا نه دی تېر)

۳) تکراري کړنې چې د تېر- او اوسمهال تر منځ دوره کې ترسره شوې وي

* موږ درې ځله امريکا ته تللي يو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

* هغه تر اوسه دوه ځله کابل ته تللی دی.

۴) هغه کړنې چې د ترسره کېدو وخت یې اړین نه وي. یا هغه کړنې چې په یو نامعلوم وخت په تېرمهال کې ترسره شوې وي.
* هغه دوه کتابونه لیکلي دي. (دا نه ده مهمه چې کله یې لیکلي دي)
* یو چا د هغه موبایل پټ کړی دی.

جوړښت: څنګه چې په مخکېنیو څپرکیو کې یاده شوې ده، د تېرمهال په هره بڼه کې کړ د نوم (مفعول/فاعل) له جنس او شمېر سره برابرېږي.

د لېږند کړونو اوړون په نژدې بشپړ تېرمهال کې:

=> که مفعول نرینه او یوګړی وي: د کړ(فعل) ستړه + ی + دی
لکه: ما کار کړی دی.

=> که مفعول نرینه او ډېرګړی وي: د کړ ستړه + ي + دي
لکه: ما کارونه کړي دي.

=> که مفعول ښځینه او یوګړی وي: د کړ ستړه + ې + ده
لکه: ما یوه لیکنه کړې ده.
=> که مفعول ښځینه او ډېرګړی وي: د کړ ستړه + ې + دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: ما څو لیکنې کړې دي

(یادونه: د فعل سته په ټولو بېلګو کې "کړ" ده)

ډېر کارېدونکي لېږند کړونه:

نر - یوګړی	نر - ډېرګړی	ښځ - یوګړی	ښځ - ډېرګړی
کړی دی	کړي دي	کړې ده	کړې دي
خوړلی دی	خوړلي دي	خوړلې ده	خوړلې دي
نیولی دی	نیولي دي	نیولې ده	نیولې دي
ښودلی دی	ښودلي دي	ښودلې ده	ښودلې دي
وهلی دی	وهلي دي	وهلې ده	وهلې دي
لیدلی دی	لیدلي دي	لیدلې ده	لیدلې دي
ورکړی دی	ورکړي دي	ورکړې ده	ورکړې دي
لېږلی دی	لېږلي دي	لېږلې ده	لېږلې دي
کتلی دی	کتلي دي	کتلې ده	کتلې دي
منلی دی	منلي دي	منلې ده	منلې دي
بللی دی	بللي دي	بللې ده	بللې دي
اخیستلی دی	اخیستلي دي	اخیستلې ده	اخیستلې دي

ځاني نومځري د مفعول په توکه:

که مفعول "زه" وي، نو بیا د کړ سته پسې ی او + یم تړل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي، لکه: هغه احمد زه وهلی یم.
که مفعول "ته" وي، نو بیا د کړ سته پسې ی + یې تړل کیږي، لکه: احمد ته وهلی یې؟ (که دغه ته ښځینه کس وي بیا وهلې په ې راځي)
که مفعول "هغه (نرینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ی + دی تړل کیږي لکه: احمد هغه وهلی دی
که مفعول "هغه (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ې + ده تړل کیږي، لکه: احمد هغه وهلې ده.
که مفعول "موږ" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ي + یو تړل کیږي، لکه: احمد موږ وهلي یو.
که مفعول "تاسو" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ي + یئ تړل کیږي، لکه: احمد تاسو وهلي یئ.
که مفعول "هغوی (نرینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ي + دي تړل کیږي، لکه: احمد هغوی وهلي دي
که مفعول "هغوی (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ې + دي تړل کیږي، لکه: احمد هغوی وهلې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نالیږند کړونو اوړون په نژدې بشپړ تېرمهال کې:

زه: کړ ستېه+ی + یم لکه زه راغلی یم

ته: کړ ستېه+ی + یې لکه ته راغلی یې

هغه نر: کړ ستېه+ی + دی لکه هغه راغلی دی

هغه ښځه: کړ ستېه+ې + ده لکه هغه راغلې ده

موږ: کړ ستېه+ي + یو لکه موږ راغلي یو

تاسو: کړ ستېه+ي + یئ لکه تاسو راغلي یئ

هغوی (نرینه): کړ ستېه+ي + دي لکه هغوی راغلي دي

هغوی (ښځینه): کړ ستېه+ې + دي لکه هغوی راغلې دي

ډېر کارېدونکي نالیږند کړونه:

زه، ته،هغه (ښځینه)، موږ، تاسو، هغوی، هغوی (ښځینه):

راتلل-تلل-وتل-لوېدل-شول-لمبېدل

زه: راغلی یم /تللی یم /وتلی یم /لوېدلی یم/شوی یم/لمبېدلی یم

ته: راغلی یې/تللی یې/وتلی یې /لوېدلی یې/شوی یې/لمبېدلی یې

هغه نر: راغلی دی /تللی دی/وتلی دی/لوېدلی دی/شوی دی/ لمبېدلی دی

هغه ښځه: راغلې ده /تللې ده /وتلې ده /لوېدلې ده /شوې ده/ لمبېدلې ده

موږ: راغلي یو /تللي یو /وتلي یو /لوېدلي یو/شوي یو/لمبېدلي یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسو:راغلي يئ/تللي يئ/وتلي يئ /لوېدلي يئ/شوي يئ/لمېدلي يئ

هغوی نر: راغلي دي /تللي دي/وتلي دي /لوېدلي دي/شوي دي / لمېدلی دي

هغوی ښځ.: راغلې دي/تللې دي /وتلې دي/لوېدلې دي/شوې دي/ لمېدلې دي

ځينې چارکړونه:

ما، تا، هغه، هغې، موږ، تاسو، هغوی (ويل/خندل/لمبل)

ويل / خندل / لمبېدل		
ما ويلي دي	ما خندلي دي	ما لمبلي دي
تا ويلي دي	تا خندلي دي	تا لمبلي دي
هغه ويلي دي	هغه خندلي دي	هغه لمبلي دي
هغې ويلي دي	هغې خندلي دي	هغې لمبلي دي
موږ ويلي دي	موږ خندلي دي	موږ لمبلي دي
تاسو ويلي دي	تاسو خندلي دي	تاسو لمبلي دي
هغوی ويلي دي	هغوی خندلي دي	هغوی لمبلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیرې بشپړ تېرمهال:

دغه مهال هغو کړنو یا پېښنو لپاره کاروو چې په تېرمهال کې له یو ټاکلي وخت مخکې یا په بله وینا، تر نورو کړنو مخکې په تېرمهال کې بشپړې شوې وي.

بیلګې:

- ما کورنۍ دنده کړې وه چې زه بهر لاړم. (کورنۍ دنده کول لومړۍ ترسره شوې کړنه ده، نو په لیرې بشپړتېرمهال کې راځي).
- کله چې زه د اورګاډي اډې ته رسېدم، نو رېلګاډی رانه تللی و. (د اورګاډي تګ زما تر رسېدو مخکې وشو، نو ځکه "تلل" په لیرې بشپړ تېرمهال کې راځي)
- زه دباندې تللی وم، نو ځکه ستا تلیفون رانه تېر شو. (زما د دباندې تګ تر تلیفون زنګ مخکې و)

جوړښت:

د لیرې بشپړ تېرمهال جوړښت نژدې بشپړتېرمهال ته ډېر ورته دی. یوازې مرستیال کړ یې سره توپیرېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لېږند کړونو اوړون:

← که مفعول نرینه او یوګړی وي: د کړ ستښه + ی + و

لکه: ما کار کړی و.

← که مفعول نرینه او ډېرګړی وي: د کړ ستښه + ي + ول/ وو.

لکه: ما کارونه کړي ول / وو.

← که مفعول ښځینه او یوګړی وي: د کړ ستښه + ې + وه.

لکه: ما یوه لیکنه کړې وه.

← که مفعول ښځینه او ډېرګړی وي: د کړ ستښه + ې + وې.

لکه: ما څو لیکنې کړې وې.

د تر ټولو ډېر کارېدونکو لېږند کړونو اوړون په لیرې تېرمهال کې:

نر - یوګړی	نر - ډېرګړی	ښځ - یوګړی	ښځ - ډېرګړی
کړی و	کړي وو	کړې وه	کړې وې
خوړلی و	خوړلي وو	خوړلې وه	خوړلې وې
نیولی و	نیولي وو	نیولې وه	نیولې وې
ښودلی و	ښودلي وو	ښودلې وه	ښودلې وې
وهلی و	وهلي وو	وهلې وه	وهلې وې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیدلی و	لیدلي وو	لیدلې وه	لیدلې وې
ورکړی و	ورکړي وو	ورکړې وه	ورکړې وې
لیږلی و	لیږلي وو	لیږلې وه	لیږلې وې
کتلی و	کتلي وو	کتلې وه	کتلې وې
منلی و	منلي وو	منلې وه	منلې وې
بللی و	بللي وو	بللې وه	بللې وې
اخیستلی و	اخیستلي وو	اخیستلې وه	اخیستلې وې

ځاني نومځري د مفعول په توکه

که مفعول "زه" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ی او + وم تړل * کیږي، لکه: هغه احمد زه وهلی وم.

که مفعول "ته" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ی + وې تړل کیږي، لکه: احمد ته وهلی وې؟ (که دغه ته ښځینه کس وي بیا وهلې وې راځي)

که مفعول "هغه (نرینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ی + و تړل کیږي لکه: احمد هغه وهلی و.

که مفعول "هغه (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ې + وه تړل کیږي، لکه: احمد هغه وهلې وه.

که مفعول "موږ" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ي + وو تړل کیږي، لکه: احمد موږ وهلي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که مفعول "تاسو" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ي + وئ تړل کیږي، لکه: احمد تاسو وهلي وئ.
که مفعول "هغوی (نرینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ي + وو تړل کیږي، لکه: احمد هغوی وهلي وو.
که مفعول "هغوی (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ې + وې تړل کیږي، لکه: احمد هغوی وهلې وې.

د لا زمي کړونو لپاره یې جوړښت داسې دی.

زه: کړ ستړه+ی + وم لکه زه راغلی وم
ته: کړ ستړه+ی + وې لکه ته راغلی وې
هغه نر: کړ ستړه+ی + و لکه هغه راغلی و
هغه ښځه: کړ ستړه+ې + وه لکه هغه راغلې وه
موږ: کړ ستړه+ي + وو لکه موږ راغلي وو
تاسو: کړ ستړه+ي + وئ لکه تاسو راغلي وئ
هغوی (نرینه): کړ ستړه+ي + وو/ول لکه هغوی راغلي وو/ول
هغوی (ښځینه): کړ ستړه+ې + وې لکه هغوی راغلې وې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر کارېدونکو نالېږند کړونو اوړون په لیرې بشپړ تېرمهال کې:

زه، ته،هغه (ښځینه)، موږ، تاسو، هغوی، هغوی (ښځینه):

راتلل-تلل-وتل-لوېدل-شول-لمبېدل

زه: راغلی وم/تللی وم/وتلی وم /لوېدلی وم/شوی وم/لمبېدلی وم

ته: راغلی وې/تللی وې/وتلی وې/لوېدلی وې/شوی وې/لمبېدلی وې

هغه نر: راغلی و /تللی و/وتلی و/لوېدلی و/شوی و/ لمبېدلی و

هغه ښځ.: راغلې وه /تللې وه/وتلې وه/لوېدلې وه/شوې وه/ لمبېدلې وه

موږ: راغلي وو/تللي وو/وتلي وو/لوېدلي وو/شوي وو/لمبېدلي وو

تاسو:راغلي وئ/تللي وئ/وتلي وئ/لوېدلي وئ/شوي وئ/ لمبېدلي وئ

هغوی نر: راغلي وو/تللي وو/وتلي وو /لوېدلي وو/شوي وو / لمبېدلي وو

هغوی ښځ.: راغلې وې/تللې وې/وتلې وې/لوېدلې وې/شوې وې/ لمبېدلې وې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینې چارکړونه:

ما، تا، هغه، هغې، موږ، تاسو، هغوی (ویل/خندل/لمبل):

ما ویلي وو	ما خندلي وو	ما لمبلي وو
تا ویلي وو	تا خندلي وو	تا لمبلي وو
هغه ویلي وو	هغه خندلي وو	هغه لمبلي وو
هغې ویلي وو	هغې خندلي وو	هغې لمبلي وو
موږ ویلي وو	موږ خندلي وو	موږ لمبلي وو
تاسو ویلي وو	تاسو خندلي وو	تاسو لمبلي وو
هغوی ویلي وو	هغوی خندلي وو	هغوی لمبلي وو

روږدنی (اعتیادي) نابشپړتېرمهال:

١: هغو روږدتیاوو یا عادتونو لپاره چې په تېرمهال کې په یو ځانګړي دوران کې سړي لرل.

- زه چې کله ماشوم وم، نو ما به ملګرو سره ډېرې لوبې کولې.

(یانې د ماشومتوب په دوره کې ډېرې لوبې کول زما یو عادت و)

- څو کاله مخکې به ما لس سیګرټونه په ورځ کې څکول.

(د لسو سیګرټو څکولو عادت مې څو کاله مخکې لاره)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- مخکې به خلک ساده وو او پر افسانوي شیزونو به يې باور کاوه.
- پخوا به خلکو له يو بل سره ډېره راشه درشه کوله، خو د انټرنېټ له راتګ سره هر څه بدل شول.

د روږدني نابشپړ تېرمهال جوړښت:

به + نابشپړتېرمهال ⟵ لکه په لومړۍ بېلګه کې کولې په جاري تېرمهال کې راغلی.

د تر ټولو ډېر کارېدونکو لېږند کړونو اوړون په روږدني تېرمهال کې:

نر - يوګړی	نر - ډېرګړی	ښځ - يوګړی	ښځ - ډېرګړی
به کاوه	به کول	به کوله	به کولې
به خوړ	به خوړل	به خوړله	به خوړلې
نه نيو	به نيول	به نيوله	به نيولې
به ښود	به ښودل	به ښوده	به ښودې
به واهه	به وهل	به وهله	به وهلې
به ليده	به ليدل	به ليدله	به ليدلې
به ورکاوه	به ورکول	به ورکوله	به ورکولې
به لېږه	به لېږل	به لېږله	به لېږلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

به کوت	به کتل	به کته	به کتې
به مانه	به منل	به منله	به منلې
به باله	به بلل	به بلله	به بللې
به اخیست	به اخیستل	به اخیسته	به اخیستې

ځیني لا زمي کړونه:

زه، ته،هغه (ښځینه)، موږ، تاسو، هغوی، هغوی (ښځینه):

راتلل-تلل-وتل-لوېدل-شول-لمبېدل

زه: به+ راتلم/تلم/وتم/لوېدم/کېدم/لمبېدم

ته: به+ راتلې/تلې/وتې/لوېدې/کېدې/لمبېدې

هغه نر: به+ راته/ته/ووت/لوېده/کېده/لمبېده (پښتونخوا کې په ۀ)

هغه ښځه: به+ راتله/تله/وتله/لوېدله/کېدله/لمبېدله

موږ: به+ راتلو/تلو/وتلو/لوېدو/کېدو/لمبېدو

تاسو:به+ راتلئ/تلئ/وتلئ/لوېدئ/کېدئ/لمبېدئ

هغوی نر: به+ راتلل/تلل/وتل/لوېدل/کېدل/لمبېدل

هغوی ښځه: + راتلې/تلې/وتې/لوېدې/کېدې/لمبېدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینې چارکړونه:

ویل/خندل/لمبل		
ما به ویل	ما به خندل	ما به لمبل
تا به ویل	تا به خندل	تا به لمبل
هغه به ویل	هغه به خندل	هغه به لمبل
هغې به ویل	هغې به خندل	هغې به لمبل
موږ به ویل	موږ به خندل	موږ به لمبل
تاسو به ویل	تاسو به خندل	تاسو به لمبل
هغوی به ویل	هغوی به خندل	هغوی به لمبل

ساده بشپړ راتلونکی مهال:

یاد مهال موږ په پښتو کې د راروان وخت بېلابېلو حالتونو لپاره کاروو او تل یې د مرستیال کړ "به" په مرسته ښرګندوو.

۱: نیتونه یا هوډونه ښرګندوي چې راتلونکي کې وي. هغه یوه پرېکړه، ژمنه، وړاندیځ، غوښتنه، نټه (انکار) کېدای .نیت شي

- زه به سبا ښار ته لاړ شم. (پرېکړه، اراده)
- زه به بیا پر چا باور ونه کړم. (ځاني ژمنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زه به بیا ته کله هم خفه نه کړم. (له چا سره ژمنه)
- راځه، زه به درسره په دې کار کې مرسته وکړم. (وړاندیځ)
- له ما سره به مرسته وکړې؟ (غوښتنه)
- زه به ستا ونه منم. (نټه)

۲: هغو پرېکړو لپاره چې سم له لاسه یې کوو او ډېر نژدې راتلونکې ته اشاره کوو.

- زما ساړه کېږي، نو دا کړکۍ به بنده کړم.
- څوک ور ټکوي، نو زه به یې وګورم چې څوک دی.

۳: ګومان د راتلونکي لپاره:

- دا ټول کار به ته په یوه ورځ کې ختم نه کړې.

۴: وړاندوینې د راتلونکي په اړه:

- په راروان وخت کې به د تېلو بیه ډېره لوړه شي.
- د یوې نوې څېړنې له مخې به په ۲۰۵۰ کال کې د مسلمانانو شمېره تر غیر مسلمانانو پورته شي.

۵: د هیلو لپاره په راتلونکي کې:

- هر څه به سم شي، اندېښنه مه کوه.
- هغه به بېرته راشي، خدای خو لوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶: شرطونه د راتلونکي مهال لپاره:

- که سبا باران نه وي، نو زه به خپل ملګري ته ورشم. (شرط: که سبا باران نه وي)

جوړښت:

به + و + د اصلي کړ ستېه + د ساده اوسمهال پایونه (م/ې/ي/و/ئ/ي)

بېلګه:

- زه به کار وکړم.

که په غونډله کې اصلي کړ نه وي، خو یو مرستیال کړ وي، نو هغه اکثر د "شول" اوړون اخلي او په همدې پایونو:

شم / شې / شي/ شو / شئ / شي	
زه به خوښ شم.	ته به خوښ شې.
هغه به خوښ / خوښه شي.	موږ به خوښ شو.
تاسو به خوښ شئ.	هغوی به خوښ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نژدې بشپړ راتلونکی:

د هغو کړونو یا حالتونو لپاره چې په راتلونکي کې تر یو ټاکلي وخت مخکې بشپړې شوي وي.

- ما به دغه کار ستا تر راتلو مخکې ختم کړی وي.
- د اورګاډي له رارسېدو مخکې به زه اډې (سټېشن) ته رسېدلی یم.
- ما به تر ۲۰۱۹ پورې واده کړی وي.
- رښتیا چې راځي نو دروغو به کلي ړنګ کړي وي.

د تر ټولو ډېر کارېدونکو لېږند کړونو اوړون په نژدې بشپړ راتلونکی:

نر - یوګړی	نر - ډېرګړی	ښځ - یوګړی	ښځ - ډېرګړی
به کړی وي	به کړي وي	به کړې وي	به کړې وي
به خوړلی وي	به خوړلي وي	به خوړلې وي	به خوړلې وي
به ښودلی وي	به ښودلي وي	به ښودلې وي	به ښودلې وي
به وهلی وي	به وهلي وي	به وهلې وي	به وهلې وي
به لیدلی وي	به لیدلي وي	به لیدلې وي	به لیدلې وي
به ورکړی وي	به ورکړي وي	به ورکړې وي	به ورکړې وي
به لېږلی وي	به لېږلي وي	به لېږلې وي	به لېږلې وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

به کتلی وي	به کتلي وي	به کتلې وي	به کتلې وي
به منلی وي	به منلي وي	به منلې وي	به منلې وي
به بللی وي	به بللي وي	به بللې وي	به بللې وي

د لا زمي کړونو اوړون په نژدې بشپړ راتلونکی کې :

زه: به کړ ستہ+ی + یم لکه زه راغلی یم

ته: به کړ ستہ+ی + یې لکه ته راغلی یې

هغه نر: به کړ ستہ+ی + دی لکه هغه راغلی دی

هغه ښځه: به کړ ستہ+ې + ده لکه هغه راغلې ده

موږ: به کړ ستہ+ي + یو لکه موږ راغلي یو

تاسو: به کړ ستہ+ي + یئ لکه تاسو راغلي یئ

هغوی (نرینه): به کړ ستہ+ي + دي لکه هغوی راغلي دي

ډیر کارېدونکي نالیږند کړونه:

راتلل-تلل-وتل-لوېدل-شول-لمبېدل

زه: به + راغلی یم /تللی یم /وتلی یم /لوېدلی یم/شوی یم/لمبېدلی یم

ته: به +راغلی یې/تللی یې/وتلی یې /لوېدلی یې/شوی یې/لمبېدلی یې۔

هغه نر: به + راغلی وي/تللی وي/وتلی وي/لوېدلی وي/شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي/ لمېدلی وي

هغه ښځه: به +راغلې وي/تللې وي/وتلې وي/لوېدلې وي /شوې وي/ لمېدلې وي

موږ: به + راغلي يو /تللي يو /وتلي يو /لوېدلي يو/شوي يو/لمېدلي يو

تاسو: به + راغلي يئ/تللي يئ/وتلي يئ /لوېدلي يئ/شوي يئ/لمېدلي يئ

هغوی نر: به + راغلي وي /تللي وي/وتلي وي/لوېدلي وي/شوي وي / لمېدلی وي

هغوی ښځ.:به + راغلې وي/تللې وي /وتلې وي/لوېدلې وي/ شوې وي/ لمېدلې وي

ځينې چارکړونه: ويل/خندل/لمبل

ما به ويلي وي	ما به خندلي وي	ما به لمبلي وي
تا به ويلي وي	تا به خندلي وي	تا به لمبلي وي
هغه به ويلي وي	هغه به خندلي وي	هغه به لمبلي وي
هغې به ويلي وي	هغې به خندلي وي	هغې به لمبلي وي
موږ به ويلي وي	موږ به خندلي وي	موږ به لمبلي وي
تاسو به ويلي وي	تاسو به خندلي وي	تاسو به لمبلي وي
هغوی به ويلي وي	هغوی به خندلي وي	هغوی به لمبلي وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نابشپړ راتلونکی مهال:

۱: هغه کړنې چې په راتلونکي کې پیلیږي او تر یو وخته پورې دوام لري.

- تر څو چې رارسېدلې نه وي، ته به هغې ته انتظار کوې.
- سبا دا مهال به زه کار کوم.

۲ : د راتلونکي په اړه تصور او اټکل:

- یو وخت به ګاډي د ځمکې پرځای په هوا الوځي.
- یوه ورځ به ته ډېر نومیالی یې او خلک به دې پوښتنو ته راځي.
- یوه ورځ به نه یم او ته به راپسې ژاړې

۳: تکراري کړنې په راتلونکي کې:

- څو کاله وروسته به زه په ښوونځي کې درس ورکوم.
- کله چې مې زوی شپږ کلن شي، نو هره ورځ به یې ورکتون ته بوځم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناخبري وجه

یو کړ دی چې په اوس او تېرمهالونو کې ډول ډول حالتونه ښکندوي لکه: ارمان، هیله، ولوله، شونتیا، سپارښتنه، لید(نظر)، توان، ټینګکار او داسې نور.

په پښتو ژبه کې د ناخبري وجې ښکندولو لپاره کله نا کله د کړ ستېه پسې " الف " او "ی" تړل کیږي

د ناخبري وجې حالتونه په تېرمهال کې:

ارماني تېر مهال:

دناپوره کېدونکو ارمانونو ښکندولو لپاره ار کړ (اصلي فعل) پسې " ای " تړل کیږي.

که چېرې په جمله کې له ار کړ سره مرستیال کړ راشي، نو بیا یوازې هغه کې یو زیات "الف" راځي.

بېلګې:

* کاش تا زه نازولای ← نازول ار کړ دی، نو یو "الف" پکې زیاتیږي.

* کاش ته راغلی وای. ← دلته له ار کړ "راغلی"سره مرستیال کړ "وی" ، نو یوازې "وای" الف خپلوي او ارکړه په خپله بڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاتې کیږي. په لنډه، "کاش ته راغلای وای" غونډله ناسمه ده.

شرطي تېرمهال:

دا دارماني تېرمهال غونډې د ناپوره کېدونکو شرطونو څرګندولو لپاره هم کړ (فعل) یو "الف" خپلوي.

بېلګه:

* که ته راغلی وای ...← یوازې مرستیال کړ "الف" خپلوي.

ټېنګاري تېرمهال:

د هغو کړنو څرګندولو لپاره چې په تېرمهال کې ترسره کېدای شوې یا پکار وه چې ترسره شوې وای، ارکړ "الف" خپلوي او که مرستیال کړ ورسره وي، بیا یوازې هغه.

بېلګې:

* زه به راغلی وای، خو شونې نه وه.
* ما به درکتلای او تا به راکتلای.
* ته باید راغلی وای.
* هغه باید کار کړی وای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تواني تېرمهال:

د ناپوره کېدونکو کړنو څرګندولو لپاره چې په تېرمهال کې ترسره کېدای شوې.

خو دلته بیا د پورتنیو حالتونو په شان یوازې ار کړ "الف" خپلوي اومرستیال کړ نه.

په لاندېینیو بېلګو کې "شول/شو" مرستیال کړونه دي.

بېلګې:

* هغه وکړای شول چې هلته لاړ شي.
* هغه راتلای شو، خو رانغی.
* هغوی کولای شول چې راشي.

ګوماني تېرمهال:

د تېر حالت په اړه ګومانونه څرګندوي. دلته بیا د کړ په سته کې "الف" نه ورزیاتېږي. د شونتیا یا امکاني کړولونو (ښایي، ګوندې) او مرستیال کړ به په مرسته یې څرګندوو.

* دا ځمکه ډېره لنده ده، د شپې به ډېر باران ورېدلی وي.
* اوس دولس بجې دي. هغه ښایي اوس رارسېدلی وي.
* پر سړک ډېر پولیس ولاړ دي. ګوندې کومه ټرافیکي پېښه رامنځته شوې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپارښتي تېرمهال:

تا باید دغه فلم کتلی وای، ډېر خوندور و.

د ناخبري وجې حالتونه په نابشپړ اوسمهال کې:

دلته اکثر د تېرمهالونو غوندې "ای" په کړ کې نه راځي. یوازې په تواني او ارماني حالت کې راځي.

اړوتی یا شرطي:

* که ته یې غواړې، نو دروایې خله.
* کله چې تا وینم، نو زړه مې خوشاله وي.
* که ډوډۍ خورې، نو راشه کېنه.

تواني:

* زه دا کار کولای شم

سپارښتني:

* دغه ډاکټر تل ورځه. ډېر ازمېښت (تجربه) لري.

ټینګاري:

* زه دې خفه یم، خو چې ته خفه نه شې.

دعایي او غوښتني:

* تا دې خدای لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امري او جريان ښيي:

* لوبې کوئ، خو شور مه کوئ.
* ډوډۍ دې خوره، پورته ښکته مه ګوره.

ارماني:

* کاشکې چې تا اوس دلته وای.
* کاش ما ډېره ډوډۍ خوړلای.

يادونه: د دغه مهال کړ جوړښت له ارماني نابشپړ تېرمهال سره توپير نه لري.

د ناخبري وجې حالتونه په بشپړ اوسمهال کې:

اړوتي يا شرطي:

* که دا کر ورکړې ، بيا به ستا خبره ومنم.
* که ډېره ډوډۍ وخورې، بيا دې خېټه درد کوي.

تواني:

* دا کار چې وکړای شې، بيا پر نورو پيل وکړه.

سپارښتي:

* ته بايد دغه کتاب ولولې. ډېر په زړه پورې دی.

ټينګاري:

* زه دې خفه شم، خو ته خوشاله اوسه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امري:

* دلته لوبې ونکړې.

ارماني:

* کاش چې دلته راشې.

په نا بشپړ اوسمهال کې کړنې يا حالتونه بشپړ نه وي او بشپړ اوسمهال کې بشپړ وي.

دا يو څو بېلګې وګورئ.

نا بشپړ اوسمهال	بشپړ اوسمهال
زه کوم	(که) زه وکړم
زه وينم	زه ووينم
زه کولای شم	زه وکړای شم
زه ځم	زه لاړ شم
زه راځم	زه راشم
زه اخلم	زه واخلم

يادونه:

په بشپړ اوسمهال کې اکثر تر کړ مخته "و" وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېچار غږ:

بېچار غږ یا مجهول غږ د یوې غونډلې هغه بڼه ده چې موږ پکې تر کړند (فاعل) کړونې یا مفعول ته ډېر ارزښت ورکوو. په بله مانا، کړند یا هغه څوک، چې کړنه ترسره کوي، دومره اړین نه دی لکه پخپله هغه چار یا کړنه چې دی یې ترسره کوي، یا دا مانا لري چې موږ کړند بېخي پېژنو هم نه. په بېچار غږ کې د چارندې یا فعالي غونډلې مفعول پر کړند بدلېږي او جملې اصلي کړند "ډېری" غورځېږي. چارنده غونډله هغه جمله ده چې لږ تر لږه یوه فاعل او یو مفعول لري.

یوه بېلګه د رڼاوي لپاره:

- **چارنده غونډله:**

کارګران یو لوی سړک پخوي.

- **بېچاره غونډله:**

یو لوی سړک پخېږي. یا یو لوی سړک د کارګرانو لخوا پخېږي دغې بېلګې ته له کتو وروسته دا جوتېږي چې کارګران په بېچاره جمله کې خپل ارزښت له لاسه ورکوي او کړنې "سړک پخول " ته اهمیت ورکول کېږي.

په اکثرو مهالونو (اوس، تېر او راتلونکی مهال) کې بېچار کړ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

"شول" یا "کېدل" په مرسته اړول کیږي.

یوه بېلګه:

- چارنده غونډله:

هغوی ډوډۍ وخوړه.

- **بېچاره غونډله:**

ډوډۍ وخوړل شوه. یا ډوډۍ د هغوی لخوا وخوړل شوه.
له دې بېلګې څرګندیږي چې په بېچاره جمله کې کړ یا فعل له دوو برخو جوړ وي چې یو یې ار کړ (اصلي فعل) دی او یو یې مرستیال کړ "شول" دی.

یادونه:

کوم لوستونکی چې د ار او مرستیال کړ توپیر نه شي کولای، هغه دې د کړ ډولونو مخ وګوري.
اوس دې ته راځو چې په نورو مهالونو کې بېچار کړ څنګه ګردانیږي. لاندېني جدول په پښتو کې د ډېر کارېدونکو مهالونو یا زمانو بېلګې روښانوي.

چارند نابشپړ اوسمهال: (Active)

- زه یوه لیکنه کوم.

بېچار نابشپړ اوسمهال: (Passive)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زما لخوا یوه لیکنه کیږي.

چارند ساده بشپړ تېرمهال: (Active)

- ما یوه لیکنه وکړه.

بېچار ساده بشپړ تېرمهال: (Passive)

- زما لخوا یوه لیکنه وشوه.

چارند نابشپړ تېرمهال: (Active)

- ما یوه لیکنه کوله.

بېچار نابشپړ تېرمهال: (Passive)

- زما لخوا یوه لیکنه کېده.

چارند نژدې بشپړ تېرمهال: (Active)

- ما یوه لیکنه کړې ده.

بېچار نژدې بشپړ تېرمهال: (Passive)

- زما لخوا یوه لیکنه شوې ده.

چارند لیرې بشپړ تېرمهال: (Active)

- ما یوه لیکنه کړې وه.

بېچار لیرې بشپړ تېرمهال: (Passive)

- زما لخوا یوه لیکنه شوې وه.

چارند ساده بشپړ راتلونکی مهال: (Active)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زه به یوه لیکنه وکړم.

بېچار ساده بشپړ راتلونکی مهال: (Passive)

- زما لخوا به یوه لیکنه وشي.

چارند نابشپړ راتلونکی مهال: (Active)

- زه به یوه لیکنه کوم.

بېچار نابشپړ راتلونکی مهال: (Passive)

- زما له خوا به یوه لیکنه کېږي.

چارند نژدې بشپړ راتلونکی: (Active)

- ما به یوه لیکنه کړې وي.

بېچار نژدې بشپړ راتلونکی: (Passive)

- زما لخوا به یوه لیکنه شوې وي.

اړینه یادونه: په نابشپړ مهالونو کې کېدل د مرستیال کړ په توګه کارېږي او د بشپړو مهالونو کې شول.

کله باید بېچار غبر وکارول شي؟

په لاندېنیو حالتونو کې بېچار یا مجهول غبر کارول غوره ده:

← کله چې کړند یا فاعل څرګند نه وي:

بېلګه: د پلانکي ګاډی پرون غرمه تښتول شوی.

(موږ نه پوهېږو چې چا د پلانکي ګاډی تښتولی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

← کله چې کړند اړین نه وي:
بېلګه: دغه ودانۍ په ۱۹۸۰ کال کې جوړه شوې ده.
(دا نه ده مهمه چې چا دغه ودانۍ جوړه کړې ده)
← کله چې يوه غوښتنه يا اشاره په ناسيده توګه (غير مستقيم) کول غواړي- هغه هم د دې لپاره چې سيده غوښتنه يا اشاره د مقابل لوري د خوابدۍ لامل ونه ګرځي.
بېلګه: دا کار بايد ژر ترسره وشي، احمده.
(که وويل شي چې احمده ته بايد دغه کار ژر ترسره کړې، نو بيا ښايي احمد دغه غوښتنه د يو سخت امر په توګه واخلي)
← په ساينسي يا اکاډميکي مقالو کې کله چې موږ ونه غواړو چې له ځانه ارزونې ورکړو. هر څه بايد د حقايقو او څېړنو پر بنسټ وليکل شي.

بېلګې:

ټوليزه بڼه (چارند غږ):
موږ بايد د "موضوع" ګټې او تاوانونه وتلو چې يوې پايلې ته ورسېږو.
غوره بڼه (بېچار غږ): يوې پايلې ته د رسېدو لپاره بايد د "موضوع" ګټې او تاوانونه وتلل شي.
غوره بڼه (بېچار غږ): يوې پايلې ته د رسېدو لپاره بايد د

(c) ketabton.com: The Digital Library

"موضوع" ګڼي او تاوانونه وتلل شي.

ټوليزه بڼه (چارند غږ):
سړی له دغه لښتيليکه (ډياګرام) دا معلومات راخيستلای شي چې ...
غوره بڼه (بېچار غږ):
له دغه لښتيليکه دا معلومات راخيستل کېدای شي چې ....

ټوليزه بڼه (چارند غږ):
زه د کتاب په څلورم څپرکي کې د "موضوع" ټولنيز اړخونه شنم.
غوره بڼه (بېچار غږ):
د کتاب په څلورم څپرکي د "موضوع" ټولنيز اړخونه شنل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناسیده وینا

پر ناسیده وینا د پوهېدو لپاره موږ باید لومړی سیده وینا مانا کړو.

سیده وینا، چې مستقیم بیان هم ورته ویل کېږي، هغه وینا ده چې کله یو لیکوال یا اورېدونکی د بل چا خبره ټکي پر ټکي راولېږدوي. سیده وینا د " " ترمنځ لیکل کېږي.

د سیدې وینا بېلګې:

- احمد وویل: " زه پرون هلته لاړم".
- هغه وویل: " احمده، دلته مه راځه؟"

ناسیده وینا، چې غیرمستقیم بیان هم بلل کېږي، هغه وینا ده چې کله یو لیکوال یا اورېدونکی د بل چا خبره د "چې" اړیکوییکي په مرسته په خپله وینا بدله کړي، خو مفهوم یې پکي بدل نه شي.

که چېرې لومړنۍ دوې بېلګې ناسیدې وینا ته واړوو، نو په دې بڼه راځي.

- احمد وویل چې دی تېره ورځ هلته تللی و.
- هغه احمد ته وویل چې هغه دې هلته نه ورځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چېرې دغو بېلګو ته وګورو، نو راجوتېږي چې په ناسیده وینا کې ځینې مهالونه، ځینې ځانګړي مهالي او ځايي کړولونه او نومځري بدلېږي. لومړۍ بېلګه کې "زه" پر "دی"، "پرون" پر "ورمه ورځ"، "لاړم" پر "تللی و" بدل شوی دی.
په بله بېلګه کې "دلته" پر "هلته" او "مه راځه" پر "دې نه ځي"بدل شوی دی.

کوم مهال پر کوم مهال بدلېږي؟

١: اوسمهال پر بشپړ تېرمهال بدلېږي:

- سیده وینا: هغه وویل:"زه دلته یم".
- ناسیدو وینا: هغه وویل چې دی هلته و.

یادونه:

که چېرې حقایق وي یا عمومي رښتیا وي، نو بیا اوسمهال پر ساده بشپړ تېرمهال نه بدلېږي.

بېلګې:

- سیده وینا: هغه وویل: "زه شل کلن یم".
- ناسیده وینا: هغه وویل چې دی شل کلن دی.

(ناسم: .... چې دی شل کلن و، ځکه چې لا هم شل کلن دی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲: ساده بشپړ تېرمهال بڼې نه بدلیږي:

- سیده وینا: هغه وویل: " یو سورلنډي زموږ چرګه وخوړه".
- ناسیده وینا: هغه وویل چې یو سورلنډي د هغوی چرګه وخوړه.

۳: نژدې بشپړ تېرمهال بڼې نه بدلیږي:

- سیده وینا: هغه وویل: "له ما بکس ورک شوی دی".
- ناسیده وینا: هغه وویل چې بکس ترې ورک شوی دی.

۴: لیرې بشپړ تېرمهال همدا لیرې بشپړتېرمهال پاتې کیږي:

- سیده وینا: هغه وویل: " له ما دا خبره هېره شوې وه".
- ناسیده وینا: هغه وویل چې له ده دا خبره هېره شوې وه.

د راتلونکو مهالونو بڼې نه بدلیږي:

۵: ساده بشپړ راتلونکی

- سیده وینا: هغه وویل: " زه به ښار ته لاړ شم".
- ناسیده وینا: هغه وویل چې هغه به ښار ته لاړ شي.

۶: نابشپړ راتلونکی:

- سیده وینا: هغه وویل: " زه به کار کوم".
- ناسیده وینا: هغه وویل چې دی به کار کوي. او داسې نور

فرضي او شرطي مهالونه هم نه بدلیږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- سیده وینا: هغه وویل: " ته باید دغه فلم وګورې"!
- ناسیده وینا: هغه وویل چې زه باید هاغه فلم وګورم.
- سیده وینا: هغه وویل: " که هغه راغلی وي، نو ماته دې زنګ ووهي".
- ناسیده وینا: هغه وویل چې که هغه راغلی وي، نو زنګ دې ورته ووهي.

کوم مهالي او ځايي کړولونه او نومځري په ناسیده وینا کې بدلېږي؟

√ دغه پر هغه بدلېږي

"دغه فلم وګوره" ← چې هغه فلم دې وګورم.

√ دلته پر هلته بدلېږي.

"دلته راشه" ← چې هلته ورشم.

√ نن په هغه ورځ بدلېږي.

" زه نن چېرې روان یم" ← چې دی هغه ورځ چېرې روان و.

√ پرون پر تېره/وړمه ورځ بدلېږي:

" هغه پرون هلته و" ←... چې هغه تېره ورځ هلته و.

√ تېر (ه) اوونۍ / کال پر یو(ه) اوونۍ / کال مخکې بدلېږي.

" احمد تېره اوونۍ کابل ته لاړ" ← چې احمد یوه اوونۍ کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې ته تللی و.

√ سبا پر راتلونکې یا راروانه ورځ بدلیږي.

" زه سبا ښار ته ځم" ← چې هغه به په راروانه ورځ ښار ته ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو ژبدودیز پېرونه
(Grammatical Cases of Pashto)

کړندپېر: (Nomiantive Case)

هغه ژبدویز حالت دی چې د " څوک یا څه کومه کړنه ترسره کوي؟" پوښتنې ځواب وايي. د کړنې تر سروونکي ته کړند یا فاعل ویل کیږي.

کړند یو نوم، نومځری یا یو څیز کېدای شي.

بېلګې:

۱: زه ښار ته ځم. ← زه: کړند؛ ځم: کړ

۲: ما ډوډۍ وخوړه. ← ما: کړند؛ وخوړه: کړ

۳: سپي توپ پسې منډه کړه. ← سپي: کړند؛ منډه کړه: کړ

یو کړند یا فاعل یوازې نوم یا نومځری نه، بلکې یو اوږد هم عبارت کېدای شي.

بېلګې:

۱: د هغه مرګ زه خفه کړم. ← د هغه مرګ: کړند: خفه کړم: کړ (ځکه چې د کړند پوښتنه دا ده چې زه چا خفه کړم)

۲: هغه سړي، چې تورې جامې یې اغوستې، ۵۰ تنه وژلي.

=>هغه سړی چې تورې جامې یې اغوستې: کړند؛ وژلي: کړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(د کړند پوښتنه دا ده چې چا ۵۰ تنه وژلي)

د دې تر څنګ يو بل ډول کړند هم شته:

دا هغه کړند دی چې کړ يې په جمله کې بيا نوموي يا نښغه اړيکه ورسره ښيي او د يو ستاينوم غوندې کړند تشريح کوي. دغه کړند د "څوک څه دی؟ " يا " څوک يا څه څنګه دی / دې؟ پوښتنې ځوابوي.

هغه کړونه، چې کړند په مستقيم ډول بيا نوموي يا نژدې تشريح کوي، تړکړونه (د روابط کړونه) نوميږي. په پښتو کې تر ټولو ډېر کارېدونکی تړکړ "ول" دی چې يو شتون يا موجوديت څرګندوي. اوسمهالي بڼې يې يم / يې / دی / ده / يو / يئ /دي دي او د تېرمهال بڼې يې وم / وې / و/ وه/ وو/ وئ / وو دي. نور تړکړونه پېښېدل، ښکارېدل، محسوسول، پاتې کېدل، کېدل + شول او داسې نور.

بېلګې:

۱: هغه ښکلې برېښي. (څوک څنګه برېښي؟)

۲: احمد ډاکټر دی. (څوک څه دی؟)

۳: زه خوشاله يم.

۴: دا خبره درسره ښه نه ښکاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوښتی یا مغیره پیر (Oblique Case):

اوښتی حالت هغه ژبدودیز حالت دی چې په ی، ي او ه (زور) پایېدلي نومونه په څو حالتونو کې خپله بڼه بدلوي، که هغه یوګړی یا ډېرګړی وي.

یوګړی (مفرد):

"ی" پر "ي" اوړي لکه: سړی ← سړي

"ي" پر "ۍ" اوړي لکه: خوشالي ← خوشالۍ

"ه " پر "ې" اوړي لکه: ونه ← ونې

یادونه:

په "ې" او "ۍ" پایېدلي نومونه نه بدلیږي.

ډېرګړی (جمع):

ي، ې او ۍ پر اوږد "و" اوړي لکه سړیو، خوشالیو، ونو

لومړی حالت: تولپیر(Genetive)

په پښتو کې "د" ادات تول یا ملکیت څرګندوي چې تر یو نوم مخکې راشي.

بېلګې:

۱: د ژمي ساړه هر څوک نه شي زغملای. (دلته" ژمی" پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

"ژمي"بدل شوی، دا چې "د" ادات یې مخته ولاړ دی)

۲: د دغې ونې پاڼې لا شنې شوې نه دي. (دلته "ونه" پر "ونې" بدل شوی، دا چې "د" ادات یې مخته ولاړ دی)

۳: د هغې ښایست بېسارې دی. (دلته "هغه"، چې ښځینه نومځری دی، پر "هغې" بدل شوی، دا چې مخته یې "د" ولاړ دی)

۴: د ډېرو سړیو په اند ښځې کم ارزښته دي. (دلته "سړي"، چې د سړی جمع ده، پر "سړیو" بدل شوی، دا چې "د" ادات یې مخته ولاړ دی)

۵: نن د مورنیو ژبو نړیواله ورځ ده. (دلته "مورنۍ ژبې" پر "مورنیو ژبو" بدل شوی، دا چې "د" ادات یې مخته ولاړ دی)

همدارنګه کمزوري ځاني نومځري (مې، یې، دې، مو) هم د تول یا ملکیت نومځرو په توګه کارېدای شي.

د کمزورو ځاني نومځرو بېلګې:

۱: هغې مې زړه مات کړ. دلته "مې" زما مانا ورکوي.

۲: زما له ملګري مرسته وغواړه. زه یې تاته شمېره درکوم.

← دلته "یې " د ملګري مانا ورکوي، یانې د هغه شمېره.

په پښتو کې ځینې کړونه هم په تولپېر کې راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه کړونه د تولنومځري یا تولنوم (د + نوم) په مرسته کارېږي.

بېلګې:

۱: د چا څه زده ول/کېدل:

لکه: زما انګرېزي زده ده / زما انګرېزي نه زده کېږي.

۲: د چا څه ول / شول:

لکه: د هغه تبه ده. / د هغې زوی پیدا شو.

۳: د چا څه یا څوک خوښېدل:

لکه: دا سندره زما نه خوښېږي.

۴: د چا له چا / څه بد راتلل:

لکه: زما له هغه بد راځي.

۵: د چا پر چا څه لورېدل / پېرزو کېدل:

لکه: د پلوشې پر خپل ورور ښه نه لورېږي.

۶: د چا څوک یا څه یادېدل:

لکه: زما وطن ډېر یادېږي.

۷: د چا څه له یاده وتل:

لکه: دا خبره زما له یاده ووته.

۸: د چا څه ته زړه کېدل:

لکه: زما ایس کریمو ته زړه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹: د چا ساړه / ګرمي کېدل:

لکه: د اتل نن ډېر ساړه / ډېره ګرمي کېږي.

۱۰: د چا خوا بدېدل:

په ټوکو کې د احمد خوا بده شوه.

۱۱: د چا له چا / څه زړه تورېدل:

لکه: د توريالي له خپل ملګري نور زړه تور شو.

دويم حالت: سربلپېر (Prepositional Case)

کله چې يو سربل يا وستربل له نوم سره راشي، نو نوم خپله بڼه بدلوي. سربل او وستربل د بېلودونکو ګړونو يا مورفيمونو جوړه ده، چې په ګډه سره په يوه غونډله کې د يو نوم يا نومځري بدرګه کوي او له هغوی سره د يوې ځانګړې ژبدوديزې (ګرامري) اړيکې په موخه کارول کيږي. سربل او وستربل په ټوليز ډول يو ځای، لوری ، واټن، مهال او يوه پرتله/مقايسه څرګندولای شي.

بېلګې:

۱: ننګيالي ته مې وويل چې راشي. (دلته ننګيالی پر ننګيالي بدل شوی، دا چې " ته" وستربل يې شاته ولاړ دی.

۲: پر منګي اوبه تېرې کړه. (دلته منګی پر منګي بدل شوی، داچې "پر" سربل يې مخته ولاړ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳: دلته په اوړي کې هم ساړه وي. (دلته اوړی پر اوړي بدل شوی، دا چې سربل په او وستربل کې ترې تاو دي).
۴: نجيبه له ځانګې سره ښار ته لاړه. (دلته ځانګه پر ځانګې بدله شوه، دا چې سربل له او وستربل سره ترې تاو دي).

درېيم حالت : بلنپېر (Vocative)
په پښتو کې د نرينه او ښځينه وګړو د نومونو بڼې بدلېږي، کله چې غږ ورته وکړې يا په نورو ټکو، چې نومونه يې په لوړ غږ د رابللو، پوښتنې کولو او يا څه ته د پام کولو په موخه اخلې.
که د نرينه وګړي نوم په يو بېواک غږ (کانسو نېنټ) پايېدلی وي، نو زور (ه) ورپسې د غږ اخيستو پر مهال ټړل کېږي.

بېلګې:
احمد ...... احمده لکه: احمده دلته راشه!
اتل .... اتله لکه: اتله چېرې تللی وې؟
ننګيال ...... ننګياله لکه: ننګياله پام کوه چې ونه غورځېږې!
که چېرې د نرينه وګړي نوم په يو خپلواک غږ (واول) پايېدلی وي، نو بياد نوم اخيستو پرمهال زور (ه) نه ورزياتېږي. لکه ولي، عبدالله يا احمد شا. "ي" په ولي کې، "ه" په الله کې او "ا" په شا کې خپلواک غږونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځينه وګړي په نوم پسې د نوم اخيستو پرمهال اوږده "ې" تړل کيږي.
بېلګې:
نجيبه ..... نجيبې لکه: نجيبې دلته راشه!
څانګه .... څانګې لکه: څانګې څه ويل غواړې؟

که چېرې د ښځينه وګړي نوم په "ۍ" (لکه سپوږمۍ)، په "ي" (لکه زرورې، ګل بيبي)، په اوږد "و" (لکه ارزو، ښارو) يا په يو بېواک غږ (لکه نارګس) پايېدلی وي، نو بيا يې نوم پسې اوږده "ې" نه تړل کيږي.

څلورم حالت: تېرمهال (Past Tense)

په تېرمهال کې هم په ی/ ي/ او ه پايېدلي نومونه بدليږي، کله چې په غونډله کې ليږند کړ راشي.
کړونه لکه: خوړل، څښل، نيول، وهل ... ليږند فعلونه دي
زه خورم، نو دا يوه بې مفهومه غونډله ده، خو "چېرې که ووايم که چېرې ووايم، نو زه ډوډۍ/ منه/ ... خورم، بيا بشپړ مفهوم ترې اخيستل کيږي، ځکه چې ډوډۍ، منه، ... يې مفعولونه دي
بېلګې:
اوسمهال: زمری غرڅنۍ خوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېرمهال: زمري غرځنۍ وخوړه.
(دلته زمری په زمري بدل شوی)
اوسمهال: نجيبه کالي مينځي.
تېرمهال: نجيبې کالي ومينځل. (دلته نجيبه پر نجيبې بدل شوی)
اوسمهال: هغه (ښځينه وګړی) اوبه څښي.
تېرمهال: هغې اوبه وڅښې. (دلته هغه پر هغې بدل شوی)

مفعول پېر – Objective Case:
په پښتو کې لېږند کړ تل په جمله کې له يو مفعول سرهراوړل کېږي. هغه مفعول يو نوم، نومځری يا کوم عبارت کېدای شي. کړونه لکه خوړل، نيول، وهل، څښل، اغوستل ... لېږند کړونه دي.

بېلګې:
۱: زه اوبه څښم. (دلته کړ "څښم" دی او مفعول يې "اوبه" دي).
۲: هغه کبان نيسي. (دلته کړ "نيسي" دی او مفعول يې "کبان دی)
۳: احمد زه ووهلم. (دلته کړ "ووهلم" دی او مفعول يې "زه" دی).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴: زه ډېرې خبرې نه شم کولای. (دلته کړ " نه شم کولای" دی او ډېرې خبرې مفعول).

او مفعول دوه ډوله دی، چې دواړه له لېږند کړ سره په جمله کې راوړل کېږي. يو ډول يې سيده (Direct Object) بل يې ناسيده مفعول (Indirect Object)مفعول دی

سيده مفعول هغه دی چې ار کړ (اصلي فعل) يې په مستقيمه توګه اغېزمنوي.

که لومړۍ بېلګه (زه اوبه څښم) د شننې لپاره بيا راواخلو، نو اوبه سيده مفعول دی او څښل ار يا کړ (Main Verb)دی.

ناسيده مفعول هغه دی، چې په غونډله کې له سيده مفعول سره اړيکه لري.

بېلګې:

۱: هغه ماته يوه ډالۍ راکړه. (دلته "ماته" ناسيده مفعول دی او "يوه ډالۍ" سيده مفعول دی؛ او "راکړه" تړليز کړ دی.)

۲: احمد ملګري ته د خپل ټولګي انځور وښود. (دلته "خپل ملګري ته" ناسيده مفعول دی او " خپل ټولګي انځور" سيده مفعول).

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډله او ډولونه يې

د غونډلې پېژندون:

غونډله یا جمله د ویيونو (لغتونو) هغه جوړښت دی چې یوه بشپړه وینا، اند یا پوښتنه څرګندوي. یوه مکمله غونډله باید لږ تر لږه یو کړ او یو کړند ولري، ګنې یوه غونډله نه بلل کېږي.

بېلګه د رڼاوي لپاره:

• هغه ښار ته ځي. ← دلته کړند" هغه" دی او کړ "ځي" دی. که چېرې ولیکو چې "ښار ته ځي" یا " هغه ښار ته" نو بشپړ جاج (مفهوم) نه ترې اخیستل کېږي.

ډولونه:

یوه غونډله خپلواکه کېدای شي چې اره (اصلي) غونډله هم ورته ویل کیږي او ناخپلواکه کېدای شي. اره غونډله هغه ده چې یواځې درېدای شي او بشپړ مفهوم لري. له همدې کبله ورته خپلواکه غونډله وايي.

ناخپلواکه غونډله، بلې خوا ته، هغه ده چې یواځې نه شي درېدای او نه بشپړ مفهوم ترې اخیستل کېږي چې کله یواځې راشي. پوهاند دوکتور زیار دغه غونډله پر څېرمه غونډله نوموي؛ په انګرېزۍ کې ورتهSubordinate Clauseوايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولیز ډول یوه غونډله له یوې ارې او له یوې څېرمې غونډلې جوړه وي. ډېری یوه څېرمه غونډله د یو اړیکوییکي (ادات)په مرسته ارې غونډلې پسې تړل کیږي.
په پښتو ژبه کې د اړیکتورو بېلګې چې ، نو، کله چې، ځکه چې،چېرته چې، سره له دې چې او داسې نور دي.

د ارو (اصلي) او څېرمو جملو بېلګې:

۱: ما یو سړی ولید چې کور ته ننوت.
" ما یو سړی ولید" اره غونډله ده او یواځې دربدای شي. "چې کور ته ننوت" څېرمه غونډله ده او یواځې نه شي دربدای.
۲: کله چې ډوډۍ وخورم، زه بهر ځم.
"کله چې ډوډۍ وخورم" څېرمه او " زه بهر ځم" اره غونډله ده.
۳: هغه خفه دی، ځکه چې له خپل ملګري سره یې جنګ کړی دی.
" هغه خفه دی" اره او " ځکه چې هغه ...." څېرمه غونډله ده.
۴: احمد هغه ځای ته لاړ چې د ده ژوند په خطر کې دی.
"احمد هغه ځای ته لاړ" اره او " چې د ده....." څېرمه غونډله ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵: هغه سړی، چې هلته ولاړ دی، زما تره دی.
دلته "هغه سړی زما تره دی" اره غونډله ده چې یوې څېرمې غونډلې (چې هلته ولاړ دی) وېشلې ده. په دې ډول جملو کې باید څېرمه غونډله له ارې غونډلې دیوې دمکۍ (کامې ،) په مرسته بېله شي چې اره غونډله سمه معلومه شي.

څېرمه غونډله په څو ډلو وېشل کېږي چې په هغو کې نومغونډله ستاینوم یا اړیکغونډله او کړولغونډله راځي.
نومغونډله هغه ناخپلواکه غونډله ده چې د یو نوم په توګه کوم کار ادا کوي. هغه نوم یا یو کړند کېدای شي (کړندغونډله) یا مفعول (مفعولغونډله).
په یوه کړندغونډله کې ټوله جمله د یو فاعل ځای نیسي.

بېلګې:

۱: له هغه سره ستا بد چلند زه خواشینی کړم.
دلته " له هغه سره ستا بد چلند" کړند یا فاعل دی چې کړنه یې "خواشینی کړم" ده.
۲: څوک چې زیار باسي بریالی کېږي.
دلته " څوک چې زیار باسي" کړند (فاعل) دی او کړنه یې "بریالی کېږي" ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه مفعولغونډله کې ټوله جمله د یو مفعول ځای نیسي.

بیلګې:

۱: زه د بل چا زړه خفه کول نه غواړم.

دلته "زه" فاعل دی، "نه غواړم" کړ او " د بل چا زړه خفه کول" مفعول دی. غوښتل یو لیږند "کړ" دی او سیده مفعول ورسره راځي.

۲: زه نه پوهیږم چې ته څه غواړې.

دلته "زه" کړند دی، "پوهیږم" کړ دی او " چې ته څه غواړې" مفعول دی. پوښتنه دا ده چې زه په څه نه پوهیږم؟

ځواب: چې ته څه غواړې.

ستاینومغونډله:

ستاینومغونډله، چې اړیکغونډله هم بلل کیږي، هغه ناخپلواکه غونډله ده چې د یو ستاینوم غوندې یو نوم یا نومځری نژدې تشریحوي یا په اړه یې زیات معلومات ورکوي.

اړیکغونډله په یو اړیکنومځري پیلیږي.

اړیکغونډله له اړیکنومځرو سره:

۱: دا هغه کتاب دی چې ما تاته هر وخت یاداوه.

"چې" دلته اړیکنومځری دی چې کتاب نژدې تشریح کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲: زه هغو خلکو لپاره نه ژاړم چې زما اوښکې ورته ارزښت نه لري. دلته " چې" اړیکنومځری دی چې " هغه خلک" نژدې تشریح کوي.
۳: د هغو ماشومانو لاسنیوی وکړئ چې مور او پلار یې نه وي. دلته "چې" اړیکنومځری دی چې "هغه ماشومان" نژدې تشریح کوي.

کړولغونډله:

کړولغونډله هغه ناخپلواکه غونډله ده چې دکله، چېرته، ولې، په کوم شرط، څنګه پوښتنو ځوابونه وايي. کړولغونډله د یو کړول (قید) په مرسته معلومېږي. هغه کړول ځايي، مهالي، لاملي، شرطي، هدفي، پایلیز او د څرنګوالي کړول کېدای شي.
"چې" په پښتو ژبه کې نه یوازې د یو اړیکنومځري په توګه کارېدای شي بلکې د یوې موخې او یوې پایلې لپاره هم راتلای شي.
* "چېرته چې" یو ځایي کړول هم کېدای شي.
* کله چې، مخکې له دې چې "یا" وروسته له دې چې " مهالي کړولونه دي.
* لاملي کړول "دا چې" او " ځکه چې" دي.
* شرطي کړول "که یا که چېرې" دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

* ځانګړي کړولونه: سره له دې چې، ان دا چې، که څه هم ...
→ دا کړولونه هغه پایلې ښيي چې تمه یې نه کېږي.

د پایلې کړول (چې):

- هغه دومره ډېره ډوډۍ وخوړه چې اوس یې خېټه خوږېږي.

د موخې یا هدف کړول (چې):

- هغه ته غوږ ونیسه چې په ټولو خبرو پوه شې.

ځایي کړول (چېرته چې):

- چېرته چې خوښ وې هلته پاتې شه.

مهالي کړول (کله چې، مخکې له دې چې):

- کله چې دې زړه وغواړي، نو راشه.
- مخکې له دې چې نیوکه وکړې، فکر کوه.

لاملي کړول (دا / ځکه چې):

- دا ماشوم خفه دی، ځکه چې لوبتکه ترې ورکه ده.

شرطي کړول (که / که چېرې):

- که دغه پتلون دې خوښېږي، وایېخله.

ځانګړي کړولونه (سره له دې چې/ ان دا چې):

- هغه ښوونځي ته ځي، سره له دې چې ناروغ دی.
- هغه په ازموینه کې بریالی نه شو، ان دا چې ډېر درس یې ورته ویلی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهم لیکدودیز توپیرونه

په دې څپرکي کې تاسو ته مهم لیکدودیز توپیرونه درپېژندل کېږي.

زدکړه او زده کړه توپیر:

زدکړه: دا د نوم په توګه کارول کېږي او د تعلیم مانا ورکوي.
زده کړه: دا د زده کولو، چې کړ دی، امري بڼه ده او هم یو تن ته د امر کولو مانا لري.

یوازې – یواځې:
یوازې: فقط / صرف Only
یواځې:
تنها/ګوښی
کلیځه ـ کالیځه:
کلیځه: جنتري /Calendar
کالیځه: سالروز Anniversary
پیل - پېل:
پیل: شروع/Start
پېل: دقیقه/Minute

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښيي – ښايي:

ښيي: د ښوولو اوړون دی په اوسمهال کې د درېيم کس لپاره (هغه ښيي).

ښايي: يول کړول (قيد) دی، چې د "کېدای شي" يا ګوندې مانا ورکوي (ښايي زه دا کار وکړم).

اوس ـ وس:

اوس: همدامهال/Now

وس: توان/Ability

زه ـ ځه:

زه: لومړی تن يوګړی/I, me

ځه: د " تلل" امري بڼه ده يوه کس ته (ځه، هلته لاړ شه)

پرخه ـ پرښه:

پرخه: شبنم / Dew

پرښه: خورا لويه ډبره

پښه ـ پخه:

پښه: د بدن هغه لاندېنۍ برخه چې ورون پرې ولاړ وي او پنځه ګوتې لري.

پخه: د پوخ ښځينه بڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورونه ـ ورونړه:

ورونه: د ور دېرګړی (دروازې)

ورونړه: دورور دېرګړی

پر او په توپیر:

دا دواړه سربلونه (حرف پشین/Prepositions) دي، چې بېلو ځایونو کې له بېلو ماناوو سره کارول کېږي.

د 'پر' د کاروني حالتونه:

* لومړی حالت: یو سرمخ ځرګندوي

بېلګې:

زما کتاب پر مېز (باندې) پروت دی.

هغه خپل شخولی (بکس) د تونۍ پر سر اېښی دی.

* دویم حالت: د نېټو ځرګندولو لپاره راځي.

بېلګه: هغه د کب میاشتې پر ۱۸ مه زېږېدلی دی.

* درېیم حالت: لاملونو ځرګندولو لپاره راځي.

بېلګه: احمد یې پر څه وواهه؟

* څلورم حالت: تړاو یا اړوندتوب ځرګندوي

بېلګه: زه د پښتو پر پنځه یېګانو یوه لیکنه کوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

"پر" په ځينو لنډو ويناګيو کې راځي لکه:

د ..... پر بنسټ، پر مهال، ورځ پر ورځ، ګام پر ګام، پر چا وياړل، پر چا مينېدل/ ګرانېدل، پرڅه بوختېدل، پر څه اخته کېدل.

د 'په' د کاروني حالتونه:

لومړی حالت: د "کې" وستربل په ملتيا ځای څرګندوي.

بېلګې:

زه په کور کې يم.

ننګيال په ښار کې اوسيږي.

دويم حالت: مهال يا وخت څرګندوي

بېلګې:

* زه په ۲۰۰۲ کال کې کابل ته راغلم.
* په تېره مياشت کې هغه کور ته لاړ.
* زه په درې بجو کور ته ځم.

درېيم حالت: له "کې" وستربل" سره د يو کتاب ، ليکنې، ورځپاڼې، خبرونو، لوست، سکالو يا منځپانګې لپاره

بېلګې:

* ما په دې کتاب کې ډېر انځورونه وليدل.
* په دې ليکنه کې ډېر نومونه راغلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خبرونو کې مې واورېدل چې د بهرنیو چارو وزیر له دندې ګوښه شوی دی.

څلورم حالت: وسیله څرګندوي که تر څیزنومونو مخکې راشي.

بېلګې:

زه په بایسکل کور ته ځم.

دا سړی د ونې ښخ په برېښنانیي اره وهي.

پنځم حالت: څرنګوالي کړول (قید) په توګه کارېږي.

بېلګې:

* په تېزۍ سره
* په نرمه
* په سړه سینه
* په خوښۍ / خواشینۍ سره

"په" په ځینو لنډو ویناګیو کې راځي لکه:

په دې اړه، په دې ډول، د چا په اند/نظر

"پر" او "په" تمرین: سمه بڼه په نښه کړئ

۱: د بام په / پر سر یې کاشمالي کرلي دي.

۲: هغه په / پر دې اړه له چا سره نه غږېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳: په/پر دې موضوع ستا اند څه دي؟

۴: په / پر راتلونکي اوونۍ کې راشه.

۵: د راروانې میاشت په / پر ۲۶ مه به درشم.

۶: تاسو په / پر څه له ما خوابدي یاست؟

۷: خپل شخولی (بکس) دې په /پر ځمکه باندې مه پرېږده.

۸: زه د لغمان په / پر لوري ځمه.

په کې / پکې توپیر:

په ... کې:

په کې وحدت یو ځای څرګندوي، چې د "چېرته" پوښتنې ځواب " ځواب وايي. په سربل دی او کې وستربل دی چې بېلېدونکي ګړونه دي.

بېلګې:

- زه په کور کې یم.
- احمد په ښوونځي کې دی.
- ننګیال په ښار کې ژوند کوي.

پکې:

"پکې" یو ځایي ګړول دی، چې درې بېلابېلو حالتونو کې راځي.

۱: یو ځای څرګندوي او له یو ځای سره د اړیکې په توګه کارول کیږي. دغه ویی د انګریزۍ له insideسره سمون خوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې:

- ماته هغه کلی خوند راکوي، ځکه چې جانان مې پکې اوسيږي.
- هغه کوټه، چې زه پکې ناست وم، ډېره لويه وه.

۲: پکې يوې کړنې ته د نغوتې (اشارې) کړول په توګه کارول کيږي.

بېلګې:

- احمد په انګريزۍ کې تکړه دی، خو ورور يې پکې ستونزې لري.
- هغه څه، چې زه پکې کمزوری يم، سوکوهنه ده.

۳: پکې کله نا کله د "په اړه" مانا ورکوي.

په خپله / پخپله توپير:

په خپله يو نومځری دی چې ځښتنوالی / تول ځرګندوي او د ځيز / شي ښځينه بڼې لپاره راځي لکه:

- په خپله خاوره سوله غواړم.
- احمد په خپله کوټه کې ناست دی.

پخپله هم يو نومځری دی، چې د يو کړند / فاعل په توګه سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارول کېږي. دغه ويی د انګرېزۍ له oneself سمون خوري.

بېلګې:

- زه دغه کار پخپله کوم.
- احمد پخپله دلته راغی.

تمرين:

- په خپله / پخپله مورنۍ ژبه کې زدکړه کول د هر وګړي حق او رښته ده.
- هغه له ما څکه غوښتنه وکړه، دا چې په خپله / پخپله يې نه غوښتل.
- هغه په خپله / پخپله کورنۍ کې له خپلې مور او خور سره ډېره مينه کوي.
- په خپله / پخپله خوله دې وويل، بل چا نه.
- په خپله / پخپله يې دغه کار هم کولای شو، خو د لټوالي له کبله يې په خپل ورور وکړ.
- دغه ستونزه يوازې ته په خپله / پخپله حلولای شې.
- که په خپله / پخپله خوښه دلته راشې، نو غوره به وي.
- څوک چې په خپله / پخپله ژبه نه شي غږېدای، نو داسې دی لکه يو بې اروا بدن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- لومړی یې څه نه ویل، خو بیا یې پخپله / په خپله اقرار وکړ، چې دا کار ده کړی دی.
- هغه ماته وویل، چې زه درپسې درځم، خو زه پخپله / په خپله ورغلم.

په خوا / پخوا توپیر:

په خوا یو ځایي کړول دی، چې یو لوری یا ځای ځرګندوي.

•زه د خپل ملګري په خوا کې ناست یم.

•که په دې خوا راغلې، نو ښه به وي.

پخوا یو مهالیز کړول دی، چې تېر شوی وخت ځرګندوي د پارسي"قبلا " او د انګریزي له In the back days سره سمون خوري.

•پخوا به خلکو دغه کار نه کاوه.

•د پخوا په څېر ښه کار نه کوي.

تمرین:

- دا خبره یې ماته پخوا / په خوا کړې وه.
- زه د خپل ملګري په خوا / پخوا کې کېناستم.
- پخوا / په خوا به خلکو داسې کول، خو اوس یې دغه کار پرېښی دی.
- هغه تل د خپلې مینې په خوا / پخوا کې اوسېدل غواړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- که په خوا / پخوا دې ویلي وای، نو وژلی به یې وای.
- دا ښار ډېر بدل شوی دی، د په خوا / پخوا په څېر نه دی پاتې شوی.

له خوا / لخوا توپیر:

د ډېرو په اند خو به دواړه کوم مانیز توپیر ونه لري، خو د ژبدودیز / ګرامري لیدلوري له پلوه دواړه بېلې ماناوې لري.

له خوا: "له" سربل د خوا / لوري بدرګه کوي.

یاد سربل لوری څرګندوي، نو له دې جوتېږي، چې " له خوا" د لاندېنیو ویيونو هممانیزونه دي.

له اړخه / له پلوه / له لوري

بېلګې:

له دغې خوا ډېر باد راځي.

زما له خوا ورته مبارکي ووایه.

یادونه: له .. خوا بېلېږي او تر نومونو چاپېرېږي.

لخوا: دا یو سربل دی، چې په مجهوله بڼه کې راځي او د یوې ترسره شوې کړنې کړند / فاعل څرګندوي،

چې په انګلیسي کې ورته byوایي.

بېلګې:

ګڼ شمېر ګټورې پروژې د نوي وزیر لخوا لګیا دي تر سره کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

* دا کار د هغه لخوا وشو.

تمرين:

۱: که زما له خوا / لخوا مرستې ته اړتيا وي، نو چمتو يم.
۲: زما له خوا / لخوا دې تاسې ټولو ته مبارک وي.
۳: دا زما له خوا / لخوا يوه تېروتنه شوې وه.
۴: دا پرېکړه د ولسمشر له خوا / لخوا شوې وه.
۵: په ښوونځي کې د مدير له خوا / لخوا د موبايل بنديځ يوه اندېوښتنه تر سره شوه.
۶: باد له دغې خوا / دغې لخوا راغی.
۷: دا له يوې خوا / يوې لخوا ډېرې ګټې لري.
۸: دا زما له خوا / لخوا تاته ډالۍ.

هم داسې / همداسې توپير:

همداسې:

يو کړوليز عبارت دی چې د يو حالت يا کړنې د څرنګوالي په پار کارول کيږي. کېدای شي په هره غونډله کې يوه ځانګړې مانا رامنځ ته کړي.

- ته همداسې ښه يې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دا همداسې سم دی.
- هغه همداسې لګیا و کار یې کاوه.
- هو، همداسې ده.

له دغه غونډلو دې پایلې ته رسیږو "The way it is/ was" چې د همداسې ژباړه ده.

Yor are good the way you are.

It is correct / right the way it is.

He was working the way he was.

Yes, it's so / indeed!

هم داسې:

هم یو کړولیز عبارت دی چې د همغږۍ په خاطر کارول کیږي

بېلګې:

- ما ته هم داسې ښکاري چې هغه ښه سړی دی.
- ته هم داسې ناآشنا خبرې کوې سړی پرې نه پوهیږي.

له دغو غونډلو دې پایلې ته رسیږو چې د هم داسې As well / too ژباړه ده.

هم داسې او همداسې تمرین:

- ماته یې هم داسې / همداسې یوه خبره وکړه.
- هغه ته یې هم داسې / همداسې یو کارټ ورکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- همداسې / هم داسې نه ده. تاته چا ناسم معلومات درکړي دي.
- ما لومړی هم داسې / همداسې فکر کاوه.
- ما چې کله خپل اند ورسره ګډ کړ، نو ده وویل، چې بلکل همداسې / هم داسې ده.
- دا ته هم داسې / همداسې غږېږې، شرمېږې نه ؟
- همداسې / هم داسې تبا ښه دی، چې موږ ته غوږ نه نیسي.

که نه او کنه توپیر:

که نه:

که نه د هغو پښتنو په پای کې راځي، چې ځوابونه یې څرګند، یاني هو/ نه وي.

دا د انګرېزۍ له Whether … or not سره سمون خوري.

- ته زما خبره منې او که نه؟
- هغه کار دې وکړ او که نه؟
- هغه راغلی و او که نه؟

کنه:

دغه د تاکید یا ټینګار ویی دی چې په لاندېنیو حالتونو کې کارول کیږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱: د همغږۍ او تاییدولو لپاره لکه:

- هو کنه! ته رښتیا وایې.

۲: د یوې وینا موخه او مفهوم غښتلی او پیاوړی کوي:

- همدا خو غم دی کنه!
- ما خو درته ویلي وو کنه!

۳: د مقابل لوري موافقې او د ځان ډاډمنولو په پار کارول کیږي.

لکه:

- همداسې ده، کنه؟
- ورځو به، کنه؟
- دا ګرانه ده، کنه؟

۴: پوښتنو او مثبت غوښتلو کې:

- ته به ما ته ووایې چې ویې کړم، کنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړوییونه او د دوی ارزښت په لیکنه کې:

د یوې اغېزمنې منځپانګې (محتوی) لپاره په یوه لیکنه یا مقاله کې له تړوییونو ګټه اخیستل دا جوتوي چې لیکوال یا لیکواله یو/ه لوستی / ې کس دی.

تړوییونه، چې په انګرېزۍ کې ورته لینکینګ وورډ وایي، هغو ویيونو یا لفظونو ته ویل کېږي چې په یوه دلیلي مقاله کې مفکورې سره تړي او ووبونه (کانټکسټونه) ځلوي چې لوستونکي یې په اسانۍ سره ولوستلای شي چې موضوع څه ده او کومه خبره له کومې سره تړلې ده.

مهم ټکي روښانول:

دا یو ناردوونکی حقیقت دی چې	It's an undeniable fact that
بېلګه: دا یو ناردوونکی حقیقت دی چې ترهګري کوم مذهب نه لري.	
دا بې اړنګه خبره ده چې	it's without doubt that
بېلګه: دا بې اړنګه خبره ده چې ننګیال یو ډېر ربښتینی سړی دی.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

Obviously	په ښرګند ډول
بېلګه: دی په ښرګند ډول نه پوهېږي چې په چاپېریال کې یې څه روان دي.	
Especially	په ځانګړې توګه /په ځانګړي ډول
بېلګه: ماته مرغۍ ډېر خوند راکوي، په ځانګړې توګه/په ځانګړي ډول کونګ.	
more importantly	لا اړینه دا ده چې
بېلګه: لا اړینه دا ده، چې موږ تر پېښېدو مخکې د دې مخنیوی وکړو.	
It has to be mentioned	دا باید یاده شي چې
بېلګه: دا باید یاده شي چې په پای کې دا موږ پورې اړه لري چې له ټولنیزو رسنیو څه ډول ګټه پورته کوو.	
It's worth mentioning	دا د یادونې وړ خبره /دا یادونړ خبره ده چې
بېلګه: دا یادونړ خبره ده چې د تېر کال په پرتله په ښوونیز سیستم کې ډېر مثبت بدلون راغلی دی.	
The point is worth to be mentioned and shouldn't be forgotten	یو یادونړ ټکی چې باید هېر نه شي دا دی چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: يو يادنوړ ټکی چې بايد هېر نه شي دا دی چې ښځو ته دې په دغه ډګر کې حق ورکړل شي	
It has to be taken into account.	دا بايد په غور/پام کې ونيول شي
بېلګه: دا بايد په غور/پام کې ونيول شي چې د زده کوونکي د کورنۍ مالي وس ښومره قوي دی.	
More essential is that	خورا اړينه دا ده چې
بېلګه: خورا اړينه دا ده، چې د دې ستونزې حلولو لپاره بايد يو پلان په مخکيا کې طرحه کړو	

زيات معلومات يا دليلونه ورکول يا زياتې بېلګې راوړل:

Another significant point is	يو بل د پام وړ ټکی
بېلګه: يو بل د پام وړ ټکی دا دی چې په ټولنيزو رسنيو کې ستا ځاني معلومات ناخوندي دي.	
Another important aspect that has to be mentioned	بل اړين اړخ چې بايد ياد شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: د یوټوب یو بل اړین اړخ چې باید یاد شي دا دی چې سړی پکې پیسې ګټلای شي.	
سربېره پر دې	additionally /furthermore
بېلګه: موږ ته پکار ده چې پښتانه د مورنۍ ژبې پر ارزښت وپوهوو. سربېره پر دې، باید د ماشومانو لپاره په مورنۍ ژبه کې د زدکړې زمینه برابره شي.	
دې ته په زیاتو (باید وویل شي)	in addition to that
بېلګه: په اسلام کې د ښځو پر تعلیم ټینګار کیږي. دې ته په زیاتو باید وویل چې ښځینه وګړي د ټولنې نیمه برخه جوړوي.	
له دې پرته	besides
بېلګه: د ټولنیزو رسنیو یوه ګټه دا ده چې د نړۍ خلک یو بل ته نژدې کوي. له دې پرته،د فېسبوک کاروونکي هر ډول معلومات ترلاسه کولای شي.	
همداراز /همدارنګه	likwise
بېلګه: له ټولنیزو رسنیوسړی ښوونیز، کلتوري او پوهنیز معلومات بودلای (حاصلولای) شي. همدراز/همدارنګه خلک پخپله پانې او ډلې د بېلابېلو موخو لپاره جوړولای شي.	
بله دا چې	what's more

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: ډېر انټرنېټ کاروال سړی له ټولنيز ژوند لېرې ساتي. بله دا چې، انسان لټ کوي.	
له دې نه علاوه	furthermore
بېلګه: ډېر انټرنېټ کاروال سړی له ټولنيز ژوند لېرې ساتي. له دې نه علاوه، انسان لټ کوي.	
يو بل مثبت/منفي اړخ دا دی	Another positive / negative aspect
بېلګه: د ټولنيزو رسنيو يو بل منفي اړخ دا دی چې سړی د خپل چاپېريال له خلکو لېرې ساتي.	

کله چې د يو څه منفي او مثبت اړخونه هممهال رڼول غواړو:

له يوې خوا ... له بلې خوا	on the one hand ... on the other hand
بېلګه: له يوې خوا فېسبوک ډېرې ګټې لري، له بلې خوا ډېر تاوانونه هم.	
له يو پلوه ... له بل پلوه	on the one hand .. on the other hand
بېلګه: له يو پلوه فېسبوک ډېرې ګټې لري، له بل پلوه ډېر تاوانونه هم.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوخوا ... بلخوا	on the one hand .. on the other hand
بېلګه: یوخوا فېسبوک ډېرې ګټې لري، بلخوا ډېر تاوانونه هم.	

بېلګې ورکول :

لکه	Like / such as
بېلګه: ډېرې بررګرې خوړل ډول ډول ناروغۍ زېږوي لکه ډیابېټ.	
د بېلګې/ساري/مثال په توګه	for example / instance
بېلګه: ډېرې بررګرې خوړل ډول ډول ناروغۍ زېږوي د بېلګې/ساري په توګه ډیابېټ.	
د یوې بېلګې پر بنسټ	on the basis of an example
بېلګه: ښوونکي زده کوونکي ته دغه فارمول د یوې بېلګې پر بنسټ توضیح کړ.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاملونه او پايلې څرګندول:

نو	thus/hence
بېلګه: که چېرې داسې وي، نو غواړم يې.	
نو ځکه	that's why
بېلګه: هغه ناجوړ و، نو ځکه ډاکټر ته لاړ	
له همدې کبله/لامله	for this reason / due to
بېلګه: خوشال له احمد سره ډېر بد چلند کاوه. له همدې کبله/لامله احمد له هغه سره ټولې اړيکې پرې کړې	
د دې په پايله کې	as a result of this
بېلګه: باتور په ښوونيز ډګر کې سپېڅلې مبارزه کوي. د دې زيار په پايله کې دولت هغه ته يو ستاينليک ورکړ.	
د ... لامل /کبل دا دی	the reason of .. is
بېلګه: له خوشال سره د احمد د اړيکو پرېکولو لامل/کبل دا دی چې هغه به ورسره بد چلند کاوه.	
دا/ځکه چې	because
بېلګه: هغه وختي ډاکټر ته لاړ، دا/ځکه چې ډېر ناجوړ و.	

د شته حقيقتونو په شتون مخالف حالتونه روښانول:

سره له دې چې	Although

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: اباسین نن ښوونځي ته ځي، سره له دې چې ناروغ دی.	
ان دا چې	even though
بېلګه: پاڅون هره ورځ کار ته ځي، ان دا چې یوه پښه یې ماته ده.	
که څه هم	even if
بېلګه: که څه هم ښتین ډېرې ربړې او ستونزې لري، دی تل له نورو سره مرسته کوي.	
په داسې حال کې چې	despite the fact
بېلګه: ښتین تل له نورو سره مرسته کوي، په داسې حال کې چې پخپله ډېرې ربړې او ستونزې لري	

بډ (مخالف) دلیلونه راوړل:

خو/مګر	but
بېلګه: بهاند ډېر ځله نکام شوی دی، خو بیا هم تل هڅه کوي	
په اوښتې توګه (برعکس)	inversely
بېلګه: اتل ډېر سست او لټ زده کوونکی. د ده ورور په اوښتې توګه ډېر تکړه دی.	
د دې پرخلاف	in contrast to that
بېلګه: د زوړ سیستم پرخلاف ، دغه نوی سیستم ډېر پرمختګ کړی دی.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندې شوې ټکي یا دلیلونه په بدله بڼه د ژر پوهېدنې لپاره بیا تکرارول:

په بله وینا	in other words
بېلګه: مخالفې لوبډلې هېڅ ګول نه شو ویشتلای. په بله وینا، موږ سخته ماتې ورکړه.	
په نورو ټکو	in other words
بېلګه: مخالفې لوبډلې هېڅ ګول نه شو ویشتلای. په نورو ټکو، موږ سخته ماتې ورکړه.	
یانې	namely
بېلګه: مخالفې لوبډلې هېڅ ګول نه شو ویشتلای. یانې، موږ سخته ماتې ورکړه.	

په پای کې تر ټولو مهم ټکي بیا راغونډول:

په ټوله کې باید وویل شي	in general it has to be said
بېلګه: په ټوله کې باید وویل چې دا موږ پورې اړه لري چې د رسنیو پر خبرونو څومره باور کوو.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

The examples / arguments given above make it clear that	له پورتنیو دلیلونو /بېلګو دا روښانېږي چې
بېلګه: له پورتنیو دلیلونو دا روښانېږي چې په علمي ډګر کې باید لا ډېرې څېړنې وشي	
eventually we can say	په پای کې دا ویلای شو چې
بېلګه: په پای کې دا ویلای شو چې له دغو ستونزو سره باید سړی همت له لاسه ورنکړي.	
in brief	په لنډو ټکو
بېلګه: کله موږ قانون ته درناوی کوو، ځینې نور ترې سرغړونه کوي. په لنډو ټکو، موږ قانون جوړوو او نور یې ماتول غواړي څه چې زموږ راتلونکي ګواښناک پرېوتلای شي.	

all things considered	له هر څه په پام/غور کې نیولو سره
بېلګه: له هر څه په پام/غور کې نیولو سره باید وویل شي چې د ځینو ربړو په شتون باید موږ همت له لاسه ورنکړو.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې په لیکنه یا مقاله کې د بل چا لید ته اخځ ورکول غواړو

د پلانکي په اند	in X opinion
بېلګه: د اندیال په اند تاریخ تر جغرافیې ډېر غوره مضمون دی.	
پلانکی په دې/بل اند دی	X opines
بېلګه: لوراند په دې اند دی چې امریکا پر ایران برید نه شي کولای.	
د پلانکي د نېز /اند/لید له مخې	in X view
بېلګه: د زرلښتې د نېز/اند/لید له مخې د تېر کال په پرتله سږ کال په خلکو کې ډېر شعور راغلی دی.	
د پلانکي د لیدلوري له پلوه	from x perspective
بېلګه: د ګلثانګې د لیدلوري له پلوه منظور پښتین کولای شي چې خلک سره یو کړي.	
په دې اړه پلانکی یو بدل لید لري	X has different opinion about that
بېلګه: په دې اړه پتیال یو بدل لید لري او وایي چې په دې کې باید موږ د یو بل ملاتړ وکړو او یواځې یې نه شو ترسره کولای.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

According to X's recent analysis/researches	د پلانکي د وروستیو شننو /څېړنې له مخې
بېلګه: د زلمي وروستیو شننو له مخې افغانستان په راتلونکي کال کې د ملي پانګې د زیاتولو توان لري	
After his research, X has come to the conclusion that	- پلانکی له څېړنې وروسته دې پایلې ته راورسېد
بېلګه: ډاکټر بېګ له څېړنو ووسته دې پایلې ته راورسېد چې د سراطان ناروغۍ رغېدنې لپاره نورې اسانې لارې هم شته.	

X supposes that	پلانکی داسې انګېري/داسې ګومان کوي
بېلګه: میرزا داسې انګېري چې داوود خان د افغانستان لومړنی ولسمشر و.	
X claims that	پلانکی دا ادعا کوي
بېلګه: څلا دا ادعا کوي چې ورور یې خپل حق نه ورکوي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

- پلانکی خپل وړاندیځ په لاندېني شکل رامخته کوي	X brings his suggestion forward as followed
بېلګه: لونګ خپل وړاندیځ په لاندېني شکل رامخته کوي: تر هر څه لومړی باید یوه فابریکه جوړه شي او بیا یو مارکېټ جوړ شي.	
پلانکی دا روښانوي /څرګندوي	X emphasizes that
بېلګه: میرویس دا روښانوي/څرګندوي چې د هلمند سنند اوبه راګرځول به د هېواد کرنیزه وده لا زیاته کړي.	
پلانکی دا اړینوي چې	X necessitate that
بېلګه: امېد دا اړینوي چې د جرګې لخوا دې پر ولور بندیځ ولګول شي.	

پلانکی دا اوڅاروي چې	X makes it clear
بېلګه: زرغون دا اوڅاروي چې په ښوونیز سیستم کې دغه بدلنونه ولې اړین دي.	
پلانکی د ... ارزښت په لاندېنۍ بڼه ځلوي	X shows the importance of ... in the following manner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: باچاخان بابا مورنیو ژبو کې د زدکړې ارزښت په لاندېنۍ بڼه ځلوي: "کوم قام ته چې خپله ژبه سپکه شي، نو هغه قام سپک شي، او له کوم قامه چې خپله ژبه ورکه شي، نو هغه قام ورک شي".

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تمرين سم ځوابونه

نرمه "ی" او که اوږده "ې":

۱: ننګيال يو ډاکټر دی او ددهٔ ښځه يوه "ښوونکې" ده.

۲ٰ نن له زموږ کره "پاتې" شه.

۳: اباسينه "ژوندی اوسې".

۴: ته ولې دلته "راغلې"؟

۵: اجمل دلته نه "دی راغلی".

۶: "ښاغلی" ځلاند په ښوونځي کې يو "ښوونکی" دی.

۷: نجيب يو غښتلی سړی" دی.

۸: هغه ډېرې "خبرې کړې" دي.

۹: اوږده "ې" هغه يا ده، چې "لاندې باندې" ټکي لري.

۱۰: هغه موږ ته غوږ نه و "نيولی".

۱۱: "پسرلی" هغه ځپرکی "دی"، چې ګلان "پکې" راشنه کيږي.

۱۲: زرين په روژه کې ډېر" تږی" کيږي او خور يې ډېره "وږې" کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرمه "ی" او که لکۍ واله "ۍ":

۱: "ښوونځی" د رڼا کور دی.
۲: هغه "لومړۍ" خبره بیا تکرار کړه!
۳: تا د لوړو زدکړو لپاره کوم" پوهنځی" غوره "کړی" دی.
۴: راځئ، چې "ډوډۍ" وخورو!
۵: هغه ډېر "خواشینی" شو.
۶: هغه ډېر خوابدی شو، چې کله یې د "خواشینۍ" خبر ترلاسه کړ.
۷: "ګلالۍ" ښکلې " نجلۍ" ده.
۸: دا یوه سپینه "زمرۍ" ده. (یوه او ده ښځینه نومونو ته اشاره
کوي).
۹: پسرلی "هغه څپرکی دی چې ګلان پکې راشنه کیږي.
۱۰: ما ته لړه "پسرلنۍ" مېوه راوړه. (مېوه ښځینه نوم دی).
۱۱: "پورتنی " کتاب او "پورتنۍ" کتابچه راکړه.
* (کتاب نرینه او کتابچه ښځینه نوم دی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوږده "ې" او که لکۍ واله "ۍ":

۱: نغمه ډېره "خواشينې" له ښوونځي راغله.

۲: د "خواشينۍ" پرمهال د قرآن تلاوت کول زړه ته سکون ورکوي.

۳: هغه "وروستۍ" خبره بيا تکرار کړه.

۴: هغه ماته "درې" منې راکړې.

۵: "بريالۍ" ښځې تل د خپلو بچو په روزنه کې پراخه ونډه اخلي.

۶: په "پورتنۍ" غونډله کې يوه تېروتنه ده. هغه بايد سمه "کړې".

۷: "ملالۍ" دلته "راغلې" ده.

۸: د هغې "جينۍ" سترګې ډېرې "غلچکۍ" دي.

۹: راځئ، چې "ډوډۍ" وخورو!

۱۰: په عراق کې داعش ډلې يوه ښځينه "جنګيالۍ" نيول شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکۍ واله "ۍ" او که همزواله "ئ":

۱: "راشئ"، چې "مړۍ" وخورو.

۲: تاسو دلته څه "کوئ"؟

۳: په "نړۍ" کې ډول ډول پښتونه (نژادونه) ژوند کوي.

۴: زما په "بېخبرۍ" کې يې دغه کار وکړ.

۵: دا ليکنه بايد تاسو ټول "ولولئ"!

۶: مهرباني "وکړئ"، دلته "کښنئ"!

۷: د ده د کور په هره کوټه کې يوه ستره "غالۍ" پرته ده.

۸: پر دې وړوکي سړک دومره ستره "لارۍ" نه شي تللای.

۹: د هغه لور لکه چې ناروغه ده. ډېره "نرۍ" برېښي.

۱۰: د هغې کشره خور کله هم په ازموينو کې نه "پاتيالۍ" کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ کیسه

یو وخت یو هلک و، چې شپون و او د میږو رمه یې بووله او څارله. یوه ورځ دغه هلک له ډېرو څارلو ستړی شو او زړه یې تنګ شو. نو یوه انده یې ذهن ته ورغله، چې راځه، دا کلیوال د یوې ټوکې په موخه په یو چل وغولوم. ده په لوړ غږ دا چیغې وهلې: " اې خلکو مرسته "وکړئ"، لېوه"راپسې" دی، لېوه راپسې دی". کله چې یې کلیوالو غږ واورېد، نو په بیړه یې هلک ته ورمنډې کړې. کلیوال چې وروورسېدل او له ده یې وپوښتل، چې لېوه چېرته دی. دی خټ خټ له خندا ورته شین شو او ورته ویې ویل، چې تاسو ټول وغولېدئ او ما هسې تېرایستلئ.

څو ورځې وروسته دغه شپون هلک دغه چل بیا تکرار کړ او د مرستې غوښتو نارې یې پیل کړې. کله چې کلیوال په چټکۍ سره ورته راورسېدل او ویې لیدل، چې دغه هلک دوی بیا وغولول، نو ډېر ورته په غوسه شول. یو څو وخت وروسته یو لېوه ددغه هلک رمې ته راګډ شو او دده پر میږو یې برید وکړ. شپون هلک له ډاره د کلي پر لوري منډې وکړې او د مرستې چیغې یې ووهلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ځل یې کلیوالو داسې انګېرل، دغه هلک به ورسره بیا د تېرو دوو ځلو په څېر یو چل کوي، نو ورنغلل. کله چې هلک کلي ته راورسېد او کلیوال یې سم خبر کړل، نو د رمې ژغورلو لپاره یې په ګډه ورمنډې "کړې. هغوی چې ورسېدل، نو مېږې ټولې مړې پرتې وې.

دویمه کیسه

یوه ورځ یو ځوان سړی د ښار په منځ کې ولاړ و او خلکو ته یې ویل، چې دی په دغه سیمه کې تر ټولو ښکلی زړه لري ډېر خلک ورته راټول شول او ددغه سړي زړه یې ستایه، ځکه چې بشپړ و. نه پکې ټکي وو او نه پکې تېروتنې برېښېدې. دوی ټولو دده اند تایید کړ او دا یې ومنله، چې دومره ښکلی زړه یې تراوسه چېرته نه و لیدلی. نوموړي ځوان په دې شېبه ډېر ویاړ وښود او ځان یې لا ښایه.

په ناڅاپه ډول په دې لارغه یو زوړ سړی په دې خلکو کې راښکاره شو او دې ځوان سړي ته یې وویل، " ستاسو د زړه ښایست دومره نه دی لکه زما د زړه چې ښومره دی". نوموړي ځوان او هغه نورو خلکو ددغه بوډا سړي زړه ته ځیر شول.

هغه (د زوړ سړي زړه) سخت ګړبېده، خو له داغونو ډک و، دا چې ځینې وړې برخې یې لیرې شوې وې او ځینې نورې زړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تشې په نورو نويو پوښول شوې وې. خو هغوی سره سمون نه خوړ او ځينې ګوټونه (کونجونه) يې شلېدلي وو. همدا راز يې زړه ځينې دچې (وړې کندې) درلودې. خلکو په ځير ځير ورته کتل او له ځانونو سره يې دا اندل چې دغه بوډا څنګه داسې انګېرلای شي، چې دده زړه د هغه ځوان سړي تر زړه ډېر ښکلی دی.

زاړه سړي ځواب ورکړ: هو ستاسو زړه روغ او بشپړ ښکاري، خو هېڅکله به خپل زړه ستا پر زړه ورنکړم. زما د زړه هر داغ د يوه انسان لپاره دی، چا ته چې ما مينه ورکړې. زه مې له زړه يوه ټوټه راغوڅوم او دوی ته يې ورکوم او کله نا کله دوی هم ماته د خپلو زړونو ټوټې راکوي، چې زما د زړه دا تشې ډکې کړي. خو دا چې سم نه ورسره "جوړېږي"، نو ځينې څنډې يې ځيږې وي. زه هغه بيا هم ارزوم. ځکه چې ماته هغه مينه رايادوي، چې موږ به له يو بل سره وېشله. کله نا کله مې ځينو ته د زړه ټوټې ورکولې، بې له دې چې دوی يې هم راکړي، نو همدا لامل دی، چې زړه مې لږې کندې او دچې هم لري. مينه ورکول کله نا کله ځان په خطر کې د اچولو مانا هم وي. که څه هم دغه پرهارونه لا تازه دي او خوږېږي، بيا هم ماته خپله مينه رايادوي، چې هغو وګړو سره مې لرله. زه هيله لرم، چې يوه ورځ به دوی بېرته راشي"ږ او زما د

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه ټولې تشې ډکې کړي. زاړه ورپسې زياته کړه، ښه نو اوس پوه شوې، چې اصلي ښکلا د يو

زړه څه ته وايي ؟

هغه ځوان سړی غلی ولاړ و او پر مخ يې اوښکې رابهېدې. هغه دې بوډا ته ورنژدې شو او له زړه يې يوه ټوټه راوشکوله او دې بوډا سړي ته يې ورکړه، چې لږ تر لږه يې يوه تشه ورډکه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړ اوړون تمرین:

کول		
زه کوم مونږ کوو	ته کوې تاسو کوئ	هغه کوي هغوی کوي
نیول		
زه نیسم مونږ نیسو	ته نیسې تاسو نیسئ	هغه نیسي هغوی نیسي
تلل		
زه ځم مونږ ځو	ته ځې تاسو ځئ	هغه ځي هغوی ځي
رسېدل		
زه رسېږم مونږ رسېږو	ته رسېږې تاسو رسېږئ	هغه رسېږي هغوی رسېږي
مینځل		
زه مینځم مونږ مینځو	ته مینځې تاسو مینځئ	هغه مینځي هغوی مینځي
لرل		
زه لرم	ته لرې	هغه لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ لرو	تاسو لرئ	هغوی لري

د یو واو او دوو واوونو تمرین:

کوونکی	ښوونکی	څېړونکی	منونکی
لېږونکی	شنونکی	نیوونکی	پلورونکی
لوستونکی	اورېدونکی	پېرودونکی	هېروونکی

لاندېني کړونه نومونو ته واړوئ:

پر او په تمرین:

۱: د بام پر سر يې کاشمالي کرلي دي.

۳: هغه په دې اړه له چا سره نه غږېږي.

۴: پر دې موضوع ستا اند څه دی؟

۵: په راتلونکې اوونۍ کې راشه.

۶: د راروانې میاشت پر ۲۶ یمه به درشم.

۷: تاسو پر څه له ما خوابدي یاست؟

۸: خپل بکس دې پر ځمکه باندې مه پرېږده.

۹: زه د لغمان پر لوري ځمه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپله او پخپله تمرین:

۱: په خپله مورنۍ ژبه کې زدکړه کول د هر وګړي حق او رښتيا ده.

۲: هغه له ما څخه غوښتنه وکړه، دا چې پخپله يې نه غوښتل.

۳: هغه په خپله کورنۍ کې له خپلې مور او خور سره ډېره مينه کوي.

۴: په خپله خوله دې وويل، بل چا نه.

۵: پخپله يې دغه کار هم کولی شو، خو د لټوالي له کبله يې پر خپل ورور وکړ.

۶: دغه ستونزه يوازې ته پخپله حلولای شې.

۷: که په خپله خوښه دلته راشې، نو غوره به وي.

۸: څوک چې په خپله ژبه نه شي غږېدای، نو داسې دی لکه يو بې اروا بدن.

۹: لومړی يې څه نه ويل، خو بيا يې پخپله اقرار وکړ، چې دا کار ده کړی دی.

۱۰: هغه ماته وويل، چې زه درپسې درځم، خو زه پخپله ورغلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خوا او پخوا تمرین:

۱: دا خبره یې ماته پخوا کړې وه.
۲: زه د خپل ملګري په خوا کې کېناستم.
۳: پخوا به خلکو داسې کول، خو اوس یې دغه کار پرېښی دی.
۴: دا ډېر پخوانی انځور دی.
۵: هغه تل د خپلې مینې په حوا کې اوسېدل غواړي.
۶: که پخوا دې ویله وای، نو وژلی به یې وای.
۷: دا ښار ډېر بدل شوی دی. د پخوا په څېر نه دی پاتې شوی.
۹: که زموږ په خوا راغلې، نو د یو سلام لپاره راشه.
۱۰: پخوانۍ کیسې پرېږده. نوې خبرې وکړه!
۱۱: دا کار یې پخوا کړی که اوس؟

له خوا او لخوا تمرین:

۱: که زما له خوا څه مرستې ته اړتیا وي، نو چمتو یم.
۲: زما له خوا دې تاسو ټولو ته اختر مبارک وي،
۳: دا پرېکړه د ولسمشر لخوا وشوه.
۴: زما لخوا یوه تېروتنه شوې ده.
۵: په ښوونځي کې د مدیر لخوا د موبایل بندیځ یوه اندپوښتنه ترسره شوه.
۶: باد له دغې خوا راغی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷: له يوې خوا ډېرې ګټې لري او له بلې خوا زيانونه هم.

چېرې او چېرته تمرين:

۱: بلاله ته اوس چېرته اوسېږې؟

۲: ته چېرې تللی وې، زه درپسې ګرځېدم.

۳: چېرې روان يې؟ که ښار ته ځې، نو زه هم درسره ځم.

۴: هر چېرته چې وې، خوشاله اوسې.

۵: زه چې هر چېرې تلل وغواړم، نو ځم.

۶: زويه وګوره، چې ستا پنډوسکی چېرته پروت دی. څو به يې درنه پټ کړي.

۸: زه په کټ کې څملم او ته چېرته څملې، په کټ کې يا پر ځمکه.

۹: هغه چېرې لاړ؟ ماته يې هېڅ ونه ويل.

۱۰: تاسو چېرته پاتې کيږئ؟

۱۱: خدای خبر، چې هغه به چېرته پټ وي. هېڅ يې نه شم پيدا کولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم داسې او همداسې توپیرونه:

۱: ماته یې هم داسې یوه خبره وکړه.

۲: هغه ته یې هم داسې یو کارټ ورکړ.

۳: همداسې نه ده. تاته چا ناسم معلومات درکړي دي.

۴: ما لومړی هم داسې فکر کاوه.

۵: ما چې کله خپل اند ورسره ګډ کړ، نو ده وویل، چې بلکل همداسې ده.

۶: دا ته هم داسې غرېږې، شرمېږې نه؟

۷: همداسې تبا ښه دی، چې مور ته غوږ نه نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وییپانګه

Word: وی wajai

words: وییونه wajuna

sentence: غونډله ɣwanɖəla

language: ژبه ʒəba

singular: یوګړی jawgaɻai

plural: ډېرګړی ɖergaɻai

gender: نوږی noʝai

male: نرینه narina

female: ښځینه çadzina

letter: توری torai

letters: توري tori

obejct: مفعول maf'uːl

subject: کړند kaɻənd

end: پای paːi

ebdings: پایونه paːjuna

form/shape: بڼه baɳa

prevention: مخنیوی məxniwai

week: اوونۍ ownəi

(c) ketabton.com: The Digital Library

example: بېلګه belga

use: کارول kaːrawəl

usage: کارونه kaːrawəna

representation: استازیتوب aːstaːzitob

contents: منځپانګه məndzpaːnga

training: تمرین tamrin

relation or contact: اړیکه aːɻika

except: له... پرته

reason: لامل /کبل laːmel/ kabəl

difference: توپیر tawpir

translation: ژباړه ʒbaːɹa

agreement: همغږي həmɣəʝai

rule: قاعده kaːida

obvious: جوت / څرګند dʒawət/ tsargənd

dependant: خپلواک xpəlwaːk

independant: ناخپلواک naːxpəlwaːk

modus: څرنګوالی tsarəngwaːlai

reference: اخځ aːxədz

derivation: بېلښت beləçt

(c) ketabton.com: The Digital Library

compound: ترښت taɭəçt
subordinate clause: څېرمه غونډله tserma ɣwanɖəla
main clause: اره غونډله aːra ɣwanɖəla
adverbial clause: کړولغونډله laɹwəlɣwanɖəla
particle : وییکی wajikai
morphology: ګړپوهنه gəɭpohəna
phonology: غږپوهنه ɣəʝpohəna
adjective clause: ستاینومغونډله staːinom ɣwanɖəla
noun clause: نومغونډله nom ɣwanɖəla
object clause: مفعولغونډله maf'uːl ɣwanɖəla
subject clause: کړندغونډله kəɭ ɣwanɖəla
relative clause: اړیکغونډله aːɭik ɣwanɖəla
grammatical case: ژبدودیز پېر ʒabdodiz per
passive voice: بېچار غږ betʃaːr ɣəʝ
active voice: چازند غږ tʃaːrənd ɣəʝ
subjunctive: ناخبري وجه naːxabri wədʒa
morpheme: ګړ gəɭ

(c) ketabton.com: The Digital Library

bound morpheme: ناخپلواک ګړ na:xpəlwa:k gəɻ

free morpheme: خپلواک ګړ xpəlwa:k gəɻ

nominativ: کړندپېر kaɻəndper]

genetiv: تولپېر tolper

dativ: ناسیده مفعولپېر na:sida maf'u:lper

accusative: سیده مغعولپېر sida maf'u:lper

oblique case: اوښتی پېر a:wəçtai per

local: ځايي dza:ji

temporal: مهالي məha:li

causal: لاملي la:meli

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځليکونه

* پښتو پښويه - پوهاند دوکتور مجاور احمد زيار – ۲۰۰۵
* پښتو ليکنی سمون - پوهاند اسمعيل يون
* پښتو وييپوهنې او غږپوهنې - پوهنوال محمد صابر خويشکي – ۲۰۰۱

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library